

PERUSKOULUNSA PÄÄTTÄVIEN KOULUKOKEMUKSET JA
TULEVAISUUDEN SUUNNITELMAT
LUUPIN ALLA VARSINAIS-SUOMESSA JA SATAKUNNASSA

Katariina Sipilä 73870

Pro gradu- tutkielma

Kasvatustiede

Kasvatustieteen laitos

Turun Yliopisto

5.5.2012

TURUN YLIOPISTO
Kasvatustieteiden laitos

KATARIINA SIPILÄ: Peruskoulunsa päättävien koulukokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat Luupin alla Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa
Pro Gradu-tutkielma, 75 s., 4 liites.
Kasvatustiede
Toukokuu 2012

Tutkimuksen aiheena olivat peruskoulun viimeistä luokkaa käyvät oppilaat Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella. Tutkimuksessa tarkasteltiin oppilaiden suunnitelmia peruskoulun jälkeen, kuinka paljon aikaa oppilaat käyttävät vanhempiensa kanssa läksyihin tai keskusteluun tärkeistä asioista, koulukokemuksia ja millaisia toiveammattaita oppilailla oli suhteessa vanhempiensa ammatteihin. Kyselytutkimukseen osallistui yhteensä 2597 oppilasta. Tutkimuksen kvantitatiivinen aineisto on osa Turun Yliopiston Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen Nuoret luupin alla -hanketta. Aineistoa analysoitiin SPSS tilasto-ohjelmalla t-testillä, yksisuuntaisella varianssianalyysillä, Wilcoxonin testillä, pääkomponenttianalyysillä, ristiintaulukoimalla ja X^2 -testillä.

Tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa oppilaista on suuntaamassa lukioon peruskoulun päätyttyä. Vanhempien koulutustaso ja ammattiasema vaikuttaa tilastollisesti erittäin merkittävästi nuoren koulutusvalintaan. Korkea-asteen käyneiden vanhempien lapset suuntaavat lukioon ja perusasteen vanhempien lapset ammattikouluun. Vanhempien ammattiasema vaikuttaa nuoren toiveammattaitoon ja suurin osa vastaajista tavoittelee korkeampaa ammattiasemaa missä heidän vanhempansa tällä hetkellä toimivat. Vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika koostui enimmäkseen syömisestä ja TV:n katselusta, vähiten aikaa yhdessä vietettiin läksyjä tehden. Tärkeistä asioistakin keskusteltiin vain joitakin kertoja kuukaudessa. Koulukokemukset olivat oppilaista pääosin positiivisia. Suurimman osan mielestä oppilaiden ja opettajien välinen vuorovaikutus ja koulun yleinen ilmapiiri oli hyvä. Kuitenkin vastanneista 23 % raportoi koulussa tapahtuneesta koulukiusaamisesta.

Asiasanat: koulutusvalinta, peruskoulu, koulutustaso, koulutuksen periytyvyys, tulevaisuus, nuoret

UNIVERSITY OF TURKU
Faculty of Education/ Department of Education

SIPILÄ KATARIINA: Ninth graders' school experiences and future plans in focus in
South-west Finland and Satakunta
Master's thesis, 75 p., 4 appendices
Education
May 2011

The study focused on pupils in ninth grade of the elementary school. Study was carried out in Southwest Finland and Satakunta. Research subject focused on students' plans after elementary school, how much time pupils spent with their parents doing homework or discussing on important issues. Pupils school experiences were also studied and what kind of dream professions students had compared to their parents professions. The survey study included a total of 2597 pupils. The quantitative data is part of Youngsters in focus- project carried out by the Turku institute for Child and Youth Research. The data were analyzed using SPSS Statistics whit Student's t-test, one-way ANOVA, Wilcoxon signed-rank test, Principal components analysis, crosstabs and χ^2 -test.

The results indicate that the majority of the students are going to high school after elementary school. Parents' educational level and occupational status, significantly affects on the young person's educational choice. Students whose parents were educated high were planning to go to high school after elementary school. Students whose parents were not educated so high were planning to go to vocational school. It seems that parents' professional status affected on the level of child's desired profession. Majority of the respondents will seek a higher professional status compared to their parents' professional status. Youngsters and parents spent time together mostly eating and watching TV. It seems that least time together they spent doing homework. Pupils discussed of important topics with their parents only a few times in a month. The school experiences were mainly positive. Interaction between teachers and students were good. Majority of respondents reported that general atmosphere at school was good. However, 23 % of the respondents reported on bullying at school.

Key words: educational choice, elementary school, educational attainment, heritability in education, future, youngsters

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIIITEKEHYS JA KESKEISIMMÄT KÄSITTEET	2
2.1 Pierre Bourdieun kenttäteoria	2
2.2 Koulutusjärjestelmän tehtävät	5
2.3 Kulttuuripääoma ja koulutuksen reproduktio	6
3. TUTKIMUKSIA KOULUTUKSESTA	9
3.1 Perheen kulttuuripääoma, koulutus ja koulutukseen osallistuminen	9
4. KOULUTUKSEN YHTEISKUNNALLINEN MERKITYS.....	17
4.1. Koulutus Suomessa.....	17
4.2 Koulun symbolinen järjestys ja koulutuksen puute riskitekijänä	19
5. TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
6. TUTKIMUSAINEISTO	25
6.1 <i>Nuoret luupin alla</i> — tutkimuksen taustaa	25
6.2 <i>Nuoret luupin alla</i> — aineiston keruu ja menetelmät	26
7. TUTKIMUSTULOKSET	31
7.1 Aineiston kuvailu	31
7.2 Mitä ja minne peruskoulun jälkeen?	35
Äidin ja isän koulutustaso yhteydessä oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan	37
Vanhemman ammattiasema yhteydessä lapsen peruskoulun jälkeiseen valintaan	39
Vanhempien koulutusodotus oppilaan silmin.....	42
Kohtaavatko vanhempien ja lapsen toiveet peruskoulun jälkeisestä valinnasta?	43
Oppilaan koulumenestys yhteydessä jatkokoulutussuunnitelmiin ja sukupuoleen	44
7.3 Vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika	45
Läksyjen tekeminen yhdessä vanhempien kanssa	47
Tärkeistä asioista puhuminen vanhempien kanssa	48
7.4 Tiedonkulku kouluvalinnasta, opiskelusta ulkomailla ja työelämästä.....	51
Tytöt poikia kriittisempiä arvioitaessa tiedonkulkua ja tyytymättömiä tiedonsaantiin	51
Työmarkkinat ja työmahdollisuudet.....	52
Opiskelu tai työskentely ulkomailla.....	53
Riittämätön tiedonsaanti vaikeuttaa peruskoulun jälkeisiä valintoja	53
7.5 Koulukokemukset	55
Mielipiteet koulusta	55
Miltä asiat näyttävät koulussa oppilaan silmin?	58
Koulusta saa eväitä työelämään.....	59
Koulun ja koulutuksen arvostus	61
7.6 Tulevaisuus	62
Vanhemman ammatin taso yhteydessä oppilaan toiveammattiin?.....	62
Vastaajien toiveammatit ja elannon hankkiminen.....	64
Tulevaisuuden odotukset	66
8. TUTKIMUKSEN YHTEENVETO JA POHDINTA.....	67
9. LÄHTEET	72
LIITTEET	76

Taulukot

Taulukko 1. Vastaajat taustamuuttujittain.	32
Taulukko 2. Vastanneiden osuus suhteessa alueen kaikkiin 9. luokan oppilaisiin.....	33
Taulukko 3. Vanhempien pääasiallinen toiminta.....	34
Taulukko 4. Äidin koulutustason yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan.....	38
Taulukko 5. Isän koulutustason yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan.	39
Taulukko 6. Äidin ammattiaseman yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen suunnitelmaan.....	40
Taulukko 7. Isän ammattiaseman yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen suunnitelmaan.....	41
Taulukko 8. Vastaajan peruskoulun jälkeinen suunnitelma suhteessa vanhempien toiveeseen.....	44
Taulukko 9. Todistuksen keskiarvo 8. -luokan keväällä, peruskoulun jälkeisen suuntautumisvaihtoehdon ja sukupuolen mukaan.....	45
Taulukko 10. Nuorten ja vanhempien yhdessä viettämä aika eri toiminnoissa. Muuttujien keskiarvot ja -hajonnat, asteikko, vaihteluväli sekä vastaajien lukumäärä.	46
Taulukko 11. Tärkeistä asioista puhuminen äidin kanssa ja yhteys siihen tietääkö oppilas mitä vanhemmat häneltä odottavat.....	50
Taulukko 12. Kuinka usein keskusteleet tärkeistä asioista äidin kanssa? Peruskoulun jälkeisen suuntautumisvaihtoehdon mukaan.....	51
Taulukko 13. Saatko mielestäsi tarpeeksi tietoa seuraavista asioista? (%)	52
Taulukko 14. Kokemus saatko tarpeeksi tietoa kouluvalinnoista sukupuolen mukaan (%).	52
Taulukko 15. Kokemus saatko tarpeeksi tietoa työmarkkinoista ja työmahdollisuuksista sukupuolen mukaan (%).	53
Taulukko 16. Kokemus saako tarpeeksi tietoa mahdollisuuksista opiskella tai työskennellä ulkomailla (%).	53
Taulukko 17. Pääkomponenttianalyysin tulokset koulukokemus väittämille: muuttujien lataukset ja kommunaliteetit.	56
Taulukko 18. Oppilaiden arvioimat asiat koulussa, niiden keskiarvot ja keskihajonnat.	59
Taulukko 19. <i>Koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä</i> – väittämän ka. ja kh. vastaajan isän ja äidin ammattiaseman mukaan.	60
Taulukko 20. Ammattiluokitus toiveammatin, isän ja äidin ammatin mukaan.	63
Taulukko 21. Suosituimmat toiveammatit sukupuolen mukaan.	64

Kuviot

Kuvio 1. Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat sukupuolen mukaan (%).	36
Kuvio 2. Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat perhetaustan mukaan (%).	37
Kuvio 3. Mitä vastaajat uskovat, että heidän vanhemmat toivoisivat heidän tekevän peruskoulun jälkeen sukupuolen mukaan (%).	42
Kuvio 4. Nuorten kokemus vanhempien koulutusodotuksista taustakulttuurin mukaan (%).	43
Kuvio 5. Tiedonsaanti koulutusvaihtoehdoista suhteessa koulutusvalintaan (%).	54
Kuvio 6. Kokemus mahdollisuudesta saada ylimääräistä apua ja tukea jos tarvitsen sitä. Peruskoulun jälkeisen suuntautumisvaihtoehdon mukaan (%).	55
Kuvio 7. Koulussani opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus on hyvä. Sukupuolen mukaan (%).	57
Kuvio 8. Koulussani esiintyy kiusaamista, väkivaltaa ja syrjintää (%).	57
Kuvio 9. Koulussani on hyvä ilmapiiri, sukupuolen mukaan (%).	58
Kuvio 10. Koulussani on hyvä ilmapiiri asuinpaikan mukaan (%).	58
Kuvio 11. Koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä (%).	60
Kuvio 12. Kuinka tärkeänä pidät koulutusta elämässä pärjäämisen kannalta? Taustakulttuurin ja sukupuolen mukaan (%).	61
Kuvio 13. Kuinka tärkeänä pidät koulua omalla asuinpaikkakunnalla taustakulttuurin ja sukupuolen mukaa (%).	62
Kuvio 14. Miten haluat elättää itsesi tulevaisuudessa? Sukupuolen mukaan (%).	65
Kuvio 15. Miten haluat elättää itsesi tulevaisuudessa? Taustakulttuurin mukaan (%).	65
Kuvio 16. Mitä vastaajat odottavat elämältään (%).	66

1. JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää peruskouluun päättävien 9-luokkalaisten oppilaiden koulukokemuksia ja tulevaisuuden suunnitelmia. Käsillä oleva tutkimus on osa Turun lapsi ja nuorisotutkimuskeskuksen Nuoret luopin alla -tutkimushanketta. Tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia koulukokemuksia oppilailta on, minkälaisia koulutussuunnitelmia ja toiveammatteja heillä on suhteessa omien vanhempiensa ammatteihin ja koulutustaustoihin. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, kuinka usein nuoret tekevät läksyjä yhdessä vanhempiensa kanssa tai keskustelevat heidän kanssaan tärkeistä asioista. Tutkimuksen viitekehystenä toimii Pierre Bourdieun kulttuuripääoman käsite ja teoria koulutuksen periytyvyydestä. Teorian mukaan oppilaiden koulumenestys ja kouluvalinnat muovautuvat yhdessä kodin kulttuurin ja elämäntavan sekä koulun kulttuurin ja käytäntöjen vuorovaikutuksessa. Bourdieun mukaan ylemmistä sosiaaliluokista tulevat lapset menestyvät koulussa paremmin ja kouluttautuvat korkeammalle. Bourdieun mukaan korkeasta sosiaaliluokasta tulevalle lapsella on sellaista pääomaa, jota tarvitaan kouluympäristön odotusten ja koulupärrjäämisen edellytysten täyttämiseksi. Mikäli koulussa tarvittavaa pääomaa lapsella ei ole, koulussa menestyminen saattaa olla vaikeaa. Tämä puolestaan vaikuttaa oppilaan kielteiseen käsitykseen itsestä, oppimiskyvystä ja mahdollisuuksista tulevaisuudessa. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 74–75.)

Tutkimusta aiheesta on tehty Suomessa ja maailmalla laajasti ja koulutuserot ja koulutuksen periytyvyys on osoitettu kiistatta. Käsillä oleva tutkimus kuuluu koulutussosiologian alaan ja vahvistaa aikaisempia käsityksiä koulutuksen periytyvyydestä.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISIMMÄT KÄSITTEET

2.1 Pierre Bourdieun kenttäteoria

Tutkimuksen viitekehystenä toimii ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun kenttäteoria. Bourdieu selittää pääomien kenttäteorialla esimerkiksi ihmisten menestymistä koulutuksen kentällä. Kenttäteoriassa ihmiset toimivat eri kentillä niitä ominaisuuksiinsa eli sitä pääomaa vahvistaen, joka on kentällä arvostetuinta ja tuottaa parhaan koron investoinneille. Toiminta ei kentillä ole Bourdieun mukaan tietoisesti laskelmoivaa, vaan se suuntautuu habituksen, ihmisen omaksuvan elämäntavan mukaan. Kentällä pääsy edellyttää kentällä vallitsevien sääntöjen omaksumista. Uudet tulokkaat saattavat muuttaa sääntöjä, mutta uusienkin tulokkaiden parhaan edun mukaista on muuttaa sääntöjä vain siinä määrin kuin heidän asemansa parantaminen sitä vaatii, ei niin, että koko kenttä romahtaa ja heidän pääoma menettää arvonsa. (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2004, 181-182; Bourdieu 1985,12.)

Habitus on Bourdieun kenttäteorian keskeinen käsite, jolla tarkoitetaan lapsuuden perheessä opittuja itsestään selviltä tuntuvia valintamalleja tai tapaa tehdä ei-tietoinen valinta esimerkiksi koulutusinstituutioiden välillä (Tolonen 2005, 43). Sana habitus on käänös kreikan kielen sanasta *hexis*, joka tulee verbistä *ekhein*, ”omistaa”, ”pitää”, ”jatkaa”. Suomen kielessä habituksella ilmaistaan lähinnä sanoja ”tapa” ja ”tottumus”. (Volanen 2007, 126.)

Bourdieu jakaa kenttäteoriassaan pääomat neljään lajiin: *taloudelliseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja symboliseen* pääomaan. Pääomat eivät jakaudu kenellekään automaattisesti vaan pääoma vaatii aina investointeja. Investoinnit voivat olla laadultaan materiaalisia (raha) tai ei materiaalisia (aika, kasvatus, suhteet). Pääoma on siis kasautunutta työtä, sosiaalista energiaa ja siten luonteeltaan pysyvää. Pääoman vaivalloinen ja pitkäkestoinen hankkiminen selittää myös sen miksi yksittäisten toimijoiden väliset vahvuudet ja heikkoudet eri kentillä vaihtelevat. Helpointa on toimia niillä kentillä, joil-

la toimijalla on jo kentällä vaadittavaa pääomaa. Muille kentille siirtyminen ja menestyksellinen toiminta vaativat aina runsaasti aikaa ja työtä. (Rinne ym. 2004, 182.)

Bourdieu kehitti kulttuuripääoman käsitteen 1960-luvulla selittäessään miksi kulttuuri-taustaltaan vahvemmissa kodeista tulevat opiskelijat menestyivät muita paremmin opinnoissaan ja harrastivat kulttuuria sen monissa eri muodoissaan muita selvästi enemmän ja monipuolisemmin (Bourdieu & Wacquant 1995, 195). Bourdieun kulttuuripääoman käsite sisältää täysin vastakkaisen käsityksen yleiselle mielipiteelle lasten lahjakkuuserojen luonnollisuudesta ja niiden merkityksestä menestyksen säätelijänä. Bourdieun mukaan lahjakkuus eli koulukyvykkyys on tulosta niistä aikaa vievistä investoinneista, joilla perheen kulttuuripääomaa välitetään seuraaville sukupolville. Perheiden kulttuuripääomien tuottamat erot naamioidaan koulussa lahjakkuuseroiksi, jolloin erojen sosiaalinen alkuperä peittyi. Kulttuuripääomaa toisin sanoen tiedollista pääomaa voi esiintyä kolmessa muodossa: ruumiillistuneena, objektivoituneena ja institutionaalistuneena. Ruumiillistunut kulttuuripääoma tarkoittaa pitkäkestoisia ruumiin ja mielen tiloja, jotka ovat tulosta perheessä tapahtuvasta sosialisatiosta. Sosialisatio tapahtuu perheessä muiden katseilta piilossa ja siksi kulttuurinen pääoma nähdään usein synnynnäisenä ominaisuutena, lahjana. Henkilö, jolla on paljon kentälle soveltuvaa kulttuurista pääomaa, saa väistämättä muita enemmän kentällä jaossa olevia materiaalisia ja symbolisia palkintoja. Jokainen kulttuurinen taito tuottaa siis hyötyä omistajalleen koska kulttuuripääoma tietyllä kentällä on aina jakautunut epätasaisesti. (Rinne ym. 2004, 182-183.)

Objektivoitunut kulttuuripääoma tarkoittaa materiaalisia tuotteita, joita voidaan materiaalisesti välittää (esim. maalaukset, kirjoitukset, veistokset). Tuotteet voidaan hankkia myös rahalla, jolloin omistusoikeus vaihtuu mutta ei kyky tuottaa niitä. Institutionaalisella kulttuuripääomalla Bourdieu tarkoittaa luokituksia, jotka tekevät toimijasta mahdollisimman riippumattoman. Erityisesti akateemiset kvalifikaatiot, tutkinnot ja muut elinikäiset tittelit ovat tällaisia. Kyseessä on ”kollektiivinen magiikka”, joka tekee

yksityisestä kulttuuripääomasta julkisesti hyväksytyä, symbolista, erottavaa ja järjestävää pääomaa. (Rinne ym. 2004, 182-183.)

Sosiaalisen pääoman käsitteellä Bourdieu viittaa ryhmän tai verkoston jäsenyyteen. Sosiaalista pääomaa ei voi varastoida materiaalisesti, institutionaalisesti tai esimerkiksi akateemisina titteleinä. Sosiaalinen pääoma eroaa muista pääomista siinä, että se välittää tai takaa pääsyn esim. taloudellisen ja kulttuurisen pääoman kentille. (Ole Bærenholdt & Aarsæther 2007, 81-82.) Koulutusmarkkinoilla sosiaalisen pääoman merkitystä havainnollistaa esim. koulutustutkintojen pörssikurssien vaihtelu. Ne joiden sosiaaliseen verkostoon (tuttavapiiriin) kuuluu koulutusalojen ammattilaisia saavat useimmiten paremmin tietoa eri koulutusalojen markkina-arvosta. Tiedon avulla he pystyvät hankkimaan kulttuuripääomalleen ja tekemilleen koulutusinvestoinneille parhaan mahdollisen tuoton. Niille, joilla ei ole sosiaalista pääomaa saavuttaa koulutusalojen asiantuntijoiden sisäpiiritietoja (eivät ole tekemisissä alan ihmisten kanssa) investoinnit ovat usein tuhoon tuomittuja. (Rinne ym. 2004, 183-184.) Putmanin (2000) mukaan juuri näitä sosiaalisia verkostoja tulee olla olemassa, jotta ne voivat avata tien resursseihin, joihin muuten olisi vaikeaa tai jopa mahdotonta päästä (Ole Bærenholdt & Aarsæther 2007, 74).

Symbolisella pääomalla Bourdieu viittaa mihin tahansa pääomaan, jonka sosiaaliset toimijat tuntevat, tunnistavat ja jolle he antavat arvoa. Oikeudellinen pääoma (mikä on laillista/mikä laitonta) ja institutionaalistunut kulttuuripääoma koulutustutkintoina ovat hyviä esimerkkejä symbolisesta pääomasta. (Rinne ym. 2004, 184.)

Taloudellinen pääoma on yksi keskeisimmistä Bourdieun teorian kentistä, koska muiden pääomien kerääminen vaatii aina jossakin määrin aikaa ja rahaa. Taloudellinen pääoma mahdollistaa pääsyn muille pääomien lähteille. Taloudellisen pääoman muuntaminen toiseksi pääomien muodoiksi vaatii aikaa ja työtä. Taloudellinen pääoma voi mahdollistaa esimerkiksi pääsyn tiettyyn sosiaaliseen piiriin, mutta vasta erilaisten investointien kautta (jäsenmaksut, osallisuudet, arvonannot, jatkuva huomaavaisuus,

kutsut, lahjat) hyödyt tulevat näkyviksi mikäli tulevat ollenkaan. (Rinne ym. 2004. 184-185.)

2.2 Koulutusjärjestelmän tehtävät

Koulun tehtäviä voidaan tarkastella yhteiskunnallisen pääoman näkökulmasta, joita Antikaisen (1998) mukaan ovat taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma. Koulun yleisiä tehtäviä ovat sosialisatio, kulttuuriperinnön ja ideologisten arvojen välittäminen, tarpeellisten tietojen siirtäminen seuraaville sukupolville ja oppilaiden arviointi. Koulun tehtävänä on ylläpitää ja uusintaa yhteiskunnan valtarakenteita. Koulu toimii yhteiskunnan integraation välineenä, joka ohjaa yksilöitä työnjakoon ja yhteiskuntajärjestykseen. (Kuula 2000, 6.)

Koulujärjestelmän tehtäviä edellä mainittujen lisäksi ovat myös kvalifikaatio ja valikointi. Kvalifikaatioilla tarkoitetaan niitä tietoja, taitoja, kykyjä, asenteita ja arvoja, joita yksilöt tarvitsevat toimiessaan sekä työmarkkinoilla erilaisissa ammateissa ja tehtävissä että kansalaisina yhteiskunnassa. Valtio pyrkii koulutuksen kvalifikaatiotehtävän avulla ohjaamaan ja kontrolloimaan kvalifikaatioiden ja oppilasvirtojen jakautumista niin, että väestön kvalifikaatiot eli edellytykset vastaisivat tulevaisuudessa työmarkkinoiden tarpeita. Peruskoulun yhtenä tehtävänä on aloittaa yksilöiden seulonta ja kvalifiointi erilaisille koulutus- ja ammattiurille ammatinvalinta- ja oppilaanohjauksen avulla. (Antikainen, Rinne & Koski 2006, 140-141.)

Tutkintotodistukset ovat laadultaan muodollisia kvalifikaatioita, joiden avulla ihmiset voivat sijoittaa toisensa yhteiskunnalliseen kerrostuma- ja statusrakenteeseen. Galtungin (1973) mukaan muodolliset kvalifikaatiot suodattavat ja sijoittavat ihmisiä koulutuksen ja elämän jatkopoluille. Tutkinnoilla ja todistuksilla kilpaillaan työ- ja koulutuspaikoista. Muodolliset kvalifikaatiot vahvistavat tutkinnonhaltijan kelvollisuutta ja avaavat ja sulkevat elämänsä elämänkulun eri portteja. (Antikainen ym. 2006, 142.)

Antikaisen ym. (2006) mukaan valikointi yhteiskunnallisiin asemiin koulutuksen tehtävänä liittyy läheisesti koulutuksen kvalifikaatiotehtävään. Valikoinnissa korostuvat kuitenkin laajemmin koulutuksen suhteet yhteiskunnallisiin valta-asemiin ja yhteiskunnalliseen työnjakoon. Valikointi on osa yhteiskunnallista uusintamista, jolla tarkoitetaan sitä, että koulun tehtävänä on tarjota kaikille yhtäläiset koulutusmahdollisuudet ja samalla uusintaa sosiaalisia kerrostumia siten, että lapset valikoituvat vähintään samantasoisiiin tehtäviin työmarkkinoilla kuin vanhempansa. Rinnakkaiskoulujärjestelmä eriytti ja lajitteli Suomessa 1970-luvulle asti eri sosiaaliryhmistä tulevat lapset erilaisiin sosiaalisiin asemiin johtaviin koulutusteihin. (Antikainen ym. 2006, 147-148.)

Bourdieu näkee koululaitoksen luokituskoneistona, joka sijoittaa ihmiset talouden, kulttuurin ja sosiaalisen elämän kentille. Koulutus luokittelee ihmisiä taloudellisesti vaikuttaen työasemiin, tuloihin, elintasoon ja koko elämäntapaan. Koulutus luokittaa ihmisten kulttuurisen pääoman, statuksen, tapojen hallinnan, sivistyneisyyden, maun ja kulutustottumusten sekä niihin kietoutuvan arvonannon mukaan. Samalla koulutus luokittaa ihmiset sosiaalisiin suhdeverkostoihin yhdistäen tietyn tyyppiset ihmiset samoihin sosiaalisiin piireihin. Sosiaalinen pääoma periytyy pääasiassa yksilölle hänen perheeltään. Sosiaalisen pääoman lisäksi myös taloudellinen ja kulttuurinen pääoma ovat perusuonteeltaan periytyviä ja jakautuvat siten, että korkeassa sosiaalisessa asemassa olevien perheiden lapset saavat perinnökseen legitimiin kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman, kuten kielenkäytön, ajattelutavat, käyttäytymistavat, (korkea)kulttuurin tuntemuksen ja sosiaaliset suhteet. Lapset, jotka eivät vanhempiansa kautta peri legitimejä pääoman muotoja, voivat kuitenkin pyrkiä hankkimaan niitä. Tärkein tapa, jolla yksilö voi hankkia itselleen pääomia, on muodollinen koulutus. (Antikainen ym. 2006, 148.)

2.3 Kulttuuripääoma ja koulutuksen reproduktio

Perheen kulttuuripääoma on luonteeltaan periytyvää ja riippuen perheen kulttuuripääomasta lapsi omaksuu tietynlaisen habituksen. Oppilas tuo kouluun mukanaan historiansa ja kohtaa koulun habituksen ja omaksuttujen pääomiensa kautta. Koulujärjes-

telmä suosii lapsia, jotka menestyvät kokeissa ja noudattavat koulun järjestystä. (Bourdieu 1998, 31-32.)

Bourdieu havainnollistaa koulun tuottamaa reproduktiota eli uusintamismekanismeja vertaamalla sitä fyysikko James Maxwellin paholaiseen. Maxwell käytti esimerkkiä selittäessään miten termodynamiikan toisen lain voisi kumota. Maxwell kuvitteli paholaisen, joka lajittelee eteensä saapuvista enemmän tai vähemmän lämpimistä, enemmän tai vähemmän nopeista hiukkasista (vrt. oppilaat) kaikkein nopeimmat yhdelle vastaanottajalle, jonka lämpötila nousee, ja hitaimmat toiselle, jonka lämpötila laskee. Paholainen ylläpitää siis eroa, eli järjestystä, jolla olisi muuten taipumus hävitä. Koulujärjestelmä toimii samalla logiikalla ylläpitäen vallitsevaa järjestystä eli etäisyyttä kulttuuripääoman suhteen epätasa-arvoisten oppilaiden välillä. (Bourdieu 1998, 31; Rinne ym. 2004, 186-187.)

Bourdieu kritisoi koulujärjestelmää siitä, että se uusintaa sääty-yhteiskunnan erioikeuksia koulussa. Bourdieu näkee, että perheen kulttuuripääoma ja habitus määräävät sen kuka oppilaista koulussa menestyy ja kuka häviää. Sääty-yhteiskunnassa erioikeudet ja halutut asemat siirtyivät suvussa eteenpäin ja etuoikeudet olivat käytännössä ikuisia. Oppivelvollisuuskoulujärjestelmien myötä vanha järjestys alkoi murtua 1900-luvun kuluessa. Pääsyvaatimukseksi yhä useampiin virkoihin tuli pitkästä koulu-urasta kertova todistus, joka osoittaa henkilön pätevyyden erilaisissa tehtävissä. Koulutodistuksiin perustuvaa järjestelmää kutsutaan meritokratiaksi. Bourdieu kritisoi meritokratiaa ainoastaan näennäiseksi, koska koulussa osoitettu kyvykkyys, jota on tapana kutsua myös lahjakkuudeksi, on tulosta kulttuuriperinnöstä eli habituksen ja koulukyvykkyiden näkymättömästä siteestä. Siteen piilossa olevan luonteen vuoksi se on yleisesti hyväksytty ja legitiimi. Mekanismin kautta koulu muuttaa sääty-yhteiskunnan aatelisarvot oppiarvoiksi. Oppilaan ja koulun kohtaaminen voidaan ymmärtää periytyneiden habituksen ja pääomien kautta. Vastaavasti koulun ja yhteiskunnan suhde voidaan ymmärtää tutkintojen kautta. Tutkinnot ja tittelit ovat niitä, joilla koulujärjestelmä tuottaa sosiaalisia eroja. (Rinne ym. 2004, 186-188.)

Suomessa kotitaustan yhteyttä koulutukseen on tarkasteltu huoltajan sosioekonomisen aseman, koulutuksen ja tulotason perusteella. Taustan merkitys on todettu useissa tutkimuksissa ja kotitaustan vaikutus esim. korkeakoulutukseen valikoitumisessa on edelleen olemassa. Erot ovat pienentyneet, mutta ero ylempien toimihenkilöiden ja akateemisesti koulutettujen jälkeläisten eduksi on säilynyt ennallaan. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 73.)

Bourdieuin reproduktioteoriaa on kritisoitu valtiollisten ja poliittisten tekijäin väheksymisestä sekä yhteiskunnan luokkarakenteen näkemisestä pelkkänä hierarkiana. Teorian mahdollisista puutteista huolimatta sen merkitys on koulutussosiologiassa ollut valtava. (Antikainen 1993, 50.)

3. TUTKIMUKSIA KOULUTUKSESTA

Lasten koulutusvalintoja ja koulutususkoa on tutkittu Suomessa ja maailmalla paljon. Monien tutkimusten teoreettiselta taustalla löytyykin ranskalaisen Bourdieun kenttäteorian kulttuuripääoman käsite. Bourdieu (1986) tukeutuu vahvimmin kulttuuripääoman käsitteeseen selittäessään eri yhteiskuntaluokista tulevien oppilaiden välisiä kouluseroja (Järvinen 1999, 45).

3.1 Perheen kulttuuripääoma, koulutus ja koulutukseen osallistuminen

Järvisen (1999) mukaan eri taustakulttuureihin lukeutuvissa perheissä koulutukseen ja sen hankkimiseen suhtaudutaan eri tavoin. Tämä näkyy vanhempien odotuksissa lasten koulunkäynnin suhteen ja heidän omassa toiminnassaan odotusten toteuttamiseksi. Tuki lasten koulunkäynnissä ja ammatinvalinnassa eroaa eri perhekulttuureissa kasvaneiden lasten kohdalla. Lisäksi vuorovaikutus perheen sisällä ennustaa sitä, miten vanhemmat siirtävät omaa käsitystään koulutuksesta jälkipolville. Nuorten oma suhtautuminen vanhempiinsa ja heidän edustamaansa kulttuuriin on yhteydessä siihen, millaisiin koulutusratkaisuihin he itse päätyvät (mts, 75.).

Perhe on tärkeä lapsen kehityksen kannalta, se toimii lapselle muun muassa roolimallina ja tiedon lähteenä. Perheen arvomaailma, normit ja asenteet periytyvät sukupolvilta toisille. Perhe suuntaa murrosikäisen tulevaisuuden tavoitteita asettamalla odotuksia ja aikarajoja. Perhe myös ohjaa, kuinka tavoitteet voidaan saavuttaa ja tarjoaa tukea ja palautetta. Kysyttäessä nuorilta kenen kanssa he ovat suunnitelleet tulevaisuuttaan, perheenjäsenet nousivat tärkeimmäksi tiedon lähteeksi. Ikätoverit, media ja koulu sijoittuivat heti perheen jälkeen tärkeimmiksi tiedon lähteiksi. (Malmberg, Ehrman & Lithén 2005, 711.)

Malmberg ym. (2005) tutkivat muun muassa lasten ja heidän vanhempiensa tulevaisuuden tavoitteita ja sitä kuinka ne mahdollisesti eroavat toisistaan. Tulokset osoitti-

vat, että nuorten tavoitteet ja heidän vanhempiansa tavoitteet olivat rakenteeltaan samankaltaisia. Samankaltaisuus näytti johtuvan siitä, että nuoret olivat hyvin tietoisia oman perheensä kulttuuripääoman asettamista suuntaviivoista. Nuoret näkivät myös oman tulevaisuutensa jokseenkin samankaltaisena, kuin mitä heidän vanhempiansa elämä oli ollut. Suomalainen kulttuuri on homogeenistä ja yhteiskunnallinen kehitys tasaista, joka tukee käsitystä siitä, että tulevaisuuden tavoitteet voivat periytyä sukupolvelta toiselle. (mts., 719.)

Järvisen tutkimuksen mukaan toimihenkilöperheissä koulutusta ja sen avulla etenemistä pidettiin erittäin tärkeänä. Toimihenkilöperheen ja suvun koulustraditioon kuului pitkä yleissivistävä koulutus. Lukio miellettiin peruskoulun jälkeen itsestään selväksi, ja sen toivottiin johtavan akateemiseen tutkintoon ja toimihenkilötasoiseen työmarkkina-auraan. Koulutus nähtiin siis sosiaalisen etenemisen välineenä. Vanhemmat tähtäävät kasvatuksessaan kodin ja koulun yhteistyöhön. Kodin koulutusmyönteinen asenne ja korkeat koulutustavoitteet ilmenivät nuorten haastatteluissa asenteina sekä vanhempien pedagogisena ohjauksena ja tukena. (Järvinen 1999, 75,77.)

Yrittäjäperheissä koulutusta arvostettiin, mutta perheissä ei ollut yhtenäistä koulustraditiota. Koulutus ei edustanut tärkeintä välinettä uralla etenemisessä vaan tutkintojen nähtiin merkitsevän enemmän symbolista arvoa ja uskottavuutta kuin suoranaista välinettä uralla etenemisessä. Menestyminen työmarkkinoilla oletettiin tapahtuvan työnteon ja siihen liittyvien taloudellisten investointien välityksellä. Perheissä odotukset kohdistuivat enemmän työntekoon ja nuorten vapaa-aikaan kuin koulunkäyntiin ja koulutukseen. Isät odottivat pojistaan yrityksen jatkajia ja heille olikin tarjottu varhain työtehtäviä ja vastuuta yrityksessä. (Järvinen 1999, 76-77).

Työntekijäperheissä vallitsi kaksi erilaista ajattelutapaa. Koulutusta joko arvostettiin periaatteessa, mutta sitä ei koettu omakohtaisesti tavoittelemisen arvoisena tai sitten vanhemmat uskoivat koulutukseen ja toivoivat koulutuksen avaavan parempia ammatillisia näköaloja lapsilleen kuin mitä heillä itsellään oli ollut tarjolla. Ensimmäisessä

vaihtoehdossa perheen ja suvun koulustraditioon liittyi matala yhtenäinen ammatillinen koulutus, joka tähtäsi työllistymiseen työmarkkinoilla. Akateemisten taitojen oppiminen nähtiin tapahtuvan ainoastaan kouluympäristössä. Toisessa vaihtoehdossa pitempääkin koulutusta pidettiin tavoittelemisen arvoisena. Vanhempien myönteinen suhtautuminen kouluun oli yhteydessä lasten hyvään koulumenestykseen ja matalan ammatillisen koulustradition murtumiseen. Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että nuorilla oli ollut vaikeuksia saada tarvittavaa tukea kotoa koulunkäyntiinsä vanhempien vähäisen akateemisiin taitoihin liittyvän tietomäärän vuoksi. Ylemmillä vuosiluokilla nuoret olivat enenevässä määrin joutuneet selviämään koulutyössään itsenäisesti. Työläisperheiden erilaiset näkemykset koulutuksen merkityksestä olivat yhteydessä nuorten koulutusreitteihin siten, että ensimmäisen matalan ammatillisen koulustradition perheestä tulevat nuoret suuntasivat edelleen ammattikoulutukseen ja toisessa vaihtoehdossa nuoret valitsivat lukiokoulutuksen. (Järvinen 1999, 76.)

Vanttajan Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua -seurantatutkimus (2005) osoittaa samansuuntaisia tuloksia kuin Järvisen tutkimus. Vanttaja tarkasteli tutkimuksessaan millaisista kotitaustoista tulevat oppilaat, jotka keskeyttävät koulutuksen peruskoulun jälkeen ja millaisia koulutus- ja työmarkkinapolkuja pitkin he kulkevat vuoteen 2000 saakka. Seurantatutkimuksessa oli mukana 50 prosentin otos kaikista vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista 16–18-vuotiaista suomalaisnuorista varusmiehiä lukuun ottamatta. Tutkimus osoitti, että koulutuksen ulkopuolelle jääminen heti peruskoulun jälkeen merkitsi usein eri asiaa eri yhteiskuntaryhmistä tuleville nuorille. Vanhempien koulutustaso ennusti millaisiin koulutustasoihin tutkimuksessa mukana olleet henkilöt ylsivät. Mikäli vanhemmat olivat suorittaneet korkea-asteen tutkinnon, kolmannes heidän lapsistaan tyytyi vain perusasteen tutkintoon, ja runsas kolmannes jatkoi vanhempien tapaan korkea-asteelle. Perusasteen suorittaneiden vanhempien lapsista kaksi kolmasosaa oli tyytynyt perusasteen koulutukseen, viidennes oli hankkinut keskiasteen koulutuksen ja ainoastaan seitsemän prosenttia oli hankkinut korkea-asteen koulutuksen vuoteen 2000 mennessä. Sukupuolten osalta tulokset olivat samansuuntaisia,

mutta kaikissa ryhmissä naiset olivat miehiä innokkaampia kouluttautumaan. Vähiten koulutus kiinnosti perusasteen suorittaneiden vanhempien poikia, joista yli 70 prosenttia oli jäänyt peruskoulututkinnon varaan. Innokkaimpia olivat korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien työt, joista noin 70 prosenttia oli hankkinut keski- tai korkea-asteen tutkinnon. (Vanttaja 2005, 411-412.)

Tarkasteltaessa vanhempien työmarkkina-aseman perusteella koulutushalukkuutta innokkaimpia kouluttautujia olivat toimihenkilöperheiden lapset. Ylempien toimihenkilöiden jälkeläisistä lähes joka kolmas ja alempien toimihenkilöiden lapsista joka viides oli yltänyt korkea-asteen tutkintoon. Työntekijäperheissä ainoastaan seitsemän prosenttia oli kouluttautunut korkea-asteelle saakka. Vähiten koulutus kiinnosti kokonaan työelämän ulkopuolella (työttömät, eläkeläiset) olevien vanhempien lapsia, erityisesti poikia, joista lähes kolme neljäsosaa oli jäänyt peruskoulututkinnon varaan ja ainoastaan kolme prosenttia yltänyt korkea-asteen tutkintoon. Eniten koulutus oli kiinnostanut ylempien toimihenkilöperheiden tyttöjä, joista hieman yli kolmannes oli hankkinut korkea-asteen tutkinnon. (Vanttaja 2005, 412-413.)

Vanhempien koulutustaso ennusti myös millaisiin ammatteihin ja sosioekonomisiin asemiin lapset päätyivät. Perusasteen vanhempien lapset olivat usein päätyneet työntekijätasoisiin tehtäviin, alemmiksi toimihenkilöiksi, työttömiksi tai eläkeläisiksi. Keskiasteen koulutuksen saaneiden vanhempien lapset olivat päätyneet työntekijöiksi tai työttömiksi sekä hieman enemmän alemmiksi toimihenkilöiksi. Korkeakoulutettujen vanhempien lapset olivat sijoittuneet usein yleemmiksi tai alemmiksi toimihenkilöiksi ja heidän kohdallaan työttömien osuus oli muita ryhmiä huomattavasti alhaisempi. Tässä ryhmässä miesten ja naisten jakaumat olivat samansuuntaisia, mutta naiset olivat usein päätyneet miehiä useammin alemmiksi toimihenkilöiksi ja miehet puolestaan työntekijätason tehtäviin. (Vanttaja 2005, 413.)

Vanttajan mukaan heikoimmin koulutus- ja työmarkkinoille onnistuivat kiinnittymään ne nuoret, joiden vanhemmatkin ovat vähän koulutettuja ja työelämän ulkopuolella.

Aktiivisimpia koulutuksen kentällä ovat korkea-asteen tytöt ja tulovertailussa parhaiten menestyvät korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien pojat. Tutkimuksen mukaan vanhempien korkea koulutustaso ja hyvä työmarkkina-asema ehkäisevät lasten syrjäytymistä koulutuksesta ja ennakoivat lapsille hyvää työmarkkina-asemaa. (Vanttaja 2005, 414.)

Bourdieu (1985), Vanttajan (2005), Järvisen (1999) ja Malmberg ym. (2005) tutkimuksissa on todettu perheellä olevan suuri vaikutus nuoren koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa. Kasurinen & Nummenmaa toteavatkin kokoavasti, että perheen vaikutus nuoren ammatilliseen suuntautumiseen on monitasoinen. Perheen vaikutusta voidaan tarkastella sosialisointikäsittellä, jolloin lapsi soisialisoiu yhteiskuntaan vanhempiensa kasvatuksen avulla. Perhe voidaan käsittää nuoren ammatillisen sosialisointin ja kehityksen voimavarana. Kotitausta voidaan toisaalta nähdä myös nuoren koulutus- ja ammatinvalintaan vaikuttavana rakenteellisena tekijänä. Perheen sisäinen vuorovaikutus, kasvatust ja vanhempien omaksuma rooli nuoren koulunkäynnissä ja ammatinvalinnassa ohjaavat nuoren jatkokouluttautumista ja ammatinvalintaa. Baumrindin (1978) mukaan vanhempien kasvatustasenteilla ja -malleilla on todettu olevan merkittävä vaikutus nuoren kehitykseen. Vanhemmat siis toimivat lastensa ammatillisina malleina ja voivat omalla toiminnallaan edesauttaa nuorta laajentamaan tietojaan ja kokemuksiaan ammattien maailmasta. (Kasurinen & Nummenmaa 1994, 38-39.)

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa koulutus on ilmaista ja valtion hallinnoimaa. Koulutus on Pohjoismaissa kaikkien saatavilla oleva kansalaisoikeus ja koulutuksen keskeyttäminen tai sen puute hankaloittaa pitkälti tulevaisuudessa työnsaannin mahdollisuuksia. Edes aikuisiällä hankittu koulutus ei kovinkaan helposti korjaa vahinkoja, joita koulutuksen keskeyttäminen aiheuttaa. Koulutuksen puute kasaantuu ja periytyy sekä aiheuttaa kasautuvia ongelmia. Henkilöillä, joilla ei ole koulutusta ovat vaarassa marginalisoitua työmarkkinoilta. Koulutuksen puute lisää riskiä, joutua työmarkkinoilla epävarmaan, lyhyt aikaiseen, huonosti palkattuun tai huonosti arvostettuun työhön. (Rinne & Kivirauma 2005, 66.)

Nuorisobarometrissa 2008 15–29-vuotiailta nuorilta kysyttiin, kuinka tärkeänä pidät seuraavia syitä opiskella: työn saaminen, sisällöltään kiinnostavan työn saaminen, hyvien tulojen saaminen, jatko-opiskelemaan pääseminen, sosiaalinen arvostus ja johtotehtäviin pääseminen. Kolme tärkeimmäksi nousutta syytä opiskella liittyivät työhön. Vastaajista 70 % määrittelivät työn saamisen, sisällöltään kiinnostavan työn saamisen ja vakituisen työn saamisen olevan erittäin tärkeitä syitä opiskella. (Myllyniemi 2008, 25.) Rinne ja Kivirauma (2005) toteavat koulutusvalifikaatioiden puutteen todennäköisesti johtavan epävarmuuteen työmarkkinoilla. Nuorten usko koulutukseen ja sen myötä työpaikkaan on nuorisobarometrin (2008) mukaan edelleen vahva. Erityisesti miellekään työn saaminen ohjaa nuorisobarometrin mukaan nuoria vahvasti opiskelemaan.

Vanhempien tuki ja lasten kanssa yhdessä vietetty aika lapsuudessa lisää pitkällä tähtäimellä lapsen hyvinvointia. Vanhemmat, jotka ovat kiinnostuneita lapsensa kehityksestä ja hyvinvoinnista viestivät lapselleen sekä suorasti että epäsuorasti, että heidän tulevaisuuttaan arvostetaan. Vanhempien erilaiset positiiviset sijoitukset lapseen hänen lapsuudessaan näkyvät myöhemmin esimerkiksi koulutuksessa, vanhempien ja lapsen väleissä, älykkyydesteissä ja lapsen käytöksessä. Vanhempien kiinnostus lastaan kohtaan on erityisen tärkeää niille lapsille, joiden voidaan olettaa kohtaavan tulevaisuudessa esim. taloudellisia vastoinkäymisiä. Tällä tarkoitetaan niitä lapsia, jotka tulevat perheistä, joissa erilaisia vaikeuksia on jo olemassa. Lapsuuden epäedulliset tilanteet seuraavat usein myös aikuisuuteen. Eri tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhempien sosioekonominen asema ja vanhempien kiinnostuneisuus sekä vanhempien koulutustaso ja lasten kanssa vietetty aika korreloivat positiivisesti keskenään. Korkean sosioekonomisen luokan vanhemmat ovat enemmän mukana lastensa koulunkäynnissä, joka todennäköisesti on seurausta siitä, että heille koulumaailma on tutumpaa. Lisäksi korkean sosioekonomisen taustan omaavien perheiden lapset hyötyvät vanhempien taloudellisesta tilanteesta ja vanhemmista, jotka tietävät kuinka koulutuksen maailmassa pärjää. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa, kuinka paljon vanhempi-

en tuki ja kiinnostus lapsensa hyvinvoinnista lapsuudessa voi ennaltaehkäistä vastoin-käymisten periytyvyyttä. (Hango 2007. 1372-1373.)

Powellin ja Parcelin (1999) mukaan sekä vanhempien korkeat toiveet lapsensa koulun-käynnistä että vanhempien tulotaso ennustavat lapsen menestymistä matematiikassa ja lukemisessa (Hango 2007. 1373). Hango tarkasteli tutkimuksessaan lasten koulume-nestystä Colemanin (1988) tutkimuksen viitekehyksen kautta. Tutkimuksessa vanhem-pien sosiaalinen pääoma oli ratkaisevassa asemassa puhuttaessa lasten koulumenes-tyksestä. Vanhempien investoinnit lapsuuteen lisäävät lapsen sosiaalista pääomaa. Ho Sui-Chu & Willms (1996) mukaan vanhempien kiinnostus lapseen ja hänen koulunkäyn-tiin lisäsi menestymistä matematiikassa ja lukemisessa lukiossa. McNeil (1996) tutki-mus osoitti myös, että vanhempien kiinnostus vähensi koulupinnausta ja oppilaan ris-kiä keskeyttää koulu. (Hango 2007. 1374.) Hangan tutkimuksen mukaan investoinnit lapsuudessa sosiaaliseen pääomaan vähentävät lapsuudessa koettujen vaikeuksien pe-riytymistä aikuisuuteen. Tutkimus osoitti, että vanhempien kiinnostus lapsen koulun-käyntiä kohtaan ja lapsen kanssa vietetty aika vähentää lapsuudessa koettujen talou-dellisten vaikeuksien periytymistä lapsuudesta aikuisuuteen. (Hango 2007. 1388.)

Helen Dryler (1998) selvitti tutkimuksessaan Educational choice in Sweden: Studies on the importance of gender and social contex muun muassa, miksi eri sosiaaliluokista tu-levat lapset etenevät eri tavalla koulutusjärjestelmässä. Perheen sosiaalisella asemalla ei tässä tutkimuksessa tarkoitettu pelkästään vanhempien ammattiasemaa vaan se piti sisällään myös mm. perheen taloudellisen tilanteen, asuinolot, lapsien lukumäärän ja kirjallisuuden harrastamisen. Tulokset osoittivat, että vanhempien koulutuksen taso selittää suurelta osin lapsen koulutuksen tasoa ja perheen merkitys lapsen valintoihin ei ole kadonnut yhteiskunnan muutoksista huolimatta. (Dryler 1998, 28; 54-55.)

Ermisch & Francescon (2001) tutkimus osoitti samoin, että vanhempien koulutus en-nustaa vahvasti lasten koulutuksellisia saavutuksia. Tutkimuksessa tarkasteltiin englan-tilaisia 1974–1981 syntyneitä nuoria ja heidän lapsuuden perheen vaikutuksia koulu-

tukseen osallistumisesta. Tutkimuksen aineistona oli *British Household Panel Study* vuosilta 1991–1997. Tutkimuksessa voitiin arvioida perhetaustasta johtuvia yhteyksiä nuorten koulutussaavutuksiin. Vanhempien koulutus, tulot ja perheenrakenne kävivät ilmi tutkimuksen aineistossa. Lapset, jotka tulivat pienituloisista perheistä tai perheistä, joilla oli ollut taloudellisia vaikeuksia saavuttivat matalamman koulutustason. Lisäksi perheenrakenne ennusti koulutustasoa. Mikäli perheessä oli paljon lapsia, etenkin tyttöjä se alensi nuorten saavuttamia koulutustasoja. Tutkimuksen keskeisin johtopäätös on, että lapset, jotka tulevat yksinhuoltaja tai pienituloisista perheistä eivät saavuta yhtä korkeita koulutustutkintoja kuin lapset, jotka tulevat varakkaimmista perheistä. Etnisiä vähemmistöjä tarkastellessa kävi ilmi, että intialaiset tai kiinalaiset nuoret ylsivät korkeimpiin tutkintoihin. (Ermisch & Francescon 2001, 137–156.)

4. KOULUTUKSEN YHTEISKUNNALLINEN MERKITYS

4.1. Koulutus Suomessa

Vielä 1900-luvun alussa Suomessa koulutus ei ollut kaikille itsestään selvyyttä. Koulutusekspansio ja oppivelvollisuuslain tullessa voimaan vuonna 1921 koulutukseen osallistuminen laajeni ja koulutus tuli myös alempien sosiaaliluokkien ulottuville. Ilmaisella koulutuksella perusasteelta korkeimmalle tasolle on etenkin Pohjoismaissa pyritty kaaventamaan luokkajakoa ja mahdollistaa yhteiskunnassa tasa-arvoiset mahdollisuudet kaikille. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 68.)

Suomessa väestön koulutustaso on noussut hyvin nopeasti ja samalla ikäryhmien väliset koulutuserot ovat kasvaneet. Havenin (1998) mukaan vuonna 1970 työikäisistä suomalaisista kolme neljäsosaa oli pelkän peruskoulun suorittaneita ja vain joka neljäs oli suorittanut vähintään keskiasteen tutkinnon. Vuosituhannen vaihtuessa osuudet olivat kääntyneet toisin päin ja kolmella neljästä oli keskiasteen tutkinto. Naisten koulutustaso on noussut nopeammin kuin miesten. Miehistä joka seitsemäs ja naisista joka kymmenes oli korkeakoulutettu vuonna 1970. Vuonna 2000 korkeakoulutettujen osuus oli noussut kolmasosaan molempien sukupuolien osalta. 1980-luvun puolivälissä koulutuksesta oli tullut enemmän sääntö kuin poikkeus 25–34-vuotiaiden nuorten aikuisten osalta, heistä jo yli 60 prosenttia oli suorittanut keskiasteen tutkinnon. 1990-luvun puolivälissä nuorten aikuisten ikäryhmässä korkea-asteen tutkinnon suorittaneita oli enemmän kuin pelkän perusasteen varaan jääneitä. (Naumanen & Silvennoinen, 2010 68–69.)

Vaikka koulutukseen osallistuminen on kaikille luokkataustasta riippumatta mahdollista, ei koulutuserojen pysyvyys luokkataustojen välillä ole kadonnut. Etenkin esiteollisessa ja teollistuvassa yhteiskunnassa luokkataustan ja koulusaavutusten välinen kausaalisyhteys oli vahva, kun vain ylimpien luokkien lapset jatkoivat oppivelvollisuuden jälkeen koulutustikapuita ylöspäin. Koulutussaavutuksilla ei sanottavammin ole vaikutusta luokkarakenteeseen sijoittumisessa, koska yksilön tuleva asema määräytyy van-

hempien aseman mukaan. Yhteiskunnan ja sen hierarkkisten rakenteiden muuttuessa nuorten sosiaalisten lähtökohtien ja koulutussaavutusten välisten kausaaliyhteyden pitäisi heiketä: lähtöasema ei vaikuta koulumenestykseen, joka on ennemminkin riippuvainen lahjakkuudesta ja yrittämisestä. Meritokraattisessa yhteiskunnassa, jossa suoritettut tutkinnot määrittelevät henkilön pätevyyden, koulumenestyksen ja lopullisen luokka-aseman pitäisi vahvistua ihmisten sijoittuessa yhteiskunnallisiin asemiin nimenomaan hankkimansa koulutuksen perusteella. Meritokratiassa lähtö- ja pääteaseman välillä ei ole koulutuksesta riippumatonta yhteyttä: lahjakkuuteen perustuvassa yhteiskunnassa luokkatausta ei vaikuta sijoittumiseen. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 72.)

Lukuisat tutkimukset eri maissa ovat osoittaneet eri sosiaaliluokkien väliset koulutuserot laadultaan pysyviksi. Ylempien sosiaaliluokkien lapset ja nuoret hankkivat pidemmän ja korkeamman koulutuksen. Nykyisin keskustellaan enemmänkin koulutuserojen suuruudesta, kaventumisesta tai kasvamisesta kuin niiden olemassaolosta. Tutkimukset angloamerikkalaisissa maissa osoittavat vanhempien tuloerojen kasvattavan koulutuseroja. Ammatteihin perustuvien yhteiskuntaluokkien väliset koulutuserot ovat sitä vastoin useiden tutkimusten mukaan pysyneet ennallaan tai lievästi kaventuneet. Vanhempien luokka- tai sosioekonomisen aseman vaikutukset lasten koulutukseen vaihtelevat paljon eri maiden välillä. Pohjoismaissa vanhempien sosioekonomisen aseman tai luokkatason on havaittu ennustavan heikommin lasten tulevia saavutuksia kuin muissa maissa. Lasten koulutussaavutusten ja kotitaustan yhteyttä on tarkasteltu Suomessa yleensä huoltajan sosioekonomisen aseman, koulutuksen tai tulotason perusteella. Tutkimuksissa (Isoaho ym. 1990; Kivinen & Rinne 1995; Kivinen ym. 2001; Vanttaja 2005) on toistuvasti osoitettu kotitaustan olevan merkittävä tekijä suhteessa lapsen koulutussaavutuksiin (Naumanen & Silvennoinen 2010, 73). Antikaisen mukaan sosiaalisen taustan vaikutus koulutusvalinnoissa ja koulutusuralla on suurin nimenomaan nuoruusiällä. Sosiaalisen taustan vaikutus heikkenee myöhemmällä iällä esim. täydennys- tai jatkokoulutukseen hakeutumisessa. Toisaalta heikoimman alkukoulutuksen saaneet eivät yleensä ole kiinnostuneita hakeutumaan jatkokoulutuksiin myöhemminkään. (Antikainen 1993, 123.)

4.2 Koulun symbolinen järjestys ja koulutuksen puute riskitekijänä

Antikaisen (1999) mukaan koulun symbolisella järjestyksellä tarkoitetaan erilaisia luokituksia ja erotteluita, vastakkaisuuksia ja hierarkioita, joita sisältyy esimerkiksi kouluasteisiin ja -aloihin, koulun viralliseen ja epäviralliseen kulttuuriin, oppilasarviointeihin, opetussuunnitelmiin, arvosanoihin ja tutkintoihin. Symbolinen järjestys mahdollistaa opettajien ja oppilaiden jäsenellä ja antaa merkityksiä kouluun liittyville kokemuksille, ihmisille, asioille ja tapahtumille. Koulun symbolinen järjestys tuottaa oppilaille identiteettejä eli käsityksiä siitä, keitä he ovat ja millaisia he ovat oppijina. Identiteetin muotoutuminen ei kuitenkaan ole passiivinen prosessi vaan he osallistuvat itse identiteettien tuottamiseen tavoittelemalla ja vastustamalla identiteettimalleja. Koulussa muotoutuneet ja tuotetut käsitykset itsestä oppijana muokkaavat ja suuntaavat koulutukseen liittyviä elämänpolkuja. Koulutukseen hakeutuessa symbolinen järjestys toimii opiskelijalle eräänlaisena karttana koulutusaloista, tutkinnoista ja ammanteista sekä aloihin liitetystä tyypillisistä identiteeteistä. Koulutusvalintoja tehdessään ihmiset lukevat tätä karttaa aikaisemmissa koulu- ja oppimiskokemuksissa rakentuneesta identiteetistään käsin. Identiteetin ”silmälasiin” läpi katsoen ihminen joutuu vastaamaan kysymyksiin kuka minä olen, millaiseksi haluan tulla ja millainen koulutus sopii itselle. Vertaamalla itseään koulutusjärjestelmän tarjoamiin identiteetteihin ja niiden lupamiin ammatteihin ja elämänuriin koulutusvalintaansa pohtiva alkaa ennakolta tuntea vetoa tai vastenmielisyyttä jotain tiettyä koulua, alaa, tutkintoa tai ammattia kohtaan. Identiteetit voivat myös asettaa ulkoisia esteitä koulutukseen hakeutumiselle, mikäli se esimerkiksi edellyttää tiettyä tutkintoa tai arvosanaa. Sisäisinä esteinä identiteetit vaikuttavat silloin, jos ihminen sulkee itse itseltään oppimisen mahdollisuuksia tietoisesti tai harkitsematta joitain koulutusaloja tai -tasoja, koska näkee ne sopimattomina itselleen. (Houtsonen, Kauppila & Komonen 2000, 7–8, 22.)

Identiteetti muodostuu suureksi osaksi koululaitoksen ulkopuolella erityisissä kulttuurisissa, sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Kouluuun kohdistuvat odotukset ja koulutukseen hakeutumista ohjaa identiteetti. Näin ollen oppilas ei siis koskaan tule kouluun ”tyhjänä tauluna”. Oppilaat aloittavat koulun erilaisilla ominaisuuksilla, kyvyil-

lä ja identiteeteillä varustettuna. Nämä erot ovat peräisin toisistaan poikkeavista kulttuureista, taloudellisista ja sosiaalisista olosuhteista, joissa oppilaat ovat kasvaneet. Identiteetin ja ominaisuuksien perusteella koululaitos asettaa symbolisen järjestyksen avulla oppilaat tiettyyn järjestykseen. Epätasaisesti jakautuneet resurssit tarjoavat oppilaille erilaisia mahdollisuuksia tavoitella koulussa tarjolla olevia identiteettejä. Toisaalta koulun symbolinen järjestys kohtelee, palkitsee ja arvostaa vaihtelevasti oppilaiden hallussa olevia erilaisia resursseja, ominaisuuksia ja identiteettejä. Saatujen resurssien määrä ja kuinka koulun symbolissa järjestyksessä on tullut kohdelluksi vaikuttavat keskeisesti siinä prosessissa, jonka lopputuloksena tuotetaan oppilaiden koulutusidentiteettejä, käsityksiä itsestä ihmisenä ja oppijana. (Houtsonen ym. 2000, 22-23.)

Koulutus on nykyään välttämättömyys, koska sen kautta nuori kiinnittyy työelämään ja samalla sosiaalistuu ammattiryhmän jäseneksi ja löytää paikkansa yhteiskunnassa. Koulutuspaikan löytäminen peruskoulun jälkeen on lähes välttämätöntä normaalin elämän kannalta. Nuoret, jotka jäävät ilman jatkokoulutusta ovat suuressa riskissä syrjäytyä työelämästä ja sitä kautta muutenkin yhteiskunnasta. Syrjäytymisen on todettu olevan monitahoinen ilmiö, jonka taustalla on useita eri syitä ja se koskettaa hyvin erilaisia ryhmiä. Pitkäaikaistyöttömät, ylivelkaantuneet, asunnottomat ja ongelmaperheiden lapset ja nuoret, joilla saattaa lisäksi olla oppimisvaikeuksia ovat keskeisessä asemassa syrjäytymisen kehässä. Maahanmuuttaja perheiden lapset ovat myös riskissä syrjäytyä ja myös heidän kohdallaan koulutus on tärkeää, jotta he eivät syrjäytyisi yhteiskunnasta. (Kivelä & Ahola, elektroninen dokumentti, 1.)

Ongelmat toisen asteen koulutukseen siirtymisessä ovat havaittavissa usein jo ennen peruskoulun viimeistä luokkaa. Ongelmat ovat luonteeltaan kasautuvia ja alkavat usein jo varhaisessa vaiheessa, joskus jopa päiväkodissa. Syrjäytymiskehitys on usein prosessi, jossa syrjäytyminen usein syvenee vaihe vaiheelta muodostaen lopulta noidankehän, josta on hyvin vaikea päästä ulos. (Kivelä & Ahola, elektroninen dokumentti, 3.)

Takala (1992) kuvaa syrjäytyneitä oppilaita ”kouluallergikoiksi”, joilla on vahva kielteinen asenne koulua ja koulutusta vastaan. Ryhmä koostuu suurimmaksi osaksi pojista, jotka jäävät ilman koulutuksellista kvalifikaatiota ja työkokemuksen puutteesta johtuen työttömiksi. Heille itselleen ei ole selvää mitä he haluaisivat tai mistä olisivat kiinnostuneita. Työllistymisen epäonnistuessa tai kielteisten työkokemusten myötä syrjäytyminen yhteiskunnasta syvenee. Negatiiviset kokemukset saattavat lopulta johtaa syrjäytymisen viimeiseen vaiheeseen eli ”työallergiaan”, jolla Takala tarkoittaa työn vieroksuntaa. Työallergia johtaa yleensä lopulta täydelliseen vetäytymiseen yhteiskunnasta, alkoholismiin, erakoitumiseen, sekä erilaisiin laitoksiin muusta yhteiskunnasta eristetyksi. (emt. 37-38.)

Syrjäytymisen viisi vaihetta Takalan mukaan (1992, 38.)

1. Vaikeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä,
2. koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen (kouluallergia),
3. työmarkkinavaihe, jossa ajautuminen huonoon työmarkkina-asemaan,
4. täydellinen syrjäytyminen (työn vieroksunta, kriminalisoituminen, sosiaaliavustuksilla toimeentulo, alkoholisoituminen, eristäytyminen, tms. marginalisoituminen),
5. laitostuminen tai muu eristäminen muusta yhteiskunnasta.

Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saattavat olla myös pessimistejä eivätkä he usko omiin mahdollisuuksiinsa tai pyri vaikuttamaan niihin, jolloin koko yksilön identiteetti kärsii. He kokevat olevansa vallankäytön uhreja. Syrjäytyvät tai syrjäytyneet ovat ryhmä ihmisiä, jotka ovat syrjäytyneet niin sanotusta hallitsevasta normaaliudesta. Syrjäytymisen taustalla ovat taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset puutteet eli kysymyksessä on derivaatioilmiö, jolla tarkoitetaan niitä olosuhteita, jotka estävät yksilön fyysistä, emotionaalista ja älyllistä kehitystä aiheuttaen yleistä huono-osaisuutta. Tämä on usein ketjureaktio, joka lapsuuden olosuhteiden, kokemusten ja ympäristön perusteella vaikuttaa yksilön elämänkulkuun ja joka usein siirtyy myös seuraavalle sukupolvelle. (Kuula 2000, 34.)

Syrjäytymisen yhtenä alakäsitteenä voidaan pitää leimautumista. Teoreettisesti on vaikea sanoa, kumpi ilmiöistä on syy ja kumpi seuraus. Selvää kuitenkin on, että kysymyksessä on kokonaisprosessi ja käsitteet kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Leimautumisessa on kyse yksilön ja ympäristön välisestä vuorovaikutusprosessista, joka liittyy poikkeavuusilmiöön. Se, kuka voidaan määritellä poikkeavaksi, tai kuka määrittelee, on yhteisössä lopulta valtaa pitävän käsissä. Esimerkiksi koulussa käyttäytymishäiriöiset oppilaat nimetään ja oppilaaseen kohdistetaan sosiaalista kontrollia tai muita tarvittavia interventioita aikuisten toimesta. Normien vastaisesti käyttäytyvä siis määritellään yhteiskunnassa helposti poikkeavaksi ja syrjäytymisprosessin edetessä seuraa yksilön itseleimaaminen ja identiteetti-ongelmat, jotka aiheuttavat yksilölle itselleen kärsimystä. Leimatuksi tuleminen on osa eri vaiheita, joissa edellinen vaihe aina voimistaa tulevaa. Leimautumisen ensimmäinen vaihe on primaarileimautuminen, joka kehittyy vähitellen, mutta jota ei välttämättä edes huomaa. Toisena vaiheena on sekundaarileimautuminen, jolloin leimasta on tullut jo osa yksilön identiteettiä ja yksilö leimataan, vaikka kyse olisikin vain yksittäisistä teoista. Goffman (1963) esittelee leimaamisen syitä, joita ovat ruumiilliset epämuodostumat, ”tahrat” persoonallisuudessa kuten psyykkiset häiriöt, alkoholismi, itsemurhayritykset sekä rotu, kaupallisuus ja uskonto. Ramströmin (1978) leimautumista koskeva psykoanalyttinen malli kertoo vanhempien ja lasten välisestä vuorovaikutussuhteiden häiriöstä, jossa yksilön lähisuhteita alkaa luonnehtia syrjiminä, minkä seurauksena lapsi sisäistää poikkeavan roolin, josta seuraa itseleimaaminen. Vähitellen nuori voi seurata etsiessään liittyä muihin syrjäytyneisiin ja jengiytyä. (Kuula 2000, 35-36.) Itseleimautumisen ja aikaisempien huonojen kokemusten vuoksi nuori voi ajautua ”epäonnistumisansaansa”, jossa negatiiviset kokemukset ruokkivat toisiaan estäen nuorta edes yrittämästä parastaan. Huonolla itsetunnolla varustettu nuori voi pelätä jo valmiiksi epäonnistuvansa ja epäonnistumisen sattuessa selitellä tekosyillä tapahtunutta. (Kivelä & Ahola, elektroninen dokumentti, 5.)

5. TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää minne yhdeksäsluokkalaiset oppilaat suuntaavat peruskoulun jälkeen, millaisia tulevaisuuden toiveammatteja heillä on, sekä näkevätkö he koulun ja koulutuksen tärkeänä. Tarkastelen myös oppilaan koulukokemuksia ja kuinka usein oppilaat tekevät läksyjä yhdessä vanhempiensa kanssa tai puhuvat tärkeistä asioista heidän kanssaan. Tutkimuksessa pyrin selvittämään ovatko vanhempien ammattiasemat yhteydessä nuoren koulutus- ja ammattisuunnitelmiin. Kietoutuuko oma koulumenestys tai yhdessä vanhempien kanssa vietetty aika koulutuksen arvostukseen tai kouluvalintaan tai tulevaisuuden toiveammattiin. Tutkimuksen viitekehystenä toimii Pierre Bourdieun kenttäteoria pääomista, jonka mukaan oppilaiden väliset koulutuserot syntyvät vanhempien sosioekonomisen aseman ja luokka-aseman vaikutuksesta. Teorian mukaan oppilaiden koulumenestys ja kouluvalinnat muovautuvat yhdessä kodin kulttuurin ja elämäntavan sekä koulun kulttuurin ja käytäntöjen vuorovaikutuksessa. Bourdieun mukaan ylemmistä sosiaaliluokista tulevat lapset menestyvät koulussa paremmin ja kouluttautuvat korkeammalle. Bourdieun mukaan korkeasta sosiaaliluokasta tulevalla lapsella on sellaista pääomaa, jota tarvitaan kouluympäristön odotusten ja koulupärräämisen edellytysten täyttämiseksi. Mikäli koulussa tarvittavaa pääomaa lapsella ei ole, koulussa menestyminen saattaa olla vaikeaa. Tämä puolestaan vaikuttaa oppilaan kielteiseen käsitykseen itsestä, oppimiskyvystä ja mahdollisuuksista tulevaisuudessa. (Naumanen & Silvennoinen 2010, 74-75)

Edellä esitettyyn teoriaan peilaten etsin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Minne 9. luokkalaiset oppilaat ovat suuntaamassa peruskoulun jälkeen?

Millaisia eroja suunnitelmissa on verrattaessa tyttöjä ja poikia, korkeasti ja matalasti koulutettujen vanhempien lapsia tai monikulttuurisia ja suomalaisia lapsilla? Ovatko vanhempien toiveet ristiriidassa oppilaan oman valinnan kanssa?

2. Kuinka paljon aikaa oppilaat käyttävät vanhempiensa kanssa läksyihin tai keskusteluun tärkeistä asioista? Kuinka paljon ns. henkisiä investointeja vanhemmat sijoittavat lapsiinsa?

3. Millaisia koulukokemuksia oppilailla on? Saavatko oppilaat omasta mielestään tarpeeksi tietoa kouluvalinnasta, työmarkkinoista tai opiskelusta ulkomailla? Mitä mieltä oppilaat ovat asioista koulussa ja onko koulutus tärkeää elämässä pärjäämisen kannalta? Kuinka moni odottaa saavuttavansa korkean koulutuksen tulevaisuudessa?

4. Millaisia toiveammatteja 9. luokkalaisilla oppilailla on suhteessa vanhempiensa ammatteihin? Onko tulevaisuuden toiveammateissa havaittavissa koulustradition uusintamista tai koulustradition murtumista? Mitkä ammatit ovat oppilaiden suosiossa?

6. TUTKIMUSAINEISTO

6.1 *Nuoret luupin alla* — tutkimuksen taustaa

Nuoret luupin alla on Turun Yliopiston Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen syksyllä 2010 toteuttama hanke 6. ja 9. -luokkalaisille oppilaille. Tutkimushankeen tavoitteena on kerätä tietoa lasten ja nuorten elinoloista, ajatuksista ja toiveista sekä tarjota tutkimuksen tuloksia työkaluiksi kuntapäätäjille. Tutkimushanke on alun perin Ruotsista, jossa Ungdomstyrelsen on toteuttanut hanketta yhteistyössä kuntien kanssa vuodesta 2001. Suomeen ”Under lupp” niminen nettikysely rantautui ensimmäisen kerran vuonna 2005 Åbo Akademin Vaasan yksikön toimesta, jolloin se toteutettiin ruotsiksi Pohjanmaalla.

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus toteutti kyselyn ensimmäisen kerran vuonna 2008 Varsinais-Suomessa 6. ja 9. -luokkaisille oppilaille. Vuonna 2010 tutkimushanke toteutettiin toistamiseen ja tutkimus laajeni Varsinais-Suomen lisäksi myös Satakuntaan. Vuonna 2010 kyselyyn osallistui yhteensä 5305 oppilasta. Hankkeen yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on tarjota tietoa nuorista kuntien päättäjille. Tutkimuksen säännöllinen toteuttaminen yhteistyössä kuntien ja koulujen kanssa mahdollistaa nuorisoa koskevien päätösten vaikutusten seurannan kunnissa.

Tutustuin tutkimushankkeeseen ollessani työharjoittelussa keväällä 2010 Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksessa. Pro gradussa tarkastelen aineistosta vain 9. luokan oppilaita, koska tutkimuskysymykseni ja mielenkiintoni kohdistuvat yläkoulun ja toisen asteen väliseen nivelvaiheeseen.

Tutkimusmenetelmänä hankkeessa käytettiin kyselyä, jonka avulla kerättiin kuvailevaa tietoa lasten ja nuorten ajatuksista ja toiveista. Kyselylomake koostui pääosin samoista kysymyksistä kuin aikaisemmin vuonna 2008 käytetty kyselylomake. Joitakin yksittäisiä kysymyksiä poistettiin vuoden 2008 kyselystä, sillä niiden tilalle haluttiin uusia vaihtoehtoisia kysymyksiä lomaketta kuitenkin pidentämättä. Vuoden 2010 kyselyyn lisät-

tiin mm. kysymykset vastaajan ja hänen vanhempiensa synnyinmaasta. Näiden muuttajien pohjalta voidaan tuoda esiin myös maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret sekä saada tietoa heidän ajatuksistaan.

Yläkoulun 9.-luokkalaisille tarkoitettu kyselykaavake oli hieman laajempi kuin alakoulun 6.-luokkalaisille suunnattu kyselylomake. Yläkoululaisilta kysyttiin vanhempien työllisyystilanteen lisäksi vanhempien koulutustaustaa. Työ- ja tulevaisuusosioon lisättiin kysymys tulevaisuuden toiveammattista ja kysymys siitä mitä nuori uskoo vanhempiensa toivovan, että hän tekisi peruskoulun jälkeen. Molemmille ikäryhmille lisättiin koulu- ja tulevaisuusosioon kysymys, jossa vastaajan tuli arvioida kuinka paljon koulussa omasta mielestä oppii tiettyjä asioita ja kuinka tärkeitä tietyt asiat ovat elämässä pärjäämisen kannalta. Arviointikysymykset laadittiin Nuorisobarometrin 2008 kysymyksiä mukaillen (ks. Myllyniemi 2008).

Yhdeksäsluokkalaisten kysely sisälsi yhdeksän eri teemaa aihealueilta vapaa-aika, koulu, politiikka, yhteiskunta ja vaikutusvalta, tiedonkulku, turvallisuus, terveys, työ, minä ja tulevaisuus. Kuten jo edellä mainitsin, pro gradu tutkimuksessani rajaan tutkimukseni fokuksen 9. luokan oppilaisiin ja koskemaan seuraavia aihealueita: koulu, työ ja tulevaisuus. Taustamuuttajien avulla tarkastelen löytyykö eroja esim. tyttöjen ja poikien väliltä ja jos löytyy, niin millaisia, tai vaikuttaako vanhempien sosioekonominen asema oppilaiden tulevaisuuden toiveammatteihin tai koulutuksen arvostukseen.

6.2 Nuoret luupin alla — aineiston keruu ja menetelmät

Aineiston keruu aloitettiin tiedottamalla kesäkuussa 2010 sähköpostitse Varsinais-Suomen ja Satakunnan sivistystoimenjohtajia sekä koulujen rehtoreita syksyllä toteutettavasta Nuoret luupin alla -kyselystä. Heinäkuussa 2010 otettiin yhteyttä sähköpostitse kuntien sivistystoimiin pyytämällä tutkimuslupaa. Sivistystoimen johtajia pyydettiin ilmoittamaan päätöksestä sähköpostitse tai puhelimitse elokuun loppuun mennessä. Mikäli sivistystoimesta ei kuulunut kieltävää eikä myöntävää vastausta tutkimuslupapyyntöön, otettiin heihin vielä yhteyttä puhelimitse. Kunnista, joista saapui myön-

teinen tutkimuslupapäätös otettiin yhteyttä koulujen rehtoreihin syyskuun alussa. Sähköpostilla lähetetyssä tutkimuslupapyynnössä informoitiin rehtoreita kyselytutkimuksesta. Tutkimuslupapyynnössä kerrottiin muun muassa, että kyselyssä ei kysytä identifioivia henkilötietoja ja yksittäisen oppilaan vastausta ei voida tunnistaa, kunnan sivistustoimesta on saatu lupa tutkimukselle, mutta osallistuminen on kouluille vapaaehtoista ja rehtorit päättävät kukin oman koulunsa osallistumisesta. Rehtoreita pyydettiin ilmoittamaan 13.9.2010 mennessä tutkimusluvan lisäksi yhteyshenkilö ja tieto, onko oppilailla mahdollista vastata internetissä Webropol-pohjaiseen kyselyyn vai toimitaanko koululle paperiset kyselylomakkeet. Mikäli kouluista ei saatu vastausta tutkimuslupapyyntöön, otettiin koulujen rehtoreihin yhteyttä vielä puhelimitse.

Tutkimuslupa-asioiden ollessa kunnossa tutkimus käynnistettiin 1.10.2010 lähettämällä kouluille kyselylomakkeet postitse tai sähköisen kyselyn valinneille kouluille linkit kyselyyn. Kouluille ilmoitettiin, että vastausaika kyselyyn on neljä viikkoa ja opettajat voivat itse valita millä oppitunnilla he kyselyyn vastaavat.

Aineiston keruu tapahtui survey-kyselyllä, joka tarkoittaa sitä, että aineisto kerätään standardoidusti ja koehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Standardoidulla kyselyllä tarkoitetaan sitä, että kyselylomake on kaikille vastaajille samanlainen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 193, 2010.)

Kyselytutkimuksen etuna pidetään yleisesti sitä, että sen avulla saadaan kerättyä laaja tutkimusaineisto ja kyselyn avulla voidaan kerätä tietoa monilta eri aihealueilta. Kysely on menetelmänä tehokas ja se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Lomakkeen ollessa hyvin suunniteltu aineisto voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida tietokoneen avulla nopeasti. Kyselytutkimuksen aikataulut ja kustannukset ovat myös melko tarkasti arvioitavissa. (Hirsjärvi ym. 195, 2010.)

Kyselytutkimuksen eduista huolimatta siihen liittyy myös joukko heikkouksia, jotka tutkijan on hyvä huomioida. Heikkouksina pidetään tavallisesti aineiston pinnallisuutta tai

tutkimuksen teorian vaatimattomuutta. Lisäksi tutkijan ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen ts. ovatko he vastanneet huolellisesti ja rehellisesti. Kyselylomakkeessa annetut vastausvaihtoehdot voivat tuottaa vastaajalle vaikeuksia ja väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. Kyselylomaketta tehdessä on vaikea tietää, miten vastaajat tuntevat aihealueen, josta kysymyksiä esitetään. Hyvän lomakkeen laatiminen on aikaa vievää ja vaatii tutkijalta tietoa ja taitoa. Kato eli kyselyyn vastaamattomuus voi joissakin tapauksissa nousta suureksi. (Hirsjärvi ym. 195, 2010.)

Nuoret luupin alla -kysely toteutettiin syksyllä 2010 toistamiseen ja miltein sama kyselylomake oli ollut käytössä jo aikaisemmin vuonna 2008. Kyselylomaketta pyrittiin kuitenkin lyhentämään, koska se oli osoittautunut liian pitkäksi vuonna 2008. Joitakin kysymyksiä tarkennettiin, poistettiin tai korvattiin muilla tutkimuksen tarkoitusta enemmän vastaavilla kysymyksillä.

Tilastolliset analyysimenetelmät

Aineistoa analysoitiin t-testillä, yksisuuntaisella varianssianalyysillä, wilcoxonin testillä, pääkomponenttianalyysillä, ristiintaulukoimalla ja X^2 -testillä. Seuraavassa on esitelty muutamia edellytyksiä koskien edellä mainittuja tilastollisia testejä.

Parametrisella t-testillä voidaan vertailla eroavatko kahden ryhmän *keskiarvot* toisistaan. T-testin kaksi peruskriteeriä ovat 1) muuttujan täytyy olla vähintään välimatkaasteikollinen tai hyvä järjestysasteikollinen (esimerkiksi likert-asteikollinen) muuttuja, 2) populaation jakauma on normaali. Mikäli otoskoko on pieni, ei yleensä suositella käytettäväksi t-testiä, sillä tulokset saattavat olla epätarkkoja. Otskoon ollessa pienempi kuin 30 ja erityisesti, jos jompikumpi tai molemmat testin kriteereistä ei ole voimassa, on suositeltavampaa käyttää epäparametrissa Mann-Whitneyn U- testiä (kärsillä olevan tutkimuksen aineisto piti sisällään yli 2000 vastaajaa, joten analyyseissä käytettiin t-testiä). (Metsämuuronen 2001, 59.) Yksisuuntainen varianssianalyysi (ANOVA) eroaa t-testistä siten, että sillä voidaan tutkia useamman kuin kahden ryhmän välisiä keskiarvoeroja ja niiden tilastollista merkitsevyyttä. Varianssianalyysillä on

kolme keskeistä oletusta, joiden pitäisi toteutua: havainnot ovat toisistaan riippumattomia, kunkin ryhmän populaatiot ovat riittävän normaalisti jakautuneet ja kunkin ryhmän varianssit ovat yhtä suuret. Varianssianalyysin tutkiessa vain, sitä ovatko keskiarvot samoja, se ei kerro sitä minkä ryhmien välillä eroja mahdollisesti on, siksi varianssianalyysi tarvitsee tuekseen ns. post hoc testejä, jonka avulla selvitetään mitkä ryhmät erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Käytetyimmät post-hoc testit ovat Tukey –menetelmä ja Bonferroni-kerroin. Mikäli ryhmien variansseissa on eroa käytetään Dunnetin T3 testiä. (Metsämuuronen 2006, 710, 718-719.) Ryhmävarianssien ollessa erisuuret analyysin luotettavuus tarkistettiin Kruskal-Wallisin epäparametrisella testillä.

Ristiintaulukoinnilla voidaan havainnollistaa kahden tai useamman muuttujan välistä riippuvuutta (Metsämuuronen 2001, 44). Ristiintaulukoinnilla ja Khiin neliön testillä pyrin havainnollistamaan kahden eri muuttujan yhteyttä toisiinsa; esim. onko vanhemman ammattiaseman tasolla yhteyttä siihen, minkä tasoinen on vastaajan tulevaisuuden toiveammatti. Ristiintaulukoinnissa molempien muuttujien tulee olla kategorisia muuttujia. Khiin neliö-testi testaa sitä, ovatko tutkitut muuttujat perusjoukon tasolla toisistaan riippumattomia (Metsämuuronen 2006, 521.). Testi perustuu olettamukseen (nollahypoteesi), että ristiintaulukoidut jakaumat ovat tasaisesti jakautuneet, ts. ryhmät ovat vastanneet kysymykseen samalla tavalla. Khiin neliö testin (X^2) käytön kriteereitä ovat: ristiintaulukossa ei saa olla vajaita soluja (teoreettisista solufrekvensseistä viittä pienempiä saa olla vain 20 %:ssa soluista), jokaisen teoreettisen solufrekvenssin on oltava >1 , mikäli vajaita soluja tulee, täytyy luokittelua harventaa. (Kaljonen 2007, KKV5 kurssin luentokalvot.)

Wilcoxonin sovitettujen parien testi on epäparametrinen testi, jolla voidaan tutkia onko kahden riippuvan muuttujan jakaumien välillä eroa. Testin edellytyksenä on, että muuttujat ovat toisistaan riippuvia, eli sama henkilö on vastannut molempiin kysymyksiin. Wilcoxonin testillä tarkastelen esimerkiksi sitä, tekeekö vastaaja läksyjä useammin isän vai äidin kanssa.

Pääkomponenttianalyysillä pyritään tiivistämään informaatiota eli löytää suuresta määrästä informaatiota jotain sellaista yhteistä muuttujien väliltä, joka yhdistää useat muuttujat toisiinsa jollain teoriassa ja käytännössä toimivalla tavalla. Pääkomponenttianalyysi soveltuu erityisesti tilanteeseen, jossa halutaan vähentää muuttujien määrää ilman taustalla olevaa oletusta teoriasta. (Metsämuuronen 2008, 28). Pääkomponentti-ratkaisun soveltuvuutta voidaan arvioida joko sisällöllisesti tai muuttujien latausten perusteella. Latausten perusteella laskettua komponenttien hyvyyden mittaa kutsutaan ominaisarvoksi. Ominaisarvoa laskettaessa huomioidaan kunkin muuttujan lataus kyseisellä pääkomponentilla. Nyrkkisääntönä on perinteisesti ollut, että pääkomponentin ominaisarvon olisi hyvä olla vähintään yksi. Muuttujan soveltuvuutta arvioidaan myös sen latausten perusteella. Eri pääkomponenteille tulevien yksittäisten muuttujien latausten neliöiden summa on nimeltään kommunaliteetti. Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että mikäli muuttujan lataukset eivät yhdelläkään pääkomponentilla ylitä arvoa 0.30, on muuttuja ”sakkaa” ja se tulee jättää pääkomponenttiratkaisun ulkopuolelle. (Metsämuuronen 2008, 31). Pääkomponenttianalyysin korrelaatiomatriisin rakennetta on hyvä tarkastella, jotta tiedetään onko käytettävä korrelaatiomatriisi sovelias pääkomponenttianalyysiin. (Metsämuuronen 2008, 32.) Käytetty korrelaatiomatriisi soveltuu pääkomponenttianalyysiin mikäli KMO:n (Kaiser-Meyer-Olkinin-testi) arvo on $>0,6$ ja Bartletin p-arvo on $<0,05$. Pääkomponenttianalyysissä käytettiin varimax-rotatiota, joka olettaa, ettei pääkomponenttien välillä ole korrelaatiota. (Jaakkola, 2009. KI2a kurssin luentokalvot.)

7. TUTKIMUSTULOKSET

Aineistona tutkimuksessani oli Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen kvantitatiivinen kyselyaineisto, jonka pohjalta lähdin työstämään pro gradu tutkielmaa. Vaikka sainkin lisätä muutamia kysymyksiä lomakkeeseen, ei valmiin tutkimusaineiston käyttö aina ole ollut helppoa. Tutkielmaani työstäessä olen törmännyt ajatuksiin, jossa olen pohtinut miksi jotain asiaa on kysytty tietyllä tavalla, sopiiko muuttuja tutkimukseeni vai joudunko muokkaamaan tutkimuskysymyksiäni uudelleen aineistoa vastaavaksi. Ymmärrän, että tutkimukseni aihetta on tutkittu laajasti aiemminkin ja uuden tutkimustiedon tuottaminen aineistosta tutkimukseni viitekehuksesta käsin on haastavaa. Tutkimuksen aineistonkeruun lähtiessä käyntiin olin vasta hahmotellut graduni ideaa enkä osannut ajatella tutkimusongelmia tai teoriaa laajassa kokonaisuudessa. Haluan suhtautua pro gradun kirjoittamiseen oppimisprosessina, joka opettaa itselleni tutkimusentekotaitoja. En ole luomassa tutkimuksellani uutta teoriaa kasvatustieteen kentälle vaan tavoitteenani on oppia tutkimuksen perustaidot ja kvalitatiivisen aineiston analyysitaitoja. Seuraavassa kuvailen aineistoa taustamuuttujittain, jonka jälkeen siirryn vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

7.1 Aineiston kuvailu

Taustamuuttujat ovat koulua ja kuntaa lukuun ottamatta saatu vastaajalta itseltään. Jokaiselle koululle oli annettu valmiiksi oma koulukoodi, jonka perusteella voitiin tunnistaa mistä kunnasta ja koulusta vastaus oli tullut. Tutkimuksessa ei ole käytetty virallisia rekistereitä, joista selviäisi esimerkiksi vanhempien ammattinimikkeet. Siten luokitukset perustuvat nuorten omiin kokemuksiin siitä, miten he ymmärtävät kyseessä olevan asian, esimerkiksi vanhempiensa ammattinimikkeet tai koulutustaustan. Taulukossa 1 on yhteenveto vastaajista taustamuuttujittain. Tutkimuksessa käytetty kyselylomake löytyy liitteestä 4 (vain sivut, joista käytetty kysymyksiä pro gradussa).

Taulukko 1. Vastaajat taustamuuttujittain.

Sukupuoli	N	%
Tyttö	1346	52
Poika	1245	48
Pohjakoulutus äiti		
Perusaste	76	4
Keskiaste	1180	68
Korkea-aste	488	28
Pohjakoulutus isä		
Perusaste	135	8
Keskiaste	1200	73
Korkea-aste	319	19
Perhetausta		
Suomalainen	2329	93
Monikulttuurinen	180	7
Asuinalue		
Kaupunki	1489	58
Maaseutu	1086	42
Asumismuoto		
Ydinperhe	1759	68
Toisinaan äidin toisinaan isän kanssa	265	10
Vain toisen vanhemman kanssa	506	20
Ei kummankaan vanhemman kanssa	54	2
Isän ammattiasema (isco)		
Johtajat	95	6
Erytisasiantuntijat & asiantuntijat	492	31
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät & palvelu- ja myyntityöntekijät	197	13
Maanviljelijät ja metsätyöntekijät ym.	108	7
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät & prosessi- ja kuljetustyöntekijät & muut työntekijät	688	44
Äidin ammattiasema (isco)		
Johtajat	27	2
Erytisasiantuntijat & asiantuntijat	692	40
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät & palvelu- ja myyntityöntekijät	777	45
Maanviljelijät ja metsätyöntekijät ym.	57	3
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät & prosessi- ja kuljetustyöntekijät & muut työntekijät	174	10

Kyselyyn vastasi yhteensä 2597¹ yhdeksäsluokkalaista oppilasta, joista 1346 (52 %) oli tyttöjä ja 1245 (48 %) poikia. Kuusi vastaajaa ei ollut ilmoittanut sukupuoltaan. Vastauksia saatiin Varsinais-Suomen alueelta 14 kunnasta ja Satakunnasta 9 kunnasta. Kouluja mukana oli 46. Vastausprosentit suhteessa alueiden kaikkiin 9. luokan oppilaisiin oli suhteellisen korkea. Satakunnasta tavoitettiin lähes puolet ikäluokasta ja Varsinais-Suomessakin 25 % ikäluokan nuorista (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Vastanneiden osuus suhteessa alueen kaikkiin 9. luokan oppilaisiin.

9. luokkalaisia oppilaita 2010 ²		
	N	osuus %
Varsinais-suomi yhteensä	5397	100
Varsinais-suomi Luuppi 2010	1364	25,2
Satakunta yhteensä	2768	100
Satakunta Luuppi 2010	1158	41,8
Luuppi 2010 yhteensä	2522 ³	30,8
V-S ja Satakunta yhteensä	8165	

Valtaosa 68 % vastaajista asui molempien vanhempiensa kanssa ns. ydinperheessä. Vastaajista 10 % ilmoitti asuvansa toisinaan isän ja toisinaan äidin kanssa. Yksinhuoltajaperheissä asui 20 % vastaajista, kummankaan vanhemman kanssa asuvia vastaajia aineistossa oli 2 %, joista 35 oli tyttöjä ja 19 poikia. 58 % vastaajista asui kaupungissa. Suomea kotona puhui 94 %, ruotsia 9 % ja jotain muuta kieltä 6 % vastaajista. Valtaosa 91 % puhui kotona yhtä kieltä, kahta kieltä puhui 8 % ja 1 % ilmoitti puhuvansa kolmea tai useampaa kieltä.

Vastaajien perhetaustaa (suomalainen/muu) selvitettiin kysymällä hänen omaa, äidin ja isän synnyinmaata. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista 1) Suomessa 2) muualla 3)

¹ 43 vastausta jouduttiin hylkäämään analyyseissä, joissa tuloksia tarkasteltiin esim. koulu, kunta tai maakuntakohdittain, puutteellisen koulukoodin vuoksi

² Tilastokeskus

http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=110_pop_tau_101_fi&ti=Peruskoulun+oppilaat+maakunnittain%2C+kunnittain%2C+opetuskielitt%2E4in+ja+vuosiluokittain+vuonna+2010&path=../Database/StatFin/kou/pop/&lang=3&multilang=fi

³ 43 vastausta hylättiin puutteellisen koulukoodin vuoksi

en osaa sanoa. Mikäli vastaaja oli valinnut vaihtoehdon muualla, sai hän kirjoittaa avoimeen kohtaan viivalle maan, jossa hän/äiti/isä on syntynyt. Aineistossa vastaajien yleisin synnyinmaa oli luonnollisesti Suomi (93 %). Monikulttuurisen perhetaustan omaavia vastaajia aineistossa oli 7 %. Tutkimusanalyysensä varten synnyinmaata selvittävät kysymykset luokiteltiin uudelleen siten, että mikäli jompikumpi vanhemmista tai molemmat olivat syntyneet muualla kuin Suomessa, sai vastaaja monikulttuurisen taustan. Monikulttuuristen vastaajien taustasta löytyi 60 eri kansalaisuutta ja yleisimmät niistä olivat Ruotsi, Venäjä ja Viro.

Vanhempien ammatit ja koulutustaustat sekä ISCO-luokitus

Perheen sosioekonominen asema määriteltiin isco⁴-luokituksen avulla vanhempien ammattinimikkeiden perusteella. Ammattitietoja ei saatu rekistereistä, joten tiedot perustuvat siihen, miten lapset ja nuoret itse ymmärtävät vanhempiensa tämän hetkisen työllisyystilanteen ja ammatit. Nuorilta kysyttiin: mitä äitisi/isäsi tekee tällä hetkellä työkseen? Vastaajat saivat valita taulukossa 3 esitetyistä vaihtoehdoista vanhemman työllisyystilannetta kuvaavan vaihtoehdon.

Taulukko 3. Vanhempien pääasiallinen toiminta

	Isä		Äiti	
	N	%	N	%
Työskentelee	2045	79	2025	78
Opiskelee	32	1	105	4
Äitiys/isyyslomalla	4	0	42	2
Työtön	84	3	125	5
Eläkkeellä/varhaiseläkkeellä	72	3	33	1
Sairaslomalla	32	1	53	2
Jotain muuta	56	2	72	3
En tiedä	198	8	112	4
Tuntematon	74	3	30	1
Yhteensä	2597	100	2597	100

⁴ Vastaajien ilmoittamat vanhempien ammattinimikkeet luokiteltiin Tilastokeskuksen Ammattiluokitus 2010 mukaan. Luokitus pohjautuu kansainvälisen työjärjestön (ILO) laatimaan ja YK:n vahvistamaan ammattiluokitukseen (International Standard Classification of Occupations, ISCO). Luokitus mahdollistaa vertailukelpoisten tilastojen tuottamisen ammattirakenteesta eri aikoina ja eri alueilla (ks. www.tilastokeskus.fi).

Vastaajien äideistä 78 % ja isistä 79 % oli työssäkäyviä. Työttöminä äideistä oli noin 5 % ja isistä noin 3 % (taulukko 3). Mikäli vastaaja valitsi vaihtoehdon, äitini/isäni työskentelee, pyydettiin häntä kirjoittamaan avoimeen kohtaan vanhempien ammatit. Tutkimusanalyseissä vastaajien sosioekonomista luokkaa tarkastellaan erikseen isän ja äidin ammatin (isco) mukaan. Mikäli vastaaja oli ilmoittanut vanhempiensa ammatinimikkeen, sosioekonominen taso voitiin määrittää ammattien perusteella edellä mainitun isco-luokituksen mukaan. Luokituksessa käytettiin hyväksi Tilastokeskuksen LuokitusEkspertti-hakukonetta, jonka avulla vanhempien ammatit luokiteltiin seuraaviin pääluokkiin:

1. Johtajat,
2. Erityisasiantuntijat ja
3. Asiantuntijat,
4. Toimisto ja asiakaspalvelutyöntekijät,
5. Palvelu- ja myyntityöntekijät,
6. Maanviljelijät ja metsätyöntekijät ym.,
7. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät,
8. Prosessi- ja kuljetustyöntekijät,
9. Muut työntekijät.

Taulukossa 1 sivulla 32 on esitetty vastaajien vanhempien jakautuminen eri ammattiluokkiin. Mikäli vastaaja oli ilmoittanut vanhemman ammatin niin epäselvästi tai epäasiallisesti, ettei sitä voitu luotettavasti luokitella mihinkään edellä mainituista luokista, koodattiin se puuttuvaksi tiedoksi.

7.2 Mitä ja minne peruskoulun jälkeen?

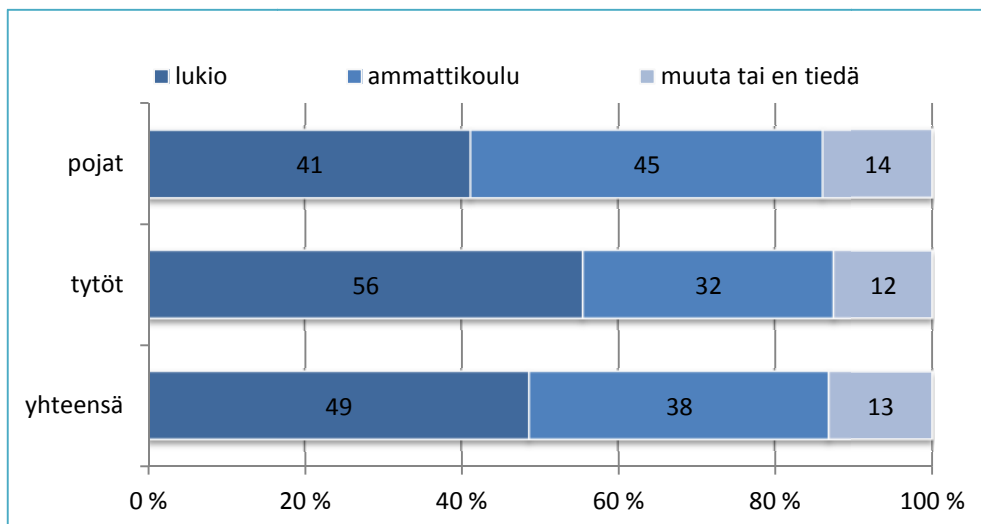
Seuraavaksi vastaan tutkimuskysymyksiin minne 9. luokkalaiset oppilaat ovat suunnitaneet peruskoulun jälkeen, millaisia eroja vastaajien väliltä löytyy ja ovatko oppilaan omat suunnitelmat samansuuntaisia vanhempien toiveiden kanssa.

Vastaajilta kysyttiin mitä aiot tehdä peruskoulun jälkeen⁵. Vaihtoehdot olivat seuraavat, joista vastaajan tuli valita yksi vaihtoehto.

⁵ ks. kyselylomake s. 22 kysymys J2.

- 1) mennä lukioon,
- 2) mennä ammattikouluun,
- 3) mennä kansanopistoon,
- 4) mennä töihin,
- 5) muuta (esim. lähteä ulkomaille),
- 6) elää avustuksilla ja
- 7) en tiedä.

Peruskoulun jälkeisiä suunnitelmia kuvaava muuttuja luokiteltiin uudelleen analyysijä varten kolmiluokkaiseksi 1=lukio, 2=ammattikoulu, 3=muuta tai en tiedä (luokat 3-7). (Vaihtoehdot 3–6 yhdistettiin en tiedä vastauksien kanssa, koska jakaumat näissä olivat 0,5–1 %). Muutama vastaaja oli kirjoittanut kysymyksen viereen aikovansa suorittaa peruskoulun jälkeen kaksoistutkinnon. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan ollut huomioitu annetuissa vaihtoehdoissa, joka osaltaan saattaa heikentää tutkimuskysymyksen luotettavuutta. Uudelleen luokittelun jälkeen vastaukset jakautuivat kuvion 1 osoittamalla tavalla.

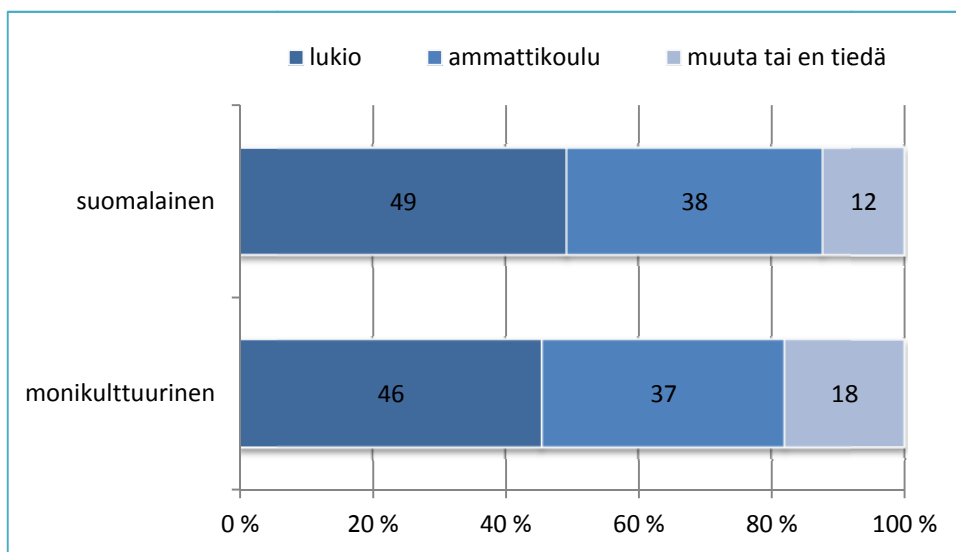

Kuvio 1. Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat sukupuolen mukaan (%).

Valtaosa vastaajista aikoi mennä joko lukioon (49 %) tai ammattikouluun (38 %). Tarkasteltaessa eroja tyttöjen ja poikien välillä huomataan, että tytöistä yli puolet ilmoittaa suuntaavansa lukioon, kun taas pojista vain 41 % haluaa lukioon peruskoulun jälkeen. Kuvioista 1 voidaan päätellä, että tytöt ovat poikia enemmän kiinnostuneita lukioista. Tulos on tilastollisesti merkitsevä $X^2(2)=53,597$; $p<0,001$. Huomattava tutkimustu-

los on, ettei 13 % vastaajista tiedä peruskoulun viimeisen vuoden syksyllä, minne suuntaisivat peruskoulun jälkeen.

Tarkasteltaessa asiaa perhetaustan (suomalainen/monikulttuurinen, kuvio 2) mukaan, ei ryhmien välillä ole tilastollisia eroja $X^2(2)=4,573;p=0.102$. Suomalaisista ja monikulttuurisista vastaajista noin puolet suuntaa lukioon ja noin 40 % ammattikouluun. Monikulttuurisen perhetaustan omaaville päätös siitä minne mennä peruskoulun jälkeen näyttäisi olevan muutaman prosenttiyksikön epäselvempää kuin täysin suomalaisille koulutovereille, vaikkakaan tilastollista eroa ei ryhmien väliltä löytynyt.

Kuvio 2. Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat perhetaustan mukaan (%).

Äidin ja isän koulutustaso yhteydessä oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan

Tarkasteltaessa oppilaan peruskoulun jälkeistä suunnitelmaa äidin koulutusasteen mukaan⁶ näyttää siltä, että korkea-asteen koulutuksen omaavien äitien lapset ovat kaikista kiinnostuneimpia lukio opinnoista peruskoulun jälkeen $X^2(4)=94,205;p<0.001$. Eniten en tiedä tai muuta vastasivat ne oppilaat, joiden äidit olivat suorittaneet vain perusasteen tutkinnon ja vähiten en tiedä tai muuta vastasivat oppilaat, joiden äidillä oli kor-

⁶ ks. kyselylomake s. 3 kysymykset A11 ja A12. Luokiteltu uudelleen 1) *perusaste*=ei ammatillista koulutusta, 2) *keskiaste*= lukio & ammattikoulu, 3) *korkea-aste*= opistokoulutus & korkeakoulututkinto, puuttuva tieto= en tiedä

kea-asteen tutkinto. Ammattikoulutus houkutteli eniten perusasteen suorittaneiden äitien jälkeläisiä (ks. taulukko 4).

Taulukko 4. Äidin koulutustason yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan.

			peruskoulun jälkeen			
			lukio	ammattikoulu	muuta tai en tiedä	Yhteensä
äidin koulutustaso	perusaste	N	17	34	22	73
		%	23,3%	46,6%	30,1%	100,0%
	keskiaste	N	525	467	135	1127
		%	46,6%	41,4%	12,0%	100,0%
	korkea-aste	N	314	112	39	465
		%	67,5%	24,1%	8,4%	100,0%
Yhteensä		N	856	613	196	1665
		%	51,4%	36,8%	11,8%	100,0%

Tarkasteltaessa asiaa isän koulutusasteen mukaan tulos on sama; oppilaat joiden isällä oli korkea-asteen koulutus, ovat keski- ja perusasteen isien lapsia kiinnostuneempia lukio-opinnoista peruskoulun jälkeen $X^2(4)=1,382; p<0.001$. Ammattikoulutus houkuttelee eniten perusasteen suorittaneiden isien jälkeläisiä ja eniten en tiedä tai teen jokin muuta vastasivat oppilaat, joiden isät olivat suorittaneet vain perusasteen tutkinnon (ks. taulukko 5).

Taulukko 5. Isän koulutustason yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan.

			peruskoulun jälkeen			
			lukio	ammattikoulu	muuta tai en tiedä	Yhteensä
isän koulutustaso	perusaste	N	30	63	32	125
		%	24,0%	50,4%	25,6%	100,0%
	keskiaste	N	529	490	114	1133
		%	46,7%	43,2%	10,1%	100,0%
	korkea-aste	N	228	44	32	304
		%	75,0%	14,5%	10,5%	100,0%
Yhteensä		N	787	597	178	1562
		%	50,4%	38,2%	11,4%	100,0%

Vanhemman ammattiasema yhteydessä lapsen peruskoulun jälkeiseen valintaan

Tutkimuksen tulokset vahvistavat sitä mitä aikaisimmissa tutkimuksissa on todettu; äidin koulutustaso ja ammattiasema (isco) vaikuttavat oppilaan peruskoulun jälkeiseen valintaan. Peruskoulun jälkeinen tulevaisuuden suunnitelman ja äidin ammattiaseman ristiintaulukointi osoittaa saman kuin äidin koulutustason ja lapsen peruskoulun jälkeisen suunnitelman ristiintaulukointi. Äidin ammattiasemalla on tilastollisesti erittäin suuri vaikutus lapsen peruskoulun jälkeiseen koulutusvalintaan $X^2(16)=1,870$, $p<0,001$. Samaten isän ammatin tasolla on erittäin suuri vaikutus siihen, mihin lapsi suuntaa peruskoulun jälkeen, $X^2(16)=1,380$, $p<0,001$.

Taulukko 6. Äidin ammattiaseman yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen suunnitelmaan

		peruskoulun jälkeen			Yhteensä
		lukio	ammattikoulu	muuta tai en tiedä	
äidin isco Johtajat	N	22	3	0	25
	%	88,0%	12,0%	,0%	100,0%
Erityisasiantuntijat	N	236	51	20	307
	%	76,9%	16,6%	6,5%	100,0%
Asiantuntijat	N	212	93	42	347
	%	61,1%	26,8%	12,1%	100,0%
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	N	92	74	14	180
	%	51,1%	41,1%	7,8%	100,0%
Palvelu- ja myyntityöntekijät	N	235	269	60	564
	%	41,7%	47,7%	10,6%	100,0%
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	N	25	25	5	55
	%	45,5%	45,5%	9,1%	100,0%
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	N	18	20	3	41
	%	43,9%	48,8%	7,3%	100,0%
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	N	11	30	6	47
	%	23,4%	63,8%	12,8%	100,0%
Muut työntekijät	N	17	52	12	81
	%	21,0%	64,2%	14,8%	100,0%
Yhteensä	N	868	617	162	1647
	%	52,7%	37,5%	9,8%	100,0%

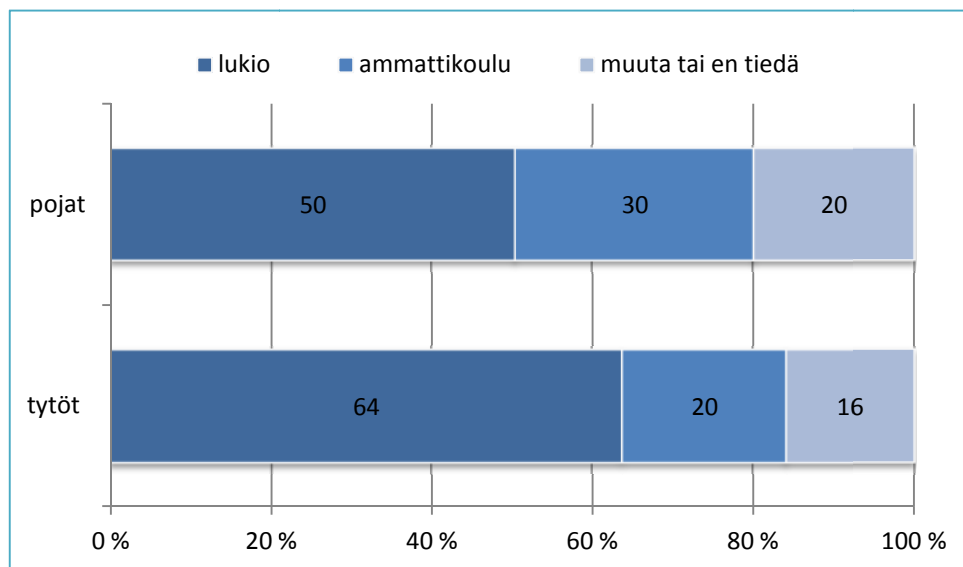
Taulukoista 6 ja 7 nähdään selvästi, että mitä korkeammassa ammatissa vastaajan äiti tai isä toimii, sitä kiinnostuneempi vastaaja on lukio-opinnoista peruskoulun jälkeen. Samaten mitä matalammassa ammatissa vastaajan vanhempi toimii, sitä kiinnostuneempi vastaaja on ammattikoulu opinnoista. Vanhemman matala ammattiasema näyttäisi olevan yhteydessä myös siihen, ettei vastaaja tiedä, mitä tekisi peruskoulun jälkeen tai että hän on suuntaamassa muualle kuin lukioon tai ammattikouluun.

Taulukko 7. Isän ammattiaseman yhteys oppilaan peruskoulun jälkeiseen suunnitelmaan

	peruskoulun jälkeen				
		lukio	ammattikoulu	muuta tai en tiedä	Yhteensä
isän isco Johtajat	N	66	15	9	90
	%	73,3%	16,7%	10,0%	100,0%
Erityisasiantuntijat	N	224	51	33	308
	%	72,7%	16,6%	10,7%	100,0%
Asiantuntijat	N	94	48	15	157
	%	59,9%	30,6%	9,6%	100,0%
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	N	20	11	6	37
	%	54,1%	29,7%	16,2%	100,0%
Palvelu- ja myyntityöntekijät	N	73	65	17	155
	%	47,1%	41,9%	11,0%	100,0%
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	N	55	36	14	105
	%	52,4%	34,3%	13,3%	100,0%
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	N	188	203	31	422
	%	44,5%	48,1%	7,3%	100,0%
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	N	72	112	26	210
	%	34,3%	53,3%	12,4%	100,0%
Muut työntekijät	N	9	10	3	22
	%	40,9%	45,5%	13,6%	100,0%
Yhteensä	N	801	551	154	1506
	%	53,2%	36,6%	10,2%	100,0%

Vanhempien koulutusodotus oppilaan silmin

Oppilailta tiedusteltiin mitä uskot, että vanhempasi toivoisivat sinun tekevän peruskoulun jälkeen.⁷ Vaihtoehdot olivat samat kuin kysymyksessä mitä aiot tehdä peruskoulun jälkeen lukuun ottamatta vaihtoehtoa elää avustuksilla. Kuviosta 3 havaitaan, että tytöt uskovat poikia enemmän siihen, että vanhemmat toivovat heidän suuntaavan lukioon peruskoulun jälkeen. Vastaavasti pojat uskovat tyttöjä enemmän siihen, että vanhemmat toivoisivat heidän jatkavan ennemmin ammattikouluun, tulos on tilastollisesti merkitsevä $X^2(2)=45,334;p<0,001$. Noin viidenneksellä ei ole käsitystä siitä, mitä vanhemmat toivoisivat heidän tekevän peruskoulun jälkeen. Olisiko heidän kohdallaan myös kyse siitä, ettei kotona puhuta kouluvalintaan liittyvistä asioista?

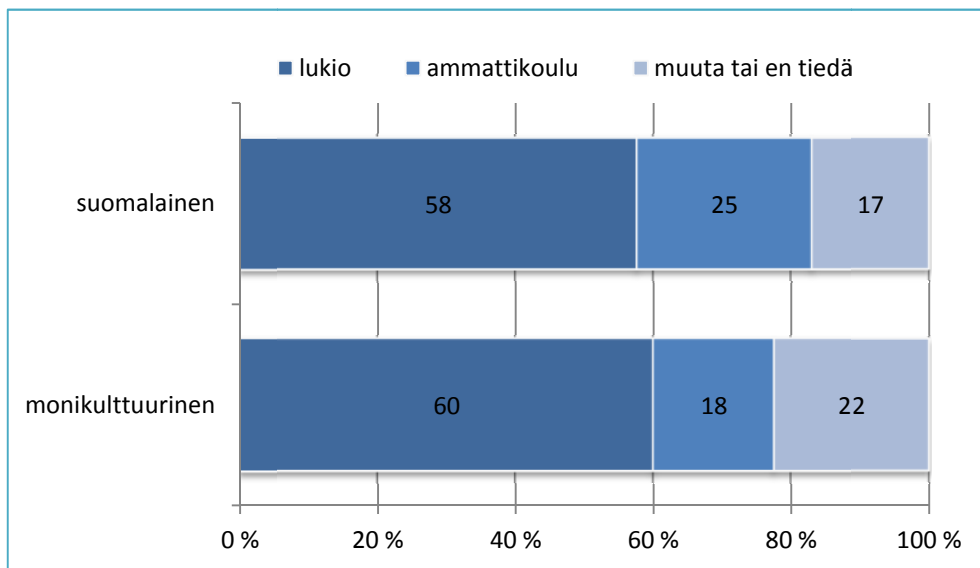

Kuvio 3. Mitä vastaajat uskovat, että heidän vanhemmat toivoisivat heidän tekevän peruskoulun jälkeen sukupuolen mukaan (%).

Monikulttuuriset vastaajat uskoivat täysin suomalaisia vastaajia hieman enemmän siihen, että vanhemmat haluavat heidän menevän ennemmin lukioon kuin ammattikouluun. Molemmissa ryhmissä lukio oli kuitenkin toivotuin vaihtoehto. Monikulttuurisille vastaajille vanhempien toive näytti olevan hieman suomalaisia vastaajia epäselvem-

⁷ Ks. kyselylomake s. 22 kysymys J3. Kysymystä käsitellään tästä eteenpäin analyysissä vanhempien toiveena. Vastaajan vanhempien toivetta kuvaava muuttuja luokiteltiin uudelleen kolmiluokkaiseksi 1=lukio, 2=ammattikoulu, 3=muuta (sisältäen vaihtoehdot kansanopisto, työ, jotain muuta ja en tiedä).

pää. Erot vanhempien toiveissa taustakulttuurin mukaan olivat tilastollisesti merkitseviä $\chi^2(2)=6,595;p=0,037$ (kuvio 4). Tuloksista voidaan siis päätellä, että monikulttuuristen oppilaiden vanhemmat asettivat lapsilleen korkeammat koulutustavoitteet kuin täysin suomalaisten lapsien vanhemmat. Samalla monikulttuuriset oppilaat kuitenkin ilmoittivat, että vanhempien toive on heille epäselvempää tai, että vanhemmat toivoisivat heidän valitsevan jotakin muuta kuin lukion tai ammattikoulun verrattaessa täysin suomalaisia oppilaita (ks. kuvio 4).

Kuvio 4. Nuorten kokemus vanhempien koulutusodotuksista taustakulttuurin mukaan (%).

Kohtaavatko vanhempien ja lapsen toiveet peruskoulun jälkeisestä valinnasta?

Seuraavaksi selvitin eroavatko vanhempien toiveet⁸ oppilaan omista peruskoulunjälkeisistä suunnitelmista. Tähän tutkimuskysymykseen valitsin Wilcoxonin sovitettujen parien testin. Testi sopii tutkimuskysymykseen, koska muuttujat ovat riippuvia ja samat henkilöt ovat vastanneet molempiin kysymyksiin. Vastaajan omaa toivetta⁹ kuvaava muuttuja luokiteltiin uudelleen vanhempien toivetta vastaavaksi. Vastaajan oma peruskoulun jälkeinen toive ja heidän uskoma vanhempien toive olivat Wilcoxon testin

⁸ Ks. kyselylomake s. 22 kysymys J2 ja J3. Huom. oppilaan vanhemmat eivät itse vastanneet kysymykseen, vaan vastaukset kuvastavat oppilaan omaa näkemystä siitä mitä hän uskoo, että hänen vanhemmat toivoisivat hänen tekevän.

⁹ vaihtoehdot en tiedä ja elää avustuksilla jätettiin parittaisvertailussa tarkastelun ulkopuolelle oppilaan omaa halua kuvastavasta kysymyksestä J2, koska näitä vaihtoehtoja ei ollut vanhemman toivetta kuvaavassa kysymyksessä

mukaan nollahypoteesia vastaan, eli vanhemman toive erosi tilastollisesti merkitsevästi lapsen omasta peruskoulun jälkeisestä suunnitelmasta $p < 0.001$. Taulukossa 8 on esitetty vastaajan ja vanhempien tulevaisuuden toivetta kuvaava suunnitelmat.

Taulukko 8. Vastaajan peruskoulun jälkeinen suunnitelma suhteessa vanhempien toiveeseen.

	Oma aikomus		Vanhempien toive	
	N	%	N	%
Lukio	1197	54,7	1399	67,7
Ammattikoulu	940	43,0	607	29,4
Kansanopisto	13	0,6	13	0,6
Työ	13	0,6	24	1,2
Muuta	25	1,1	23	1,1
Yhteensä	2188	100	2066	100

Taulukosta 8 nähdään, että suurimmaksi osaksi sekä vanhempien odotukset että oppilaiden toiveet suuntautuivat joko lukioon tai ammattikouluun. Tilastollinen merkitsevyys eroista selittyy 274 tapauksella (14 %), joissa vanhemman toive ja oppilaan oma aikomus eivät kohdanneet. 226 tapauksessa (12 %) vanhemman toive olivat ns. korkeampi¹⁰ kuin vastaajan oma aikomus. Tilastollista eroa selittää myös 48 tapausta (2 %), joissa vastaajalla itsellään oli vanhempien toivetta korkeammat koulutusodotukset tulevaisuudeltaan. 1640 tapauksessa oppilaan oma aikomus ja vanhempien toive kohtasivat (86 %). Kokonaisuudessaan asetelma piti sisällään 1914 (100 %) tapausta, missä vastaaja oli ilmoittanut oman aikomuksensa ja sen mitä uskoi vanhempiensa toivovan. Tulokset siis osoittavat, että oppilaan ja vanhempien peruskoulun jälkeinen koulutusvalinta kohtaavat 86 % tapauksessa, mutta hieman yli kymmenessä tapauksessa vanhemmat toivoisivat, että lapsi valitsisi ns. korkeamman jatkokoulutuspaikan.

Oppilaan koulumenestys yhteydessä jatkokoulutus suunnitelmiin ja sukupuoleen

Seuraavaksi tarkastellaan ammattikouluun ja lukioon suuntaavien nuorten koulutodistusten keskiarvoja¹¹ ja löytyykö ryhmien väliltä tilastollisia eroja. Tutkimustulokset

¹⁰ Esimerkiksi, jos oppilas on valinnut ammattikoulun ja vanhempi toivoisi, että hän menisi lukioon, olisi vanhemman toive tällöin korkeampi kuin oppilaan. Korkeimmalla viitataan tässä tapauksessa lukioon ja Opetushallituksen Koulutusopas 2012 s. 9 ajatukseen ”Lukion tarjoama yleissivistys on kivijalka, jolle voi rakentaa sekä ammatillista että akateemista osaamista” <http://www02.oph.fi/koulutusoppaat/Koulutusopas.pdf>

¹¹ Ks. kyselylomake s. 8 kysymykset C3 ja C4

osoittavat, että lukioon suuntaavien oppilaiden *lukuaineiden keskiarvo* eroaa tilastollisesti merkitsevästi ammattikouluun suuntaavien keskiarvosta $t(1877)=33,677;p<0.001$. Samaten *kaikkien aineiden keskiarvot* eroavat ryhmien välillä merkitsevästi toisistaan $t(1918)=32,02;p<0.001$. Ammattikoululuun suuntaavilla on siis lukioon suuntaavia tilastollisesti merkitsevästi huonommat keskiarvot sekä *kaikissa aineissa* että *lukuaineissa*. Koulutodistuksen *lukuaineiden ja kaikkien aineiden keskiarvovertailu* sukupuolen mukaan osoittaa, että tytöillä on poikia tilastollisesti merkitsevästi parempi keskiarvo sekä *lukuaineissa* $t(2470)=8,184;p<0.001$ että *kaikissa aineissa* $t(2541)=9,291;p<0.001$. (ks. taulukko 9.)

Taulukko 9. Todistuksen keskiarvo 8. -luokan keväällä, peruskoulun jälkeisen suuntautumisvaihtoehdon ja sukupuolen mukaan.

	Lukuaineet/kaikki aineet				
	ka.	kh.	Asteikko	Min-Max	N
Lukio	4,92/4,99	0,798/0,729	1=4,00-4,99 2=5,00-5,99	1-6	1174/1174
Ammattikoulu	3,69/3,92	0,836/0,776	3=6,00-6,99	1-6	882/882
Tytöt	4,47/4,63	1,042/0,951	4=7,00-7,99 5=8,00-8,99	1-6	1292/1292
Pojat	4,13/4,28	1,050/0,951	6=9,00-10,00	1-6	1187/1187

Verrattaessa oppilaiden keskiarvoja äidin tai isän koulutustason mukaan tulokset osoittavat, että vanhemman koulutustasolla on yhteyttä lapsen todistuksen keskiarvoon. Korkea-asteen käyneiden äitien lapsilla on perusasteen tai keskiasteen käyneiden äitien lapsia paremmat keskiarvot lukuaineissa $X^2(8)=1,201, p<0,001$ ja kaikissa aineissa $X^2(8)=1,295,p<0,001$. Tulos on sama kun asiaa tarkastellaan isän koulutustason mukaan, lukuaineet $X^2(8)=1,126,p<0,001$ ja kaikki aineet $X^2(8)=1,107, p<0,001$.

7.3 Vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika

Kuten jo aiemmin totesin Järvisen (1999) tutkimus on osoittanut, että tuki lasten koulunkäynnissä ja ammatinvalinnassa eroaa eri perhekulttuureissa kasvaneiden lasten kohdalla. Tämän vuoksi tarkastelen seuraavassa kuinka usein vastaajat tekevät yhdessä äidin ja isän kanssa läksyjä ja keskustelevat tärkeistä asioista. Molemmat asiat liittyvät kiinteästi oppilaan koulunkäyntiin ja sen tukemiseen. Kysely piti sisällään 9 eri asiaa,

joita vastaajan tuli arvioida. Kaikista eniten äidin ja isän kanssa syötiin päivällistä ja vähiten tehtiin läksyjä. Tärkeistä asioista ei puhuttu kovin usein, ainoastaan keskimäärin joitakin kertoja kuukaudessa (taulukko 10).

Taulukko 10. Nuorten ja vanhempien yhdessä viettämä aika eri toiminnoissa. Muuttujien keskiarvot ja -hajonnat, asteikko, vaihteluväli sekä vastaajien lukumäärä.

Kuinka usein teet seuraavia asioita yhdessä äitisi kanssa?				
	Keskiarvo	Keskihajonta	Asteikko	N
Teen läksyjä	2,13	1,25	1=ei koskaan	2455
Käyn matkoilla	2,40	0,96	2=harvemmin	2451
Ulkoilen	2,59	1,23	3=joitakin kertoja kuukaudessa	2459
Käyn ostoksilla	3,02	0,96	4=joitakin kertoja viikossa	2470
Teen kotitöitä	3,16	1,19	5=joka päivä	2464
Puhun tärkeistä asioista	3,24	1,21		2470
Syön aamiaista	3,36	1,32		2464
Katson TV:tä	3,70	1,17		2472
syön päivällistä	4,01	1,07		2481

Kuinka usein teet seuraavia asioita yhdessä isäsi kanssa?				
	Keskiarvo	Keskihajonta	Asteikko	N
Teen läksyjä	1,92	1,13	1=ei koskaan	2384
Käyn matkoilla	2,28	0,98	2=harvemmin	2379
Ulkoilen	2,33	1,13	3=joitakin kertoja kuukaudessa	2382
Käyn ostoksilla	2,44	1,09	4=joitakin kertoja viikossa	2393
Teen kotitöitä	2,56	1,26	5=joka päivä	2383
Puhun tärkeistä asioista	2,66	1,23		2388
Syön aamiaista	3,00	1,35		2403
Katson TV:tä	3,30	1,29		2396
syön päivällistä	3,60	1,29		2399

Läksyjien tekeminen yhdessä vanhempien kanssa

Vastaajat tekivät yhdessä vanhempiensa kanssa läksyjä suhteellisen vähän, sekä äidin että isän kanssa keskiarvot olivat asteikolla 1-5 noin 2 eli harvemmin. Tilastollisesti äidin kanssa läksyjä tehtiin useammin kuin isän kanssa, Wilcoxonin testin $p < 0.001$. Tutkimustulokset osoittavat, että äidin ammattiasema (isco-luokka) ei vaikuta siihen kuinka usein oppilaat ilmoittivat tekevänsä läksyjä äidin kanssa $F(8,1646)=1.053$, $p=0.394$. Isän ammattiasema sen sijaan vaikuttaa tilastollisesti siihen, kuinka usein oppilaat tekevät läksyjä yhdessä isän kanssa $F(8,1503)=2,634$, $p=0.007$. Ryhmät, jotka erosivat tilastollisesti toisistaan olivat *erityisasiantuntijat ja rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät*. Erityisasiantuntija isien lapset ilmoittivat tekevän läksyjä useammin isän kanssa kuin rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijä isien lapset.

Tarkasteltaessa oppilaan omaa peruskoulun jälkeistä toivetta ja sitä kuinka usein tekee läksyjä äidin kanssa, huomataan, että ammattikouluun suuntaavat tekevät useammin läksyjä äidin kanssa, kuin lukioon suuntaavat $F(3,2380)=17,359$, $p < 0.001$. Tarkasteltaessa asiaa samalla ryhmittelevällä muuttujalla ja kuinka usein vastaaja tekee läksyjä isän kanssa, ei vastaavia eroja ryhmien väliltä löydy. Varianssianalyysin Levenen testitulokset ($p < 0,001$) osoittaa, että ryhmävariانسsit ovat erisuuret, tulos varmistettiin Kruskal-Wallisin epäparametrisella testillä, jossa $p=0.174$, joten tilastollista eroa ei tässä tapauksessa ryhmien välillä ole. Suunnitelma siitä mitä oppilas aikoo tehdä peruskoulun jälkeen, ei siis vaikuta siihen, kuinka usein hän tekee läksyjä isän kanssa.

Verrattaessa tyttöjä ja poikia pojat tekevät läksyjä useammin vanhempiensa kanssa kuin tytöt¹². Vaikka tilastolliset erot ovat erittäin merkitseviä, eivät keskiarvoerot kuitenkaan käytännössä ole kovinkaan suuria¹³. Tulokset edellä osoittavat, että lukioon

¹² vertailu sukupuolen mukaan; teen läksyjä äidin kanssa $t(2327)=4,474$; $p < 0.001$ ja isän kanssa $t(2171)=5,240$; $p < 0.001$

¹³ (Teen äidin kanssa läksyjä keskiarvo tytöt 2,02/pojat 2,25. Teen isän kanssa läksyjä keskiarvo tytöt 1,81/pojat 2,05.).

suuntaavat näyttävät tekevän vähemmän läksyjä äidin kanssa ja heillä näyttää olevan parempi keskiarvo. Näiden tulosten valossa voidaan ajatella, että lukio-orientoituneet oppilaat joko tarvitsevat tai hakevat vähemmän tukea koulunkäyntiinsä vanhemmiltaan, kuin ne oppilaat, jotka ovat suuntaamassa ammattikouluun. Samaten pojat tekevät läksyjä useammin vanhempiensa kanssa ja heillä on tilastollisesti huonommat keskiarvot kuin tytöillä. Ovatko tytöt siis itsenäisempiä ja sen vuoksi ehkä menestyvät koulussa myös paremmin?

Tärkeistä asioista puhuminen vanhempien kanssa

Kuten edellä jo mainittiin, vastaajat puhuivat keskimäärin vain joitakin kertoja kuukaudessa tärkeistä asioista äidin tai isän kanssa. Tärkeistä asioista keskusteltiin kuitenkin äidin kanssa tilastollisesti useammin kuin isän (Wilcoxonin testi $Z=-22,135$; $p<0.001$). Tytöt puhuvat poikia useammin äidin kanssa tärkeistä asioista $t(2465)=-5,316$; $p<0.001$. ja pojat puhuvat tyttöjä enemmän isän kanssa tärkeistä asioista $t(2383)=6,907$; $p<0.001$.

Lähes viidesosa vastaajista ei tiennyt mitä heidän vanhempansa toivoisivat heiltä peruskoulun jälkeen (ks. kuvio 3). Tärkeistä asioista puhuminen vanhempien kanssa otettiin mukaan tarkasteluun sen vuoksi, että on mielenkiintoista tietää puhuvatko jotkin oppilaat enemmän tärkeistä asioista vanhempiensa kanssa kuin toiset. Kyselyssä ei kuitenkaan ollut määritelty tarkemmin *mistä* tärkeästä asiasta tarkalleen ottaen on kyse. Yksi tärkeä ja ajankohtainen asia 9.-luokan oppilaan elämässä on kuitenkin se mitä hän aikoo tehdä peruskoulun jälkeen.

Tulosten mukaan vanhempien ammattiasema (isco) ei vaikuta siihen kuinka usein oppilaat puhuvat tärkeistä asioista äidin $F(8,1656)=0.886$, $p=0.528$ tai isän $F(8,1508)=1,453$, $p=0.170$ kanssa. Isän¹⁴ tai äidin¹⁵ koulutaso ei myöskään vaikuta siihen kuinka usein vastaaja keskustelee isän tai äidin kanssa tärkeistä asioista.

¹⁴ $F(2,2286)=1,786$, $p=0,168$

¹⁵ $F(2,1677)=2,548$, $p=0,079$

Seuraavassa tarkastellaan onko äidin tai isän kanssa tärkeistä asioista keskustelulla yhteyttä siihen tietääkö oppilas mitä vanhemmat toivovat hänen tekevän peruskoulun jälkeen. Vanhemman toivetta kuvaava muuttuja luokiteltiin kaksiluokkaiseksi¹⁶ 1=oppilas tietää mitä vanhemmat toivovat (vaihtoehdot 1,2,3,4 ja 5) 2=oppilas ei tiedä mitä vanhemmat toivovat (vaihtoehto 6). Äidin kanssa tärkeistä asioista puhuminen on yhteydessä siihen tietääkö oppilas mitä vanhemmat toivovat, että hän tekisi peruskoulun jälkeen $\chi^2(4)=17,388, p=0.002$. Taulukosta 11 näkyy selvästi se, että ne vastaajat, jotka ilmoittavat keskustelelevansa tärkeistä asioista äidin kanssa useimmiten tietävät myös eniten mitä vanhemmat heiltä odottavat peruskoulun jälkeen (88 %). Niistä vastaajista, jotka ilmoittivat, ettei puhu äidin kanssa koskaan tärkeistä asioista 25 % ilmoitti, etteivät tiedä mitä vanhemmat heiltä odottivat. Isän kanssa tärkeistä asioista keskustelulla ei taas ole yhteyttä siihen tietääkö mitä vanhemmat toivovat $\chi^2(4)=9,173, p=0.057$. Tästä herääkin kysymys keskustelevatko äidit ja lapset syväliemmin asioista keskenään kuin isät ja lapset?

¹⁶ ks. kyselylomake s. 22 kysymys J3.

Taulukko 11. Tärkeistä asioista puhuminen äidin kanssa ja yhteys siihen tietääkö oppilas mitä vanhemmat häneltä odottavat.

		Tiedän mitä vanhemmat odottavat			
			tiedän	en tiedä	yhteensä
puhun tärkeistä asioista äidin kanssa	joka päivä	N	336	48	384
		%	87,5%	12,5%	100,0%
	joitakin kertoja viikossa	N	617	96	713
		%	86,5%	13,5%	100,0%
	joitakin kertoja kuukaudessa	N	491	89	580
		%	84,7%	15,3%	100,0%
harvemmin		N	420	75	495
		%	84,8%	15,2%	100,0%
ei koskaan		N	159	51	210
		%	75,7%	24,3%	100,0%
yhteensä		N	2023	359	2382
		%	84,9%	15,1%	100,0%

Vertailtaessa oppilasryhmiä sen mukaan kuinka usein he puhuvat äidin kanssa tärkeistä asioista peruskoulun jälkeisen toiveen (ammattikoulu, lukio, muuta tai en tiedä) mukaan tulokset osoittavat, että eroja on ainoastaan lukioon ja muuta/en tiedä ryhmien välillä. Lukioon suuntaavat oppilaat puhuvat siis äidin kanssa tärkeistä asioista enemmän kuin se ryhmä oppilaita jotka, eivät tiedä minne suuntaavat tai aikovat tehdä jokin muuta $F(2,2397)=6,456$, $p=0.002$ (taulukko 12). Peruskoulun jälkeisen toiveen ja sen kuinka usein keskustelelee isän kanssa tärkeistä asioista, ei tulosten mukaan ollut tilastollisia eroavaisuuksia $F(2,2391)=1,007$, $p=0.365$.

Keskustelulla tärkeistä asioista äidin kanssa näyttää siis olevan osaltaan yhteyttä siihen onko oppilas itse mielessään pohtinut peruskoulun jälkeistä kouluvalintaansa. Ainakin lukio-orientoituneiden ja en tiedä ryhmien välillä.

Taulukko 12. Kuinka usein keskustelet tärkeistä asioista äidin kanssa? Peruskoulun jälkeisen suuntautumisvaihtoehdon mukaan.

Suuntautumisvaihtoehto	ka.	kh.	N	Asteikko
Ammattikoulu	3,3	1,152	1178	1=ei koskaan
Lukio	3,2	1,223	911	2= harvemmin
Muuta tai en tiedä	3,0	1,322	311	3=joitakin kertoja kuu- kaudessa 4=joitakin kertoja viikossa 5=joka päivä

7.4 Tiedonkulku kouluvalinnasta, opiskelusta ulkomailla ja työelämästä

Tytöt poikia kriittisempiä arvioitaessa tiedonkulkua ja tyytymättömiä tiedonsaantiin

Kyselylomake sisälsi tiedonkulkua käsittelevän osuuden, jossa kysyttiin onko mielestäsi helppoa vai vaikeaa saada tarvitsemaasi tietoa¹⁷. Kysymys oli 5-portainen likertasteikollinen kysymys, ääripäinä hyvin helppoa—hyvin vaikeaa. Vastausvaihtoehdot supistettiin kolmiportaiseksi yhdistämällä vastausvaihtoehdot 1 ja 2= helppoa sekä 4 ja 5= vaikeaa. Keskitasoa kuvasi vastausvaihtoehto 3= ei helppoa eikä vaikeaa. Vastajista 80 % ilmoittivat saavansa helposti tietoa. Pojat kokivat tiedon saannin tyttöjä hieman helpommaksi $t(2425)=7,045; p<0.001$.

Tutkielmani aiheen ollessa mm. oppilaan tulevaisuuden suunnitelmat, valitsin kyselylomakkeen tiedonkulkuosion oleellimmat tulevaisuuteen liittyvät kysymykset¹⁸ tarkastelun kohteeksi; 1. lukion/ammattikoulun/kansanopiston valinta, 2. työmarkkinat ja työmahdollisuudet sekä 3. mahdollisuudet opiskella tai työskennellä ulkomailla. Taulukossa 13 on esitetty jakaumat siitä saavatko oppilaat mielestään tarpeeksi tietoa kouluvalinnasta, työmarkkinoista ja opiskelusta ulkomailla.

¹⁷ ks. kyselylomake s. 14, kysymys E1

¹⁸ ks. kyselylomake s. 14 kysymys E3

Taulukko 13. Saatko mielestäsi tarpeeksi tietoa seuraavista asioista? (%)

Lukion/ammattikoulun/kansanopiston valinta	tytöt	pojat	yhteensä
Kyllä	70	72	71
En	27	19	23
Ei koske minua	3	9	6
Työmarkkinat ja työmahdollisuudet			
Kyllä	37	53	45
En	44	28	36
Ei koske minua	19	19	19
Mahdollisuudet opiskella tai työskennellä ulkomailla			
Kyllä	30	46	38
En	56	33	45
Ei koske minua	14	22	18

Kysyttäessä saavatko tytöt ja pojat tarpeeksi tietoa kouluvalintaan liittyvistä asioista, näyttäisi siltä, että tyttöjen ja poikien välillä on mielipide eroja¹⁹ $X^2(1)=16,874$, $p<0.001$. Tulosten mukaan 28 % tytöistä ilmoitti ettei saa tarpeeksi tietoa, kun taas pojista vain noin viidennes ilmoitti ettei saa tarpeeksi tietoa kouluvalintaan liittyvissä asioissa. Tytöt siis kaipaisivat lisää tietoa kouluvalintaan liittyvissä asioissa (taulukko 14).

Taulukko 14. Kokemus saatko tarpeeksi tietoa kouluvalinnoista sukupuolen mukaan (%).

		kyllä	en	Yhteensä
Sukupuoli tyttö	N	920	358	1278
	%	72,0%	28,0%	100,0%
poika	N	865	226	1091
	%	79,3%	20,7%	100,0%
Total	N	1785	584	2369
	%	75,3%	24,7%	100,0%

Työmarkkinat ja työmahdollisuudet

Suurin osa vastaajista ilmoitti saavansa tarpeeksi tietoa työmarkkinoista ja työmahdollisuuksista, mutta mielipide eroja löytyi sukupuolten väliltä $X^2(1)=74,459$, $p<0.001$. Tytöistä 54 % ilmoitti, ettei saa tarpeeksi tietoa, kun taas pojista vain 35 % ilmoitti saa-

¹⁹ Vastausvaihtoehdot supistettiin kaksiluokkaiseksi kyllä/en vastausvaihtoehdoksi.

vansa liian vähän tietoa työmarkkinoista ja työmahdollisuuksista. Tytöt kaipaivat poikia enemmän tietoa työmarkkinoista ja työmahdollisuuksista.

Taulukko 15. Kokemus saatto tarpeeksi tietoa työmarkkinoista ja työmahdollisuuksista sukupuolen mukaan (%).

		kyllä	en	Yhteensä	
sukupuoli	tyttö	N	489	571	1060
		%	46,1%	53,9%	100,0%
	poika	N	627	334	961
		%	65,2%	34,8%	100,0%
Total		N	1116	905	2021
		%	55,2%	44,8%	100,0%

Opiskelu tai työskentely ulkomailla

Saatto mielestäsi tarpeeksi tietoa mahdollisuuksista opiskella tai työskennellä ulkomailla jakoi mielipiteitä jälleen sukupuolten välillä $X^2(1)=1,151$, $p<0.001$. Tytöt (65 %) olivat jälleen poikia (42 %) enemmän sitä mieltä, etteivät saa tarpeeksi tietoa ulkomailta oleskelusta.

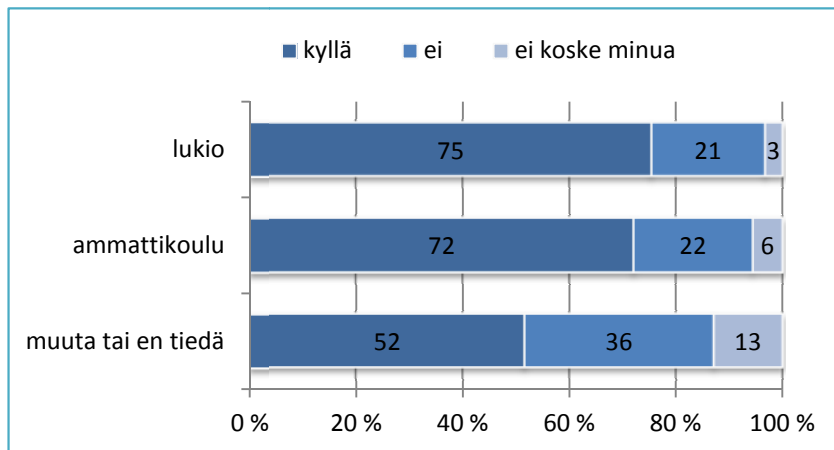
Taulukko 16. Kokemus saako tarpeeksi tietoa mahdollisuuksista opiskella tai työskennellä ulkomailla (%).

		kyllä	en	Yhteensä	
sukupuoli	tyttö	N	393	733	1126
		%	34,9%	65,1%	100,0%
	poika	N	549	389	938
		%	58,5%	41,5%	100,0%
Total		N	942	1122	2064
		%	45,6%	54,4%	100,0%

Riittämätön tiedonsaanti vaikeuttaa peruskoulun jälkeisiä valintoja

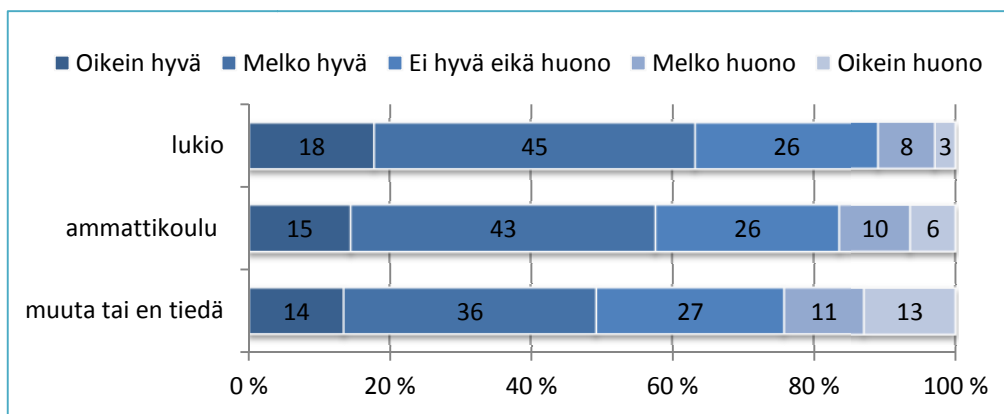
Tulosten mukaan (kuviot 5) näyttää siltä, että oppilaan suuntaamistoive ja kokemus siitä saako hän tarpeeksi tietoa lukion, ammattikoulun tai kansanopiston valinnasta ovat yhteydessä toisiinsa. Oppilaat, jotka eivät joko a) tiedä minne suunnata tai b) suuntaa-

vat muualle kuin lukioon tai ammattikouluun peruskoulun jälkeen, saavat omasta mielestään heikoiten tietoa kouluvalintaan liittyvistä asioista $X^2(4)=85,69; p<0.001$. Nämä oppilaat arvioivat myös kouluvalintaa koskevan kysymyksen eniten ei koske minua vaihtoehdolla. Olisiko näillä oppilailla, jotka eivät a) tiedä mitä tekisivät tai b) suuntaavat muualle kuin lukioon tai ammattikouluun, tarvetta saada enemmän tukea kouluvalintaan liittyvissä asioissa esimerkiksi opinto-ohjauksessa?

Kuvio 5. Tiedonsaanti koulutusvaihtoehdoista suhteessa koulutusvalintaan (%).

Seuraavaksi tarkastellaan miten oppilaat ovat arvioineet, oman peruskoulun jälkeisen koulutusvaihtoehdon mukaan, koulua koskevan väittämän mahdollisuus saada ylimääräistä tukea ja apua jos tarvitsen sitä. Varianssianalyysin tulos osoittaa, että oppilaat, jotka ovat suuntaamassa muualle kuin ammattikouluun tai lukioon tai eivät tiedä mitä tekisivät kokevat tuen saannin kaikista huonoimmaksi $F(2,2431)=24,315; p<0.001$. Tuloksen luotettavuus varmistettiin Kruskal-Wallis testillä (Levenen testitulos $p<0.001$), joka osoittaa saman tuloksen kuin varianssianalyysi ($p<0.001$).

Kuvio 6. Kokemus mahdollisuudesta saada ylimääräistä apua ja tukea jos tarvitsen sitä. Peruskoulun jälkeisen suuntautumisvaihtoehdon mukaan (%).

7.5 Koulukokemukset

Kyselylomakkeen kouluosiossa tiedusteltiin vastaajilta millaista koulussa on heidän mielestään ollut ja mitä mieltä vastaaja on kouluun liittyvistä asioista (ks. kyselylomake). Väittämiä tuli arvioida viisiportaisella asteikolla ääripäinä täysin samaa mieltä — täysin eri mieltä tai oikein hyvä—oikein huono. Pirttiniemen (2000) mukaan oppilaiden kokemukset koulusta ovat monin osin kielteisiä ja koulukokemukset ovat yhteydessä oppilaan yhteishakuun ja siinä onnistumiseen. Kielteisimmät koulukokemukset ennakoivat putoamista kokonaan peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta. Väittämiä (=koulukokemukset) koulusta ryhmiteltiin pääkomponenttianalyysin avulla ja mielipiteitä koulusta tarkasteltiin ristiintaulukoinnin, X^2 ja t-testin avulla.

Mielipiteet koulusta

Kysymysosion kymmenestä väittämästä muodostui kolmen pääkomponentin ratkaisu. Yksi väittämä jätettiin pääkomponentti ratkaisun ulkopuolelle, koska sisällöllisesti se kuvasi muista väittämistä poikkeavaa asiaa. Väittämä 10 latautui pääkomponenteille 1 ja 3. Väittämä 10 sijoitettiin pääkomponenttiin 3, koska väittämä soveltui sisällöllisesti paremmin pääkomponenttiin 3 kuin pääkomponenttiin 1. Pääkomponenttien ominaisarvot ovat yli 1 ja niiden yhteinen selitysosuus on 65.05 %. Käytetty korrelaatiomatriisi soveltuu pääkomponenttianalyysiin KMO arvon ollessa 0.735 ja Bartlett's test of spher-

ricity p-arvon ollessa 0.000. Taulukossa 17 on esitetty väittämien lataukset pääkomponenteille.

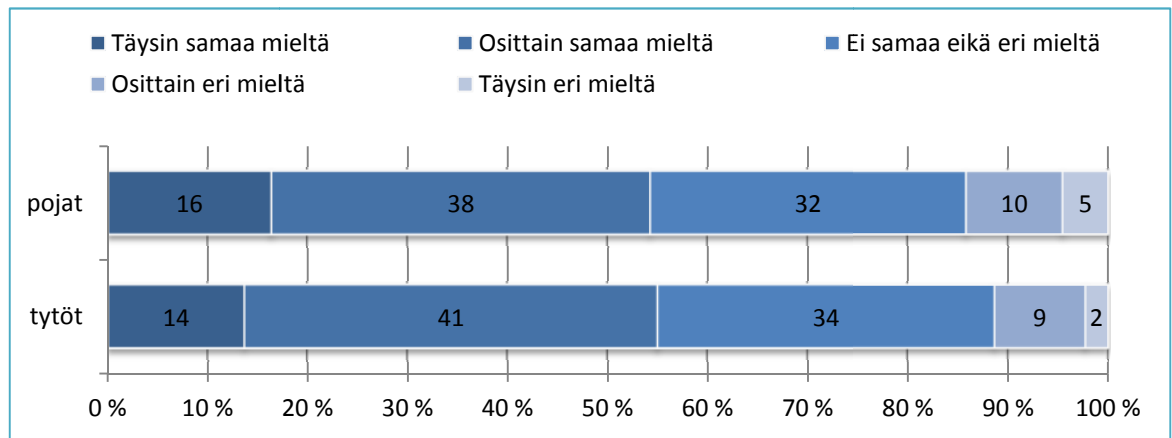
Pääkomponenttianalyysin tuloksen perusteella väittämistä 7, 8 ja 6 muodostettiin *opettajien ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta* kuvaava summamuuttuja. Väittämistä 1, 2 ja 10 muodostettiin *koulun yleistä ilmapiiriä* kuvaava summamuuttuja. *Kiusaamista, väkivaltaa ja syrjintää esiintyy koulussani*, summamuuttuja muodostui väittämistä 4, 3 ja 5. Summamuuttujien tunnusluvut on esitetty liitteessä 3.

Taulukko 17. Pääkomponenttianalyysin tulokset koulukokemus väittäville: muuttujien lataukset ja kommunaliteetit.

Väittämät	1	2	3	Kommunaliteetti
Komponentti 1.				
7. Koulun henkilökunta ottaa oppilasneuvoston/ oppilaskunnan tosisaan	0,83			.69
8. Useimmat opettajani kuuntelevat oikeasti mitä sanon	0,78			.66
6. Koulussani tehdään paljon kiusaamisen ja muun loukkaavan käytöksen estämiseksi	0,70			.50
Komponentti 2.				
10. Oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa	0,56		0,44	.51
1. Tunneilla on useimmiten rauhallista ja vallitsee hyvä työskentelyrauha			0,83	.72
2. Tunnelma on positiivinen ja ympärillä vallitsee hyvä yhteisymmärrys			0,80	.70
Komponentti 3.				
5. Syrjintää ja/tai vainoamista esiintyy		0,85		.73
3. Kiusaaminen on ongelma		0,83		.71
4. Väkivaltaa esiintyy		0,82		.69
Ominaisarvo	2,767	2,108	1,071	
Selitysosuus	24,14	23,86	18,05	
Selitysosuus yhteensä	66,05			

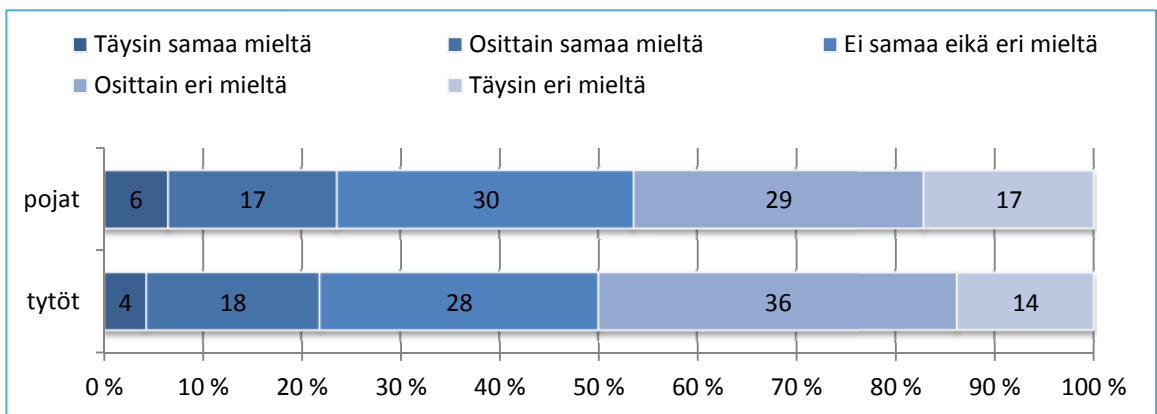
Seuraavassa tarkastellaan sukupuolen mukaan oppilaiden ja opettajien välistä vuorovaikutusta koulussa. Tytöt ja pojat olivat molemmat melko tyytyväisiä (kuvio 7) opettajien ja oppilaiden väliseen vuorovaikutukseen. Tilastollisia eroja ei löytynyt sukupuolten väliltä $t(2430)=-0,806;p=0.420$, mutta suomalaisen taustan omaavat oppilaat olivat

monikulttuurisen taustan omaavia oppilaita tyytyväisempiä oppilaiden ja opettajien väliseen vuorovaikutukseen koulussa $t(197)=-2,332;p=0.021$.

Kuvio 7. Koulussani opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus on hyvä. Sukupuolen mukaan (%).

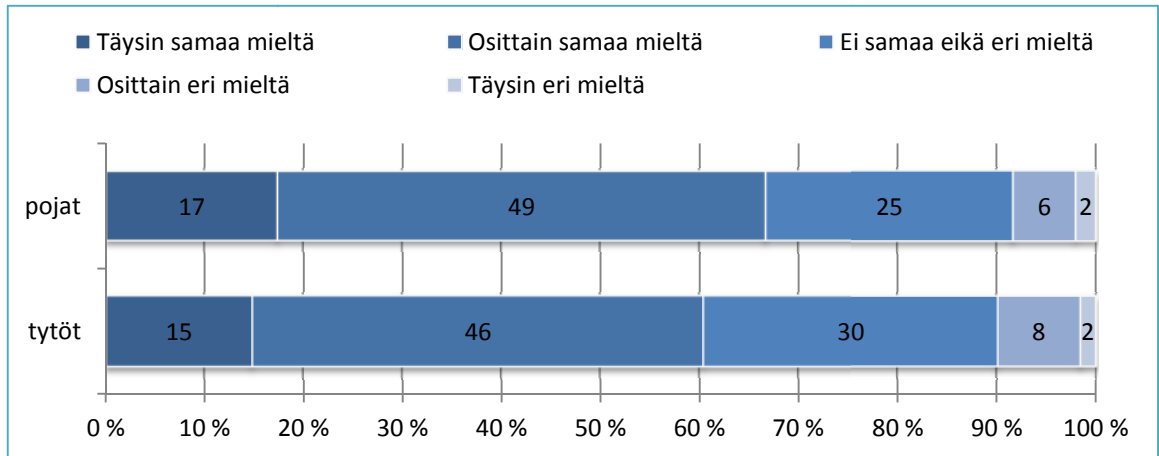
Kaikista vastaajista noin 23 % ilmoitti, että koulussa esiintyy kiusaamista, väkivaltaa ja syrjintää (ks. kuvio 8). Mielenpide eroja ei löytynyt tyttöjen tai poikien $t(2438)=0,949;p=0.343$, suomalaisten tai monikulttuuristen oppilaiden $t(193)=1,466;p=0.144$ eikä kaupungissa tai maaseudulla asuvien oppilaiden väliltä $t(2503)=-0,720;p=0.472$.

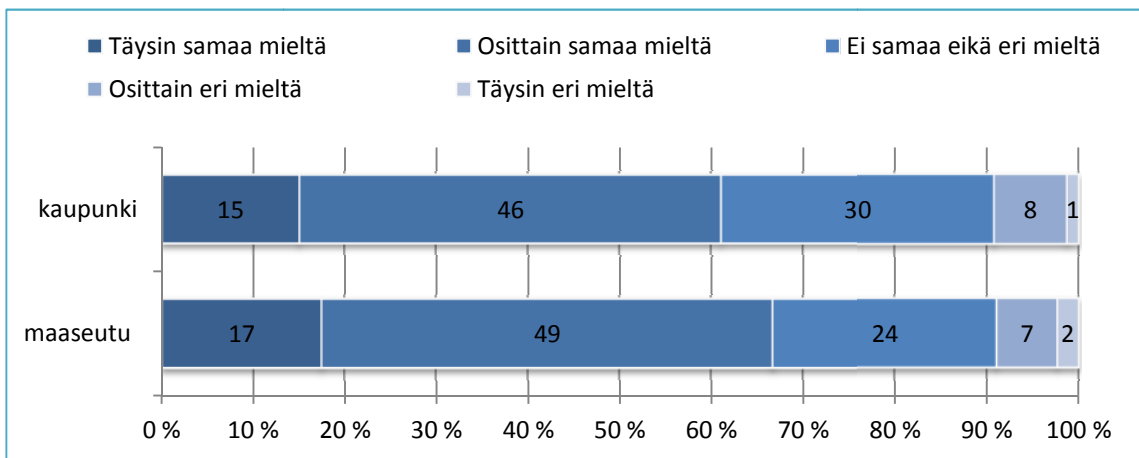
Kuvio 8. Koulussani esiintyy kiusaamista, väkivaltaa ja syrjintää (%).

Koulun ilmapiiriä kuvaava summamuuttuja sisälsi väittämät, tunneilla on useimmiten rauhallista ja vallitsee työskentelyrauha sekä tunnelma on positiivinen ja ympärillä vallitsee hyvä yhteisymmärrys. Kuviossa 9 on esitetty jakaumat sukupuolen mukaan. Tulosten mukaan sekä tytöt että pojat kokivat koulun yleisen ilmapiirin hyväksi. Tilastollisesti pojat olivat kuitenkin hieman tyttöjä tyytyväisempiä koulun yleiseen ilmapiiriin

$t(2543)=2,796;p=0,005$. Monikulttuuristen oppilaiden mielipiteet eivät eronneet täysin suomalaisten koulutovereidensa mielipiteistä $t(194)=-1,797;p=0,074$. Maaseudulla asuvat oppilaat olivat taas kaupungissa asuvia koulutovereitaan tilastollisesti tyytyväisempiä koulun yleiseen ilmapiiriin $t(2528)=2,032;p=0,042$ (kuvio 10.).

Kuvio 9. Koulussani on hyvä ilmapiiri, sukupuolen mukaan (%).

Kuvio 10. Koulussani on hyvä ilmapiiri asuinpaikan mukaan (%).

Miltä asiat näyttävät koulussa oppilaan silmin?

Oppilailta tiedusteltiin mitä mieltä he ovat eri asioista koulussa. Asioita tuli arvioida asteikolla 1—5, jossa 1 oikein huonoa ja 5 tarkoitti oikein hyvää. Kaikkein tyytyväisimpiä oppilaat olivat luokkatovereihinsa ja kaikkein tyytymättömiä koulun kirjastoon (ks. taulukko 18). Tyytymättömyys kirjastoon saattaa osaltaan johtua siitä, että moni vastaaja oli kirjannut lomakkeeseen, ettei omassa koulussa edes ole kirjastoa. Tulokseen

on siis suhtauduttava varauksella. Toiseksi eniten tyytymättömiä oppilaat olivat koulu-ruokaan.

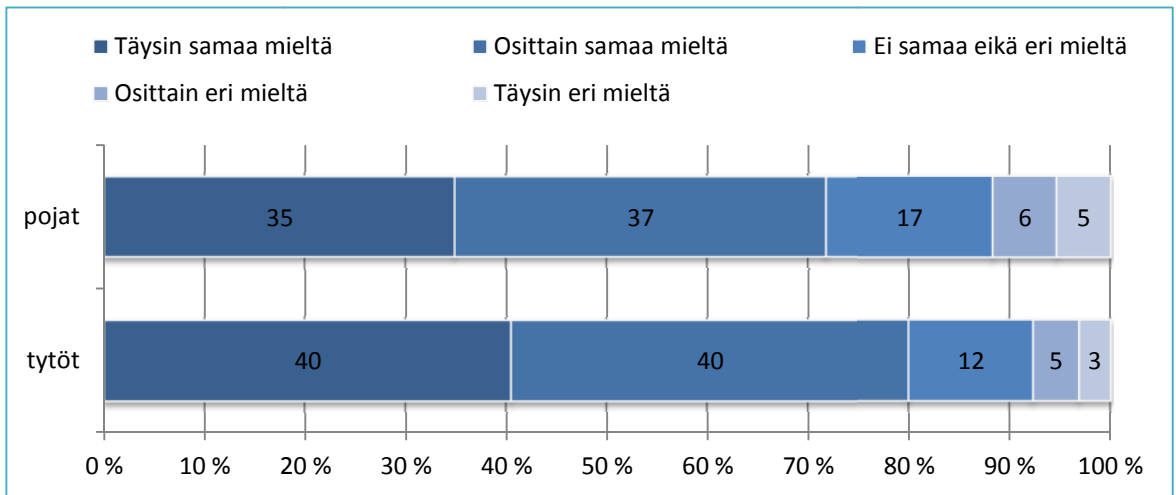
Taulukko 18. Oppilaiden arvioimat asiat koulussa, niiden keskiarvot ja keskihajonnat.

	Ka	Kh	N	Asteikko
Luokkatoverit	4,09	0,95	2563	1=oikein huono
Oma suoritukseksi	3,64	0,95	2550	2=melko huono
Opetus	3,62	0,91	2559	3=ei hyvä eikä huono
Mahdollisuus saada ylimääräistä apua ja tukea jos tarvitset sitä	3,55	1,05	2557	4=melko hyvä
Saamasi todistukset/arvosanat	3,53	1,10	2560	5=oikein hyvä
Opettajat	3,52	0,98	2564	
Kouluterveydenhuolto	3,40	1,13	2556	
Koulun sisätilat	3,31	1,11	2559	
Lukujärjestys	3,19	1,12	2561	
Oppilaskunnan mahdollisuudet vaikuttaa	3,15	1,06	2536	
Koulun ulkotilat	2,92	1,17	2561	
Kouluruoka	2,91	1,31	2556	
Koulun kirjasto	2,49	1,25	2460	

Koulusta saa eväitä työelämään

Pääkomponenttiratkaisun ulkopuolelle jätettiin väittämä *koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä*. Väittämä otettiin tarkasteluun erikseen, koska se ei soveltunut sisällöllisesti edellä esitettyihin pääkomponentteihin. Väittämää on mielenkiintoista tarkastella muutoinkin erillisenä, koska se kertoo oppilaiden koulutuksen arvostuksesta.

Kuviosta 11 havaitaan, että tytöt ja pojat uskovat koulun opettaneen heille asioita, joista voi olla heille hyötyä työelämässä. Vaikka jakaumat näyttävät samalta, niin sukupuolten välillä on tilastollinen ero. Tytöt uskoivat poikia tilastollisesti erittäin merkittävästi enemmän siihen, että koulusta on heille hyötyä työelämässä $t(2445)=-4,775; p<0.001$. Vastaavia eroja ei löytynyt taustaltaan monikulttuuristen ja suomalaisten oppilaiden väliltä $t(195)=-1,872; p=0.063$ eikä kaupungissa tai maaseudulla asuvien oppilaiden väliltä $t(2538)=-1,030; p=0.030$.

Kuvio 11. Koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä (%).

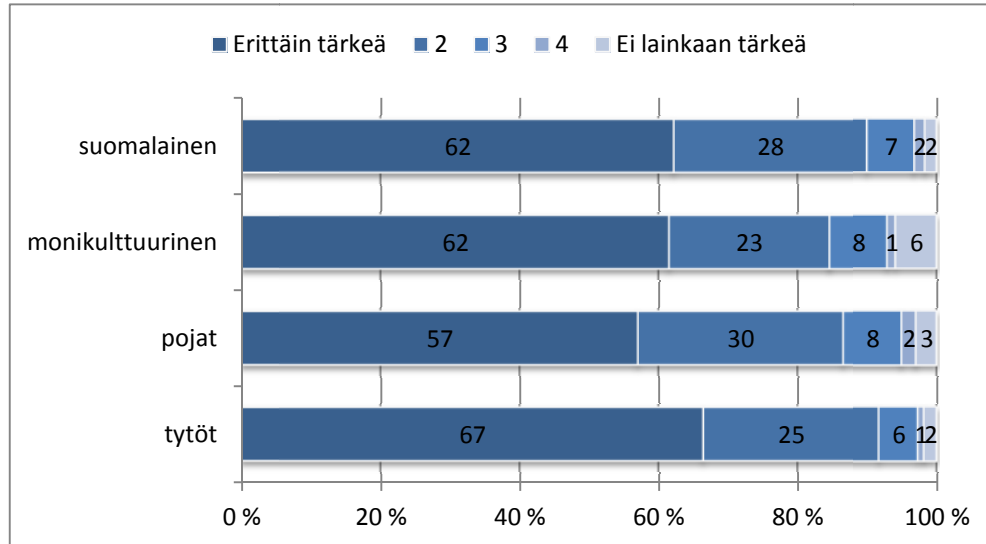
Äidin ammattiasema (isco) vaikuttaa siihen, kuinka hyödylliseksi oppilas näkee koulunkäynnin työelämän kannalta $F(8,1696)=3,076, p=0.002$. Ne oppilaat, joiden äidit ovat asiantuntijoita uskovat koulusta olevan enemmän hyötyä kuin ne oppilaat, joiden äidit ovat toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöitä $p=0.049$ tai palvelu- ja myyntityöntekijöitä $p=0.007$. Muiden ryhmien välillä ei ollut tilastollisia eroja eikä isän ammatin taso vaikuttanut siihen kuinka hyödylliseksi oppilas näki koulunkäynnin työelämän kannalta $F(8,1548)=1,493, p=0.155$. Kaikkein hyödyllisimmäksi koulunkäynnin työelämän kannalta arvioivat oppilaat, joiden äidit kuuluivat isco-luokituksen mukaan asiantuntijoihin.

Taulukko 19. Koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä – väittämän ka. ja kh. vastaajan isän ja äidin ammattiaseman mukaan.

	Isä		Äiti		Asteikko
	ka.	kh.	ka.	kh.	
Johtajat	1,8	0,92	1,96	0,94	1= täysin samaa mieltä 2= osittain samaa mieltä 3= ei samaa eikä eri mieltä 4= osittain eri mieltä 5= täysin eri mieltä
Erityisasiantuntijat	1,83	0,903	1,81	0,873	
Asiantuntijat	1,89	0,918	1,74	0,891	
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	2,0	1,08	2,01	1,0	
Palvelu- ja myyntityöntekijät	1,92	1,041	1,98	1,014	
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	1,76	0,856	1,88	1,087	
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	1,99	1,069	1,9	0,889	
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	2,03	1,025	2,19	1,116	
Muut työntekijät	1,88	0,952	2,01	0,938	

Koulun ja koulutuksen arvostus

Oppilailta kysyttiin kahdella eri tavalla koulun ja koulutuksen tärkeydestä. Ensimmäiseksi kysyttiin, kuinka tärkeänä pidät koulutusta elämässä pärjäämisen kannalta. Toiseksi kysyttiin, kuinka tärkeänä pidät koulua asuinpaikkakunnallasi.²⁰ Vastausvaihtoehtojen ääripäinä 1= erittäin tärkeä ja 5= ei lainkaan tärkeä.

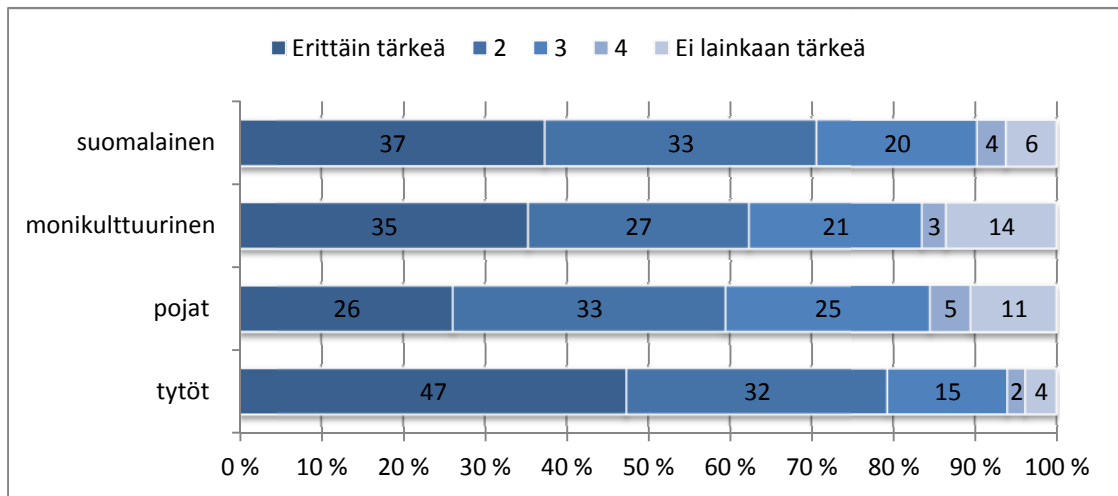
Kuvio 12. Kuinka tärkeänä pidät koulutusta elämässä pärjäämisen kannalta? Taustakulttuurin ja sukupuolen mukaan (%).

Kuviosta 12 nähdään, että valtaosa sekä tytöistä että pojista piti koulutusta erittäin tärkeänä elämässä pärjäämisen kannalta. Eroja sukupuolten väliltä kuitenkin löytyi; tytöt pitivät koulutusta jälleen tilastollisesti merkitsevästi tärkeämpänä kuin pojat $t(2295)=-5,175;p<0.001$. Eroja monikulttuuristen ja suomalaisten oppilaiden välillä ei ollut siinä, kuinka tärkeäksi he kokivat koulutuksen elämässä pärjäämisen kannalta $t(183)=-1,674;p=0.096$.

Kysyttäessä asiaa siltä kannalta, kuinka tärkeänä pidät koulua omalla asuinpaikkakunnalla, tulokset osoittavat (kuvio 13) ryhmien välillä samanlaisen eron kuin edellä, tytöt pitivät koulua, tilastollisesti erittäin merkitsevästi, tärkeämpänä kuin pojat $t(2362)=-12,742;p<0.001$. Kymmenesosa pojista ilmoitti, etteivät pidä koulua lainkaan tärkeänä

²⁰ (ks. kyselylomake liite 4, kysymykset D5 kohta 14 ja J1 kohta 1.).

asuinpaikkakunnallaan. Suomalaiset oppilaat kokivat sen koulun tilastollisesti monikulttuurisia oppilaita hieman tärkeämmäksi omalla asuinpaikkakunnallaan $t(187)=-2,311;p=0.022$.

Kuvio 13. Kuinka tärkeänä pidät koulua omalla asuinpaikkakunnalla taustakulttuurin ja sukupuolen mukaan (%).

7.6 Tulevaisuus

Vanhemman ammatin taso yhteydessä oppilaan toiveammattiin?

Kaikista vastaajista noin puolet ilmoitti tulevaisuuden toiveammatin. Moni vastaaja oli jättänyt vastaamatta kysymykseen kokonaan tai kirjoittanut viivalle ettei osaa sanoa tai tiedä vielä mitä halusi tehdä työkseen tulevaisuudessa. Vastaajalla saattoi olla myös useampia kuin yksi toiveammatti. Mikäli vastaaja oli kirjoittanut useamman ammatin viivalle, otettiin ensimmäiseksi kirjoitettu ammattinimike huomioon. Taulukossa 20 on eriteltyä vastaajan toiveammattiasema ja vastaajan äidin ja isän ammattiasema isco-koodituksen mukaan.

Taulukko 20. Ammattiluokitus toiveammatin, isän ja äidin ammatin mukaan.

ISCO-taso	Oman toiveammatin isco		Isän isco		Äidin isco	
	N	%	N	%	N	%
Johtajat	18	1,4	95	6	27	1,6
Erityisasiantuntijat	508	38,5	330	20,9	323	18,7
Asiantuntijat	214	16,2	162	10,3	369	21,4
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	18	1,4	38	2,4	186	10,8
Palvelu- ja myyntityöntekijät	344	26,1	159	10,1	591	34,2
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	18	1,4	108	6,8	57	3,3
Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	167	12,7	442	28	41	2,4
Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	29	2,2	220	13,9	47	2,7
Muut työntekijät	4	0,3	26	1,6	86	5
Yhteensä	1320	100	1580	100	1727	100

Vastaajan toiveammatin tasoa tarkasteltiin Wilcoxonin epäparametrisen sovitettujen parien testillä siten, että vanhempien ammattiasemaa verrattiin vastaajien ilmoittamaan toiveammatin asemaan (isco). Ensiksi tarkasteltiin isän ammattiaseman yhteyttä vastaajan toiveammattiin. Aineistosta löytyi yhteensä 894 tapausta, joita voitiin tarkastella Wilcoxonin parittaisella testillä. Tapauksissa vastaaja oli siis vastannut molempiin kysymyksiin siten, että isco-luokittelu ilmoitetuista ammateista oli mahdollista tehdä ja näin vertailla niitä keskenään.

Testin tulos osoittaa, että vastaajan isän ammatin luokitusaste eroaa tilastollisesti merkitsevästi vastaajan omasta toiveammatin luokitusasteesta $p < 0.001$. Aineiston 894 parivertailusta 212 vastaajalla toiveammatin taso oli sama kuin isän ammattiluokituksen taso. Tilastollinen ero selittyy 486 tapauksella, joissa vastaajan oman toiveammatin taso oli korkeampi kuin isän ammatin taso sekä 196 tapauksella, joissa isän ammatin taso oli luokitukseltaan korkeampi kuin vastaajan oma toiveammatti. Suurimman osan oma toiveammatti oli siis isän ammattia korkeampi.

Tarkasteltaessa asiaa äidin ammattiluokitustason mukaan tulos on samankaltainen $p < 0.001$. Parivertailuja aineistosta löytyi yhteensä 941, joita voitiin vertailla edellä esitettyyn tapaan. 234 tapauksessa ammattiluokitustasot äidin ja lapsen toiveammatin

välillä olivat samat. Tilastollinen merkitsevyys selittyi 430 tapauksella, joissa toiveammatin taso oli äidin ammatin tasoa korkeampi sekä 277 tapauksella, joissa toiveammatti oli matalampi kuin äidin ammatti.

Tulos osoittaa, että suurin osa vastaajista siis haaveili korkeammasta asemasta työmarkkinoilla, kuin missä heidän vanhempansa tällä hetkellä työskentelivät.

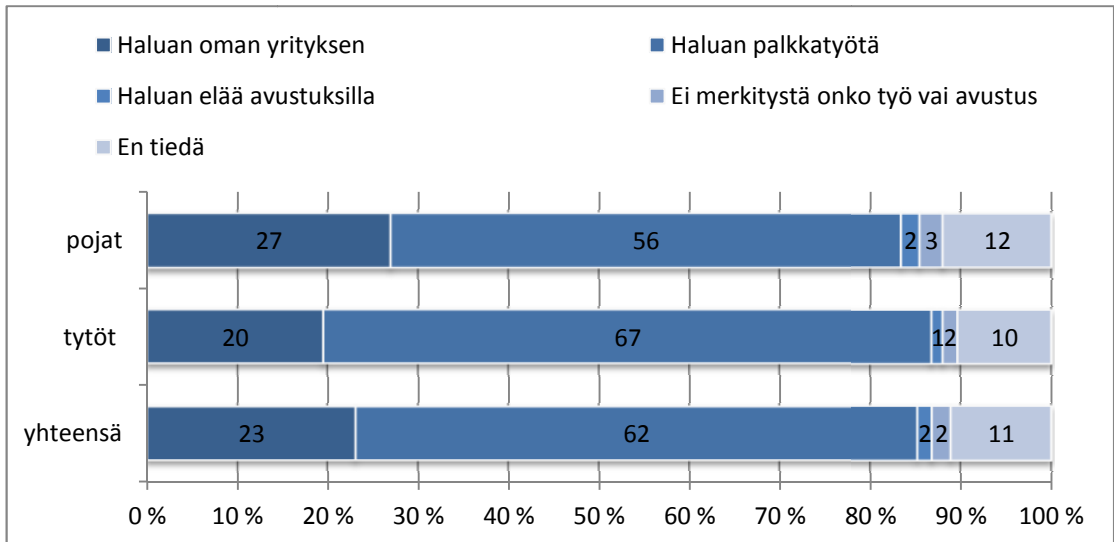
Vastaajien toiveammatit ja elannon hankkiminen

Taulukossa 21 esitetyt vastaajien toiveammatit mukailevat edellä esitettyjä tuloksia kouluvalinnasta peruskoulun jälkeen; tytöillä suosituimpien ammattien listan kärjessä ovat kaksi vahvaa akateemista alaa, lääkäri ja opettaja. Poikien ammattilistan kärjessä sen sijaan on enemmän käytännönläheisiä ammatteja eikä niinkään akateemisia ammatteja.

Taulukko 21. Suosituimmat toiveammatit sukupuolen mukaan.

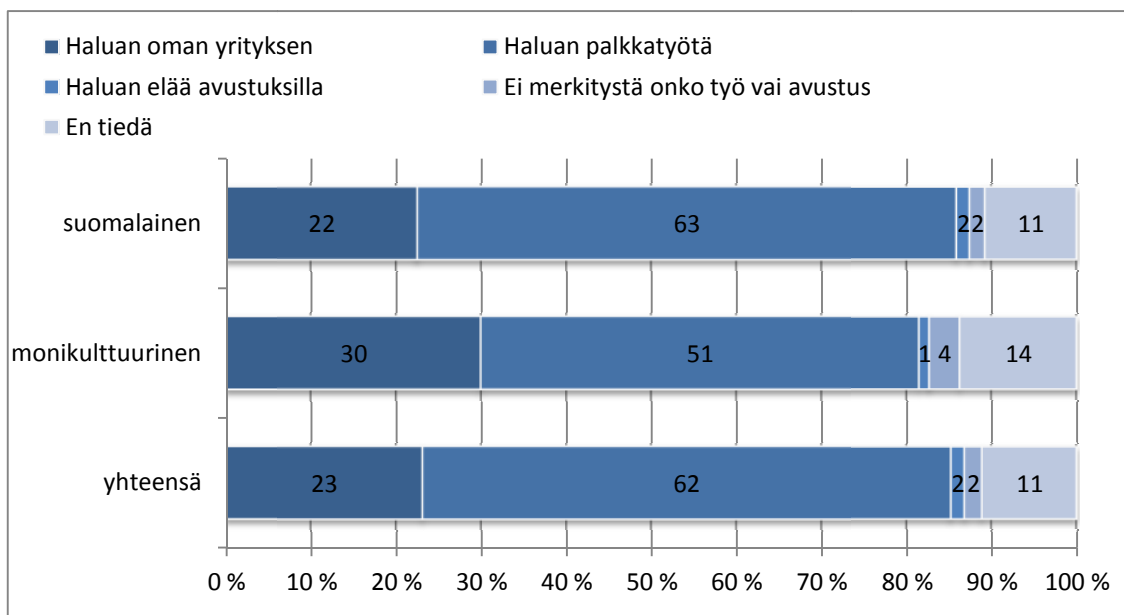
TYTÖT			POJAT		
Sija	ammatti	N	Sija	ammatti	N
1.	lääkäri	77	1.	ammattiurheilija	36
2.	opettaja	52	2.	autokorjaaja/-maalari/-mekaanikko/-asentaja	30
3.	parturi-kampaaja	42	3.	kokki	21
4.	eläinlääkäri	32	4.	poliisi	20
5.	lähihoitaja	23	5.	lentäjä	19
6.	kosmetologi	22	6.	lääkäri	19
7.	poliisi	21	7.	muusikko	16
8.	eläintenhoitaja	18	8.	rakennusmies	16
9.	toimittaja	18	9.	sähkömies	16
10.	Näytteilijä ja valokuvaaja	17	10.	opettaja	14
	Yhteensä	322		Yhteensä	207

Oppilailta kysyttiin millä tavoin haluat elättää itsesi tulevaisuudessa? Kaikista vastaajista 85 % halusi tulevaisuudessa palkkatyötä tai oman yrityksen. 15 % vastaajista ei ollut tietoisia miten elättäisivät itsensä tai harkitsivat avustuksilla elämistä tulevaisuudessa.

Kuvio 14. Miten haluat elättää itsesi tulevaisuudessa? Sukupuolen mukaan (%).

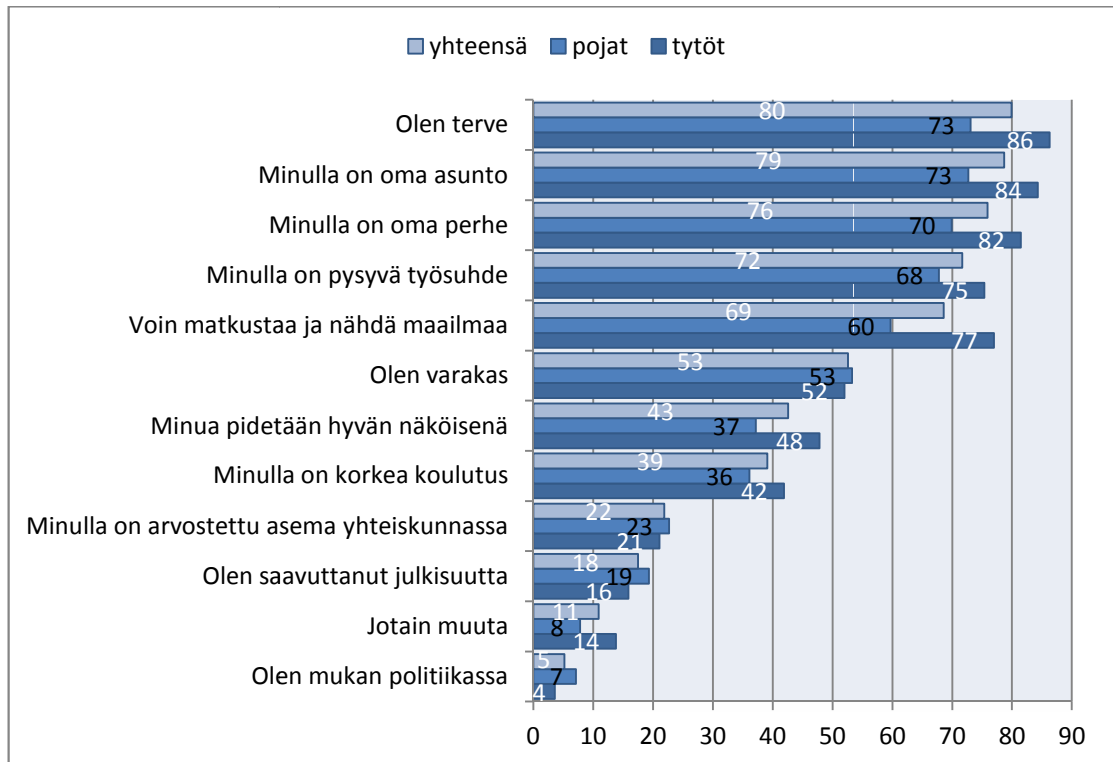
Sukupuolella on vaikutusta siihen kuinka oppilas ajattelee elättää itsensä tulevaisuudessa $X^2(4)=33,007;p<0,001$. Pojat ovat tyttöjä kiinnostuneempia yrittäjyydestä ja tytöt poikia kiinnostuneempia palkkatyöstä. Pojat ovat tyttöjä enemmän kiinnostuneita avustuksilla elämisestä tai heille on myös hieman epäselvempää kuinka he elättäisivät itsensä tulevaisuudessa (ks. kuvio 14). Vastaajan kulttuuritaustalla on myös vaikutusta siihen kuinka ajattelee elättää itsensä tulevaisuudessa $X^2(4)=11,286;p=0,024$. Suomalaiset ovat monikulttuurisia vastaajia kiinnostuneempia palkkatyöstä ja monikulttuuriset suomalaisia kiinnostuneempia yrittäjyydestä (ks. kuvio 15).

Kuvio 15. Miten haluat elättää itsesi tulevaisuudessa? Taustakulttuurin mukaan (%).

Tulevaisuuden odotukset

Oppilailta pyydettiin valitsemaan 12 vaihtoehdosta²¹ kaikki ne asiat, joita hän odottaa elämältään. Vastaajat odottivat elämältään keskimäärin kuutta eri asiaa, joista suosituimmat olivat, olen terve, minulla on oma asunto, oma perhe, pysyvä työsuhde, voin matkustaa ja nähdä maailmaa sekä olen varakas (ks. kuvio 16). Tytöt odottivat keskiarvon mukaisesti keskimäärin kuutta asiaa elämältään kun taas pojat keskimäärin vain viittä asiaa. Tulos on tilastollisesti merkitsevä $t(2424)=6,493; p<0,001$.

Kuvio 16. Mitä vastaajat odottavat elämältään (%).

Vastaajien tulevaisuuden toiveet ja odotukset näyttäytyvät hyvin perinteisinä. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin vuoden 2008 Nuoret luupin alla- tutkimusraportissa (Haanpää, L., Ehrs, C., Tiensuu-Tsiopoulos, M., Kaljonen, A. & Lagström, H. 2009, 57,60). Terveys, asunto, perhe ja työ kiinnostavat yhdeksäsluokkalaisia eniten; politiikka vähiten.

²¹ Vaihtoehtoina 1. minulla on pysyvä työsuhde, 2. minulla on oma asunto, 3. minulla on oma perhe, 4. voin matkustaa ja nähdä maailmaa, 5. olen mukana politiikassa, 6. olen saavuttanut julkisuutta, 7. minulla on korkea koulutus, 8. minulla on arvostettu asema yhteiskunnassa, 9. minua pidetään hyvännäköisenä, 10. olen varakas, 11. olen terve, 12. Vaihtoehdot saivat joko arvon 0=eikä tai 1=kyllä, jonka jälkeen muuttajat laskettiin yhteen ja näin selvitettiin, kuinka monta eri asiaa vastaajat odottivat elämältään.

8. TUTKIMUKSEN YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin peruskoulun viimeistä luokkaa käyvien oppilaiden tulevaisuuden suunnitelmia, koulukokemuksia, näkemyksiä koulutuksen tärkeydestä ja vanhempien kanssa yhdessä vietettyä aikaa läksyjen teon ja tärkeistä asioista puhumisen osalta.

Tulosten mukaan suurin osa vastaajista (49 %) on suuntaamassa lukioon ja tytöt olivat poikia enemmän kiinnostuneita lukio-opinnoista. Tytöt myös uskoivat poikia enemmän siihen, että vanhemmat toivoisivat heidän menevän lukioon peruskoulun jälkeen. Suurin osa oppilaista, joiden vanhemmilla oli korkea-koulutus, ilmoitti suuntaavansa peruskoulun jälkeen lukioon. Vastaavasti ammattikoulun suorittaneiden vanhempien lapset ilmoittivat suuntaavansa ammattikouluun. Kotitaustan on osoitettu viitoittavan lasten koulutietä lukuisissa eri tutkimuksissa (ks. esim. Kivinen & Rinne, 1995.). Tulokset ovat samansuuntaisia Tilastokeskuksen tekemän selvityksen kanssa peruskoulun päättäneistä oppilaista vuonna 2010. Tilaston mukaan puolet (50 %) ikäväestöstä jatkoi lukioon ja 41 % jatkoi ammattikouluun. Lukioon menneistä 58 % ja ammattikouluun 33 % oli tyttöjä. (Koulutustilastot 2011. Tilastokeskus)

Käsillä olevan tutkimuksen tulosten mukaan mitä korkeammassa ammatissa vastaajan äiti tai isä toimii, sitä kiinnostuneempi vastaaja oli lukio-opinnoista peruskoulun jälkeen. Samaten mitä matalammassa ammatissa vastaajan vanhempi toimi, sitä kiinnostuneempi vastaaja oli ammattikoulu opinnoista. Vanhemman matala ammattiasema näytti olevan yhteydessä myös siihen, ettei vastaaja tiedä mitä tekisi peruskoulun jälkeen tai että hän oli suuntaamassa muualle kuin lukioon tai ammattikouluun. Koulutuksen periytyminen siis jatkuu yhä 2000-luvulla.

Vastaajat uskoivat suurimmaksi osaksi, että vanhemmat toivoivat heidän jatkavan joko lukioon (68 %) tai ammattikouluun (29 %). Vanhempien toivetta ja oppilaan omaa jatkokoulutusaikomusta vertailtaessa tulokset osoittivat, että vanhempien toive oli oppi-

laan omaa aikomusta korkeampi 12 % tapauksista. Koulutodistuksen keskiarvovertailu osoitti, että lukioon suuntaavilla oppilailla on tilastollisesti parempi keskiarvo lukuaineissa ja kaikissa aineissa verrattaessa ammattikouluun suuntaaviin oppilaisiin. Tulosten mukaan tytöillä oli poikia paremmat keskiarvot sekä lukuaineissa että kaikissa aineissa.

Tulosten mukaan taustaltaan monikulttuuristen oppilaiden vanhemmat toivoivat lapsiltaan korkeampia koulutustavoitteita kuin täysin suomalaisten lasten vanhemmat. Samalla monikulttuuriset oppilaat kuitenkin ilmoittivat, että vanhempien toive on heille epäselvempää tai, että vanhemmat toivoivat heidän valitsevan jotakin muuta kuin lukion tai ammattikoulun verrattaessa täysin suomalaisia oppilaita.

Vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika koostui enimmäkseen syömisestä ja TV:n katselusta, vähiten aikaa yhdessä vietettiin läksyjä tehden. Mielipiteet koulusta olivat oppilaiden mukaan pääosin positiivisia. Noin 55 % vastaajista oli samaa mieltä siitä, että koulussa opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus on hyvä. Koulussani on hyvä ilmapiiri väittämään vastasi samaa mieltä 63 % vastaajista ja eri mieltä asiasta vastasi olevan noin 9 % vastaajista. Kiusaamista, väkivaltaa tai syrjintää koulussa oli 23 % vastanneiden mielestä ja 47 % vastaajista ilmoitti, ettei kiusaamista esiinny koulussa.

Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että vastaajat uskoivat koulutuksen hyvää tekevään voimaan. Pojista kolme neljästä (72 %) ja tytöistä neljä viidestä (80 %) vastasi täysin tai osittain samaa mieltä väittämään koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä. Samaten koulutusta erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä elämässä pärjäämisen kannalta pitivät 87 % pojista ja 92 % tytöistä. Kaikista vastaajista 39 % oli valinnut kohdan, minulla on korkea koulutus kysyttäessä mitä he odottavat elämältään. Suomalaisten tai monikulttuuristen oppilaiden välillä ei ollut eroja siinä kuinka tärkeäksi he kokivat koulutuksen elämässä pärjäämisen kannalta. Tuloksista näkyy myös nuorten kasvavat ulkonäköpaineet. Tytöistä 48 % sanoi odottavansa elämältään

sitä, että häntä pidetään hyvännäköisenä. Muun muassa korkea koulutus tai arvostettu asema yhteiskunnassa eivät olleet tyttöjen mielestä yhtä tärkeitä kuin ulkonäkö.

Kysyttäessä tiedonkulkuun liittyviä asioita kouluvalinnasta, työmarkkinoista tai mahdollisuudesta opiskella tai työskennellä ulkomailla, tytöt ilmoittivat kaikissa kohdissa poikia useammin, etteivät saaneet tarpeeksi tietoa. Samaten ne oppilaat, jotka ei tienneet mihin ovat suuntaamassa peruskoulun jälkeen tai suuntasivat muualle kuin ammattikouluun tai lukioon arvioivat kysymyksen *Saatko tarpeeksi tietoa lukion/ammattikoulu/kansanopiston valinnasta* kaikista eniten ei -vaihtoehdolla.

Tutkimuksen tuloksista kävi myös ilmi, että lapset eivät kovinkaan usein keskustele vanhempiensa kanssa tärkeistä asioista eivätkä tee läksyjä yhdessä heidän kanssaan. Oppilaista 23 % ilmoitti, etteivät he saa tarpeeksi tietoa kouluvalintaan liittyvistä asioista. Luku on suhteellisen suuri ajatellen sitä, että oppilaat ovat kuitenkin valintojen edessä. Lisätutkimusaiheena voitaisiin tutkia mistä asia johtuu ja kuinka hyödyllisiksi he kokevat oppilaanohjaustunnit? Kaipaisivatko he enemmän käytännön tutustumiskäyntejä toiselle asteelle valintojensa tueksi?

Tutkimuksen päätulokset koulutusvalinnoista osoittavat samansuuntaisia tuloksia, joita on esitelty tutkimuksen teoriaosuudessa. Vanhempien koulutus ja ammattiasema vaikuttaa vastaajien koulutuksellisiin ja tulevaisuuden ammattisuunnitelmiin. Koulutus tai ainakin koulutustaso periytyy yhä 2000-luvun Suomessa ja nuoret näkevät sen tavoittelemisen arvoisena.

Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen aineistona oli Turun Yliopiston Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen kvantitatiivinen aineisto. Kyselylomake oli ollut käytössä aikaisemmin vuonna 2008, jolloin se myös esiteltiin. Syksyllä 2010 lomakkeeseen tehtiin joitakin pieniä muutoksia, koska lomake oli osoittautunut liian pitkäksi. Oppilaat vastasivat kyselyyn koulussa joko pa-

perilomakkeeseen tai Internetissä Webropol-ohjelmalla luotuun sähköiseen kyselyyn opettajien ohjauksessa. Kyselyn aineistoa voidaan pitää kattavana, koska koko aineisto piti sisällään 25 % Varsinais-Suomen alueen ja noin 42 % Satakunnan alueen 9. luokkalaisista oppilaista. Tutkimuksen suorittaminen koulussa oppituntien aikana mahdollistaa sen, että perusjoukosta saadaan mahdollisimman kattava otos.

Tutkimuksen teossa pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tuloksia. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa Hirsjärven ym. (2010, 231) mukaan mittaustulosten toistettavuutta eli kykyä antaa ei sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen reliabiliteettia voidaan arvioida usealla tavalla. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana esim. jos useampi tutkija päätyy samanlaiseen tulokseen (Hirsjärvi ym. 2010, 231). Tutkielmani tuloksia voidaan pitää luotettavina, sillä ne vahvistavat monelta osin aikaisempia tutkimuksia. Opettajille oli toimitettu ohjeet kyselyn suorittamisesta kouluilla, mutta tutkijan on vaikea kontrolloida luokkakohtaisia eroja esim. sitä millainen työrauha luokassa on ollut tai onko opettaja ylipäättään ollut paikalla kun oppilaat ovat kyselyä täyttäneet.

Arvioitaessa tutkimusta täytyy arvioida myös tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä. Tutkimuksen validiudella tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Kyselylomaketta laadittaessa on huomioitava, että vastaajat saattavat ymmärtää kysymyksen aivan toisin kuin tutkija on ajatellut. (Hirsjärvi ym. 2010, 231.) Kyselylomakkeen valmistelussa apuna käytetään esitutkimusta (pilotti), jotta voidaan tarkastella kuinka vastaajat ymmärtävät kysymykset ja tarvittaessa muotoilla kysymyksiä uudelleen varsinaista tutkimusta varten (Hirsjärvi 2010, 204). Nuoret luupin alla -tutkimuksen jatkon kannalta lomaketta olisi ensi kerralla lyhennettävä huomattavasti ja keskityttävä esim. tiettyyn teemaan, esimerkiksi koulutusvalintoihin. Kvalitatiivinen aineisto voi jäädä osin pinnalliseksi, mutta aineistoa olisi mahdollista syventää ottamalla mukaan haastattelu tilastollisen aineiston keruun rinnalle.

Kyselylomake pyrittiin tekemään vastaajalle mahdollisimman helpoksi. Lomake sisälsi paljon rasti ruutuun tyyppisiä (likert-asteikollisia) väittämiä esim. koulu ja koulukokemukset, joilla runsaasti aineistoa saikin kerättyä. Arvioitaessa lomakkeen kysymyksiä ongelmia vastaajille oli tuntunut aiheuttavan vanhempien koulutustaustaa ja ammattinimikkeitä koskevat kysymykset. Vastauksista käy ilmi, että noin kolmannes vastaajista ei tiennyt vanhempiensa koulutustaustaa. Samoin kysyttäessä vastaajan omaa toiveammattia moni ei ollut vielä varma asiasta tai vastaajalla saattoi olla montakin eri toiveammattia. Toiveammattia tulkittaessa otettiin huomioon ensimmäinen viivalle kirjoitettu ammattinimike. Tulevaisuuden suunnitelmia kuvaavien kysymysten rinnalle haastattelu saattaisi tuoda paljon uusia näkökantoja.

9. LÄHTEET

Antikainen, A. 1993. Kasvatus, koulutus ja yhteiskunta. Porvoo:WSOY

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2006. Kasvatussosiologia. Helsinki:WSOY.

Bourdieu, P. 1985. Sosiologian kysymyksiä. (Suom. Roos, J-P.) Tampere: Vastapaino.

Bourdieu, P. & Wacquant, L. 1995. Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus käytäntö ja yhteiskunta. (Suom. toim. M´hammed Sabour ja Mikko A. Salo.) Joensuu University press: Gummerus Kirjapaino oy.

Bourdieu, P. 1998. Järjen käytännöllisyys: Toiminnan teorian lähtökohtia. (Suom. Mika Siimes.) Tampere: Vastapaino.

Dryler, H. 1998. Educational choice in Sweden, Studies on the importance of Gender and social Contexts. Universitet Stockholm. Swedish institute for social research 31.

Ermisch, J., & Francesconi, M. (2001) Family matters: Impacts of Family Background on Educational Attainments. *Economica*, 68:137-156.

Hango, D. 2007. Parental investment in childhood and education qualifications: Can greater parental involvement mediate the effects of socioeconomic disadvantage? *Social science research*, 36, 1371—1390.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavara, P. 2010. Tutki ja Kirjoita. 15-16 painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Houtsonen, J., Kauppila, J. & Komonen, K. 2000. Koulutus, elämäntilanne ja identiteetti. Kasvatustieteellisiä avauksia suomalaisen oppimisen. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino oy.

Jaakkola, T. 2009. K12a-Monimuuttujamenetelmät kurssin luentokalvot. Kasvatustieteiden laitos, Turun yliopisto.

Järvinen, T. Peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Siirtymävaiheen kokemukset ja koulutusvalintojen taustatekijät oppilaiden kertomina. Turun yliopiston julkaisu, Turku 1999.

Kaljonen, A. 2007. KKV5-tilastolliset perustaidot kurssin luentokalvot. Kasvatustieteiden laitos, Turun Yliopisto.

Kasurinen, H. & Nummenmaa, A. Perhe ja nuoren uravalinta suomalaisessa tutkimuksessa. Nuorisotutkimus 12 1994:1 38-41

Kivelä, S. & Ahola, S. Koulutusyhteiskunnan syrjäpoluilla. VaSkoolin tutkimushankkeen 1. osaraportti. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus, RUSE. Saatavilla [www-muodossa http://ruse.utu.fi/PDF_tiedostot/Raportti1.pdf](http://ruse.utu.fi/PDF_tiedostot/Raportti1.pdf) haettu 7.2.2012

Kivinen, O. & Rinne, R. Koulutus erojen pysyvyys. Sosiologia 1995:2 90-105.

Kuula, R. 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 61. Joensuun yliopisto.

Malmberg, Lars-Erik., Ehrman, J. & Lithén, Tom. 2005. Adolescents' and parents' future beliefs. Journal of Adolescence: 28, 709—723.

Metsämuuronen, J. 2008. Monimuuttujamenetelmien perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Opiskelijalaitos. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino.

Metsämuuronen, J. 2001. Spss aloittelevan tutkijan käytössä.

Myllyniemi, S. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Nuorosotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 88. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 39. Yliopistopaino Oy, Helsinki 2008.

Naumanen, P. & Silvennoinen, H. 2010. Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa Erola, J. (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Hakapaino, 73.

Ole Bærenholdt, J. & Aarsæther, N. 2007. Muutoksen hallinnan strategiat, sosiaalinen pääoma ja tila. Teoksessa Alanen, L., Salminen, V-M. & Siisiäinen M. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 2007 (Jyväskylän yliopistopaino), 81-82.

Pirttiniemi, Juhani. 2000. Koulukokemukset ja koulutusratkaisut. Peruskoulun vaikuttavuuden tarkastelu oppilasnäkökulmasta. Helsingin yliopiston Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 168. saatavilla:

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/kasva/vk/pirttiniemi/> Haettu 21.4.2012.

Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E. 2004. Johdatus kasvatustieteisiin. 5.-6. painos. WSOY

Rinne, R. & Kivirauma, J. The Historical Formation of Modern Education and the Junction of the "Educational Lower Class": Poor Education as the Denominator of Social Position and Status in the Nineteenth and Twentieth Centuries in Finland. *Pedagogica Historica*, vol. 41, Nos. 1&2, February 2005, pp. 61-77.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutukseen hakeutuminen [verkkójulkaisu].

ISSN=1799-4500. 2010. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 27.3.2012].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/khak/2010/khak_2010_2011-12-13_tie_001_fi.html.

Takala, M. 1992. "Kouluallergia"- yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampereen yliopiston julkaisuja n:o A 335. Vammalan kirjapaino.

Tolonen, T. 2005. Vakiintuneita polkuja pitkin aikuisuuteen. Teoksessa (toim.) Aapola, S. & Ketokivi, K. 2005. Polkuja ja poikkeamia- Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56.

Vanttaja, M. Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 2005:4 411-416

Volanen, M. 2007. Pääoma, tottumukset ja koulun pito. Teoksessa Alanen, L., Salmi-
nen, V-M. & Siisiäinen M. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Jyväskylä :
Koulutuksen tutkimuslaitos, 2007 (Jyväskylän yliopistopaino), 126.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksessa mukana olleet kunnat, koulut ja oppilasmäärät.

Varsinais-Suomi		
Kunta	kouluja	oppilaita
Aura	1	45
Kaarina	2	139
Koski TL	1	60
Loimaa	1	76
Länsi-Turunmaa	6	163
Naantali	3	90
Nousiainen	1	57
Pöytyä	1	106
Rusko	1	76
Taivassalo	1	30
Tarvasjoki	1	32
Turku	6	319
Uusikaupunki	2	150
Vehmaa	1	32
Yhteensä	28	1375

Satakunta		
Kunta	kouluja	oppilaita
Eura	2	130
Eurajoki	1	46
Kankaanpää	1	109
Karvia	1	24
Kokemäki	1	88
Köyliö	1	39
Lavia	1	50
Pori	7	415
Rauma	2	257
yhteensä	17	1158

Liite 2. Tärkeistä asioista puhuminen ja läksyjen tekeminen yhdessä vanhempien kanssa sen mukaan minne haluaa suunnata peruskoulun jälkeen. Mediaani (ka./kh.) Mitä suurempi ka. sitä harvemmin puhuu tai tekee läksyjä yhdessä vanhempiensa kanssa.

	Oma toive			Kruskall-Wallis p-arvo
	Lukio	Ammattikoulu	Muuta tai en tiedä	
Puhun tärkeistä asioista äidin kanssa	3,0 (2,69/1,152)	3,0(2,78/1,223)	3,0 (2,96/1,322)	p=0,007
Puhun tärkeistä asioista isän kanssa	3,0 (3,33/1,175)	3,0 (3,32/1,265)	4,0 (3,43/1,321)	p=0,252
Teen läksyjä äidin kanssa	4,0 (4,0/1,166)	4,0 (3,74/1,29)	4,0 (3,86/1,315)	p<0.001
Teen läksyjä isän kanssa	4,0 (4,16/1,018)	4,0 (4,01/1,205)	5,0 (4,02/1,253)	p=0,174

	Vanhempien koulutusodotus			Kruskall-Wallis p-arvo
	Lukio	Ammattikoulu	Muuta tai en tiedä	
Puhun tärkeistä asioista äidin kanssa	3,0 (2,76/1,172)	2,0 (2,65/1,206)	3,0 (2,95/1,291)	p=0.001
Puhun tärkeistä asioista isän kanssa	4,0 (3,27/1,175)	3,0 (3,27/1,291)	4,0 (3,44/1,289)	0.067
Teen läksyjä äidin kanssa	4,0 (4,0/1,155)	4,0 (3,64/1,310)	4,0 (3,81/1,311)	p<0.001
Teen läksyjä isän kanssa	4,0 (4,16/1,009)	4,0 (3,97/1,218)	5,0 (4,04/1,245)	0.046

Liite 3. Pääkomponenttianalyysin pohjalta muodostetut summamuuttujat ja niiden tunnusluvut

Summamuuttujan nimi	Osiot	Cronbachin alpha	Osioiden korrelaatiot	Ka.	Kh.	Vinous	Huipukkuus
Koulussani opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus on hyvä	7. Koulun henkilökunta ottaa oppilasneuvoston/ oppilaskunnan tosissaan	0,71	0,457-0,609	2,46	0,96	0,46	0,009
	8. Useimmat opettajani kuuntelevat oikeasti mitä sanon 6. Koulussani tehdään paljon kiusaamisen ja muun loukkaavan käytöksen estämiseksi						
Koulussani esiintyy kiusaamista ja väkivaltaa	5. Syrjintää ja/tai vainoamista esiintyy	0,79	0,612-0,667	3,35	1,09	-0,28	-0,64
	3. Kiusaaminen on ongelma						
	4. Väkivaltaa esiintyy						
Kouluni yleinen ilmapiiri on hyvä	10. Oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa	0,64	0,373-0,504	2,31	0,891	0,58	0,30
	1. Tunneilla on useimmiten rauhallista ja vallitsee hyvä työskentelyrauha						
	2. Tunnelma on positiivinen ja ympärillä vallitsee hyvä yhteisymmärrys						

ENSIN KYSYMYKSIÄ SINUSTA, PERHEESTÄSI JA ASUMISESTASI

A1. Tutkimuskoodi:

A2. Oletko tyttö vai poika?

- Tyttö
 Poika

A3. Keiden kanssa asut?

(valitse parhaiten soveltuva vaihtoehto)

- Asun molempien vanhempieni kanssa
 Asun toisinaan isän ja toisinaan äidin kanssa
 Asun vain toisen vanhempani kanssa
 En asu kummankaan vanhempani kanssa

A4. Asutko kaupungissa vai maaseudulla?

- Kaupungissa
 Kaupungissa, keskustan ulkopuolella
 Maaseudulla: kirkonkylässä, asuinkeksuksessa tai muussa taajamassa
 Maaseudulla: kirkonkylän ulkopuolella, asuinkeksuksessa tai muussa taajamassa

A5. Mitä kieltä/kieliä puhut kotona?

- Suomea
 Ruotsia
 Muuta, mitä? _____

A6. Missä maassa olet syntynyt?

- Suomessa
 Muualla, missä? _____
 En osaa sanoa

A7. Missä maassa äitisi on syntynyt?

(Jos sinulla ei ole äitiä voit siirtyä seuraavaan kysymykseen.)

- Suomessa
 Muualla, missä? _____
 En osaa sanoa

A8. Missä maassa isäsi on syntynyt?

(Jos sinulla ei ole isää voit siirtyä seuraavaan kysymykseen.)

- Suomessa
 Muualla, missä?
 En osaa sanoa

A9. Mitä äitisi tekee tällä hetkellä työkseen?

(Jos sinulla ei ole äitiä, voit siirtyä seuraavaan kysymykseen)

- työskentelee, kirjoita tähän hänen ammattinsa: _____
- opiskelee
- on äitiyslomalla
- on työtön
- on eläkkeellä/varhaiseläkkeellä
- on sairauslomalla
- jotain muuta
- en tiedä

A10. Mitä isäsi tekee tällä hetkellä työkseen?

(Jos sinulla ei ole isää, voit siirtyä seuraavaan kysymykseen)

- työskentelee, kirjoita tähän hänen ammattinsa: _____
- opiskelee
- on isyyslomalla
- on työtön
- on eläkkeellä/varhaiseläkkeellä
- on sairauslomalla
- jotain muuta
- en tiedä

A11. Äitisi koulutustausta?

(Jos sinulla ei ole äitiä, voit siirtyä seuraavaan kysymykseen)

- ei ammatillista koulutusta
- lukio
- ammattikoulu
- opistokoulutus
- korkeakoulututkinto
- en tiedä

A12. Isäsi koulutustausta?

(Jos sinulla ei ole isää, voit siirtyä seuraavaan kysymykseen)

- ei ammatillista koulutusta
- lukio
- ammattikoulu
- opistokoulutus
- korkeakoulututkinto
- en tiedä

KOULU

C1. Minkälaista koulussasi mielestäsi on?

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Tunneilla on useimmiten rauhallista ja vallitsee työskentelyrauha	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tunnelma on positiivinen ja ympärillä vallitsee hyvä yhteisymmärrys	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kiusaaminen on ongelma	☐	☐	☐	☐	☐
4. Väkivaltaa esiintyy	☐	☐	☐	☐	☐
5. Syrjintää ja/tai vainoamista esiintyy	☐	☐	☐	☐	☐
6. Koulussani tehdään paljon kiusaamisen ja muun loukkaavan käytöksen estämiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
7. Koulun henkilökunta ottaa oppilasneuvoston / oppilaskunnan tosissaan	☐	☐	☐	☐	☐
8. Useimmat opettajani kuuntelevat oikeasti mitä sanon	☐	☐	☐	☐	☐
9. Koulu on opettanut minulle asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä	☐	☐	☐	☐	☐
10. Oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐

C2. Mitä mieltä olet näistä asioista koulussasi?

	Oikein hyvä	Melko hyvä	Ei hyvä eikä huono	Melko huono	Oikein huono
1. Opettajat	☐	☐	☐	☐	☐
2. Luokkatoverit	☐	☐	☐	☐	☐
3. Koulun sisätilat, esim. luokat, käytävät ja yleiset tilat	☐	☐	☐	☐	☐
4. Koulun ulkotilat, esim. koulun piha	☐	☐	☐	☐	☐
5. Koulun kirjasto	☐	☐	☐	☐	☐
6. Kouluterveydenhuolto	☐	☐	☐	☐	☐
7. Kouluruoka	☐	☐	☐	☐	☐
8. Lukujärjestys	☐	☐	☐	☐	☐
9. Opetus	☐	☐	☐	☐	☐
10. Saamasi todistukset/arvosanat	☐	☐	☐	☐	☐
11. Oma suorituksesi	☐	☐	☐	☐	☐
12. Mahdollisuus saada ylimääräistä apua ja tukea jos tarvitset sitä	☐	☐	☐	☐	☐
13. Oppilaskunnan mahdollisuudet vaikuttaa	☐	☐	☐	☐	☐

C3. Mikä oli todistuksesi lukuaineiden keskiarvo viime keväänä?

- 4,00-4,99
- 5,00-5,99
- 6,00-6,99
- 7,00-7,99
- 8,00-8,99
- 9,00-10,00

C4. Mikä oli todistuksesi kaikkien aineiden keskiarvo viime keväänä?

- 4,00-4,99
- 5,00-5,99
- 6,00-6,99
- 7,00-7,99
- 8,00-8,99
- 9,00-10,00

POLITIIKKA

D5. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita asuinpaikkakunnallasi?

	Erittäin tärkeä				Ei lainkaan tärkeä
	1	2	3	4	5
1. Rikollisuuden vähentäminen	☐	☐	☐	☐	☐
2. Muukalaisvihamielisyyttä ja rasismia vastaan työskentely	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ympäristö	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kadut, tiet ja pyörätiet	☐	☐	☐	☐	☐
5. Miehillä ja naisilla sama palkka samasta työstä	☐	☐	☐	☐	☐
6. Joukkoliikenne, esim. linja-autot	☐	☐	☐	☐	☐
7. Huumeiden käytön vähentäminen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Työttömyyden vähentäminen	☐	☐	☐	☐	☐
9. Nuorison tapaamispaikat	☐	☐	☐	☐	☐
10. Nuorten kulttuuritoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
11. Yhdistysten tukeminen	☐	☐	☐	☐	☐
12. Eläinten oikeudet	☐	☐	☐	☐	☐
13. Terveysten- ja sairaanhoito	☐	☐	☐	☐	☐
14. Koulu	☐	☐	☐	☐	☐
15. Lasten päivähoito	☐	☐	☐	☐	☐
16. Vanhustenhuolto	☐	☐	☐	☐	☐
17. Henkilöt, jotka työskentelevät nuorten hyväksi (esim. kuraattorit, psykologit, nuoriso-ohjaajat)	☐	☐	☐	☐	☐
18. Työpaikkojen luominen nuorille	☐	☐	☐	☐	☐

19. Jokin muu tärkeä asia, mikä? _____

TIEDONKULKU

E1. Miten saat helpoimmin tietoa asioista, joita pohdit?

(merkitse tähän vain yksi rasti)

- Internetistä
- Koulusta
- Tiedotusvälineistä (sanomalehdet, radio, TV)
- Kavereilta
- Perheeltä
- Ilmoituksista yleisillä paikoilla (ilmoitustaulut, julisteet jne.)
- Jaettavista esitteistä ja ohjelmalehtisistä

E2. Onko mielestäsi helppoa vai vaikeaa saada tarvitsemaasi tietoa?

- Hyvin helppoa
- Melko helppoa
- Ei helppoa eikä vaikeaa
- Melko vaikeaa
- Hyvin vaikeaa

E3. Saatko mielestäsi tarpeeksi tietoa seuraavista asioista?

	Kyllä	En	Ei koske minua
1. Asuinpaikkasi vapaa-ajantoiminnot	☐	☐	☐
2. Terveystieteiden tutkimus	☐	☐	☐
3. Seksi, yhteiselämä ja ehkäisyvälineet	☐	☐	☐
4. Tuki päihteiden käytön lopettamiseksi	☐	☐	☐
5. Työmarkkinat ja työmahdollisuudet	☐	☐	☐
6. Lukion/ammattikoulun/kansanopiston valinta	☐	☐	☐
7. Mahdollisuudet opiskella tai työskennellä ulkomailla	☐	☐	☐
8. Asuinpaikallasi tehtävät päätökset	☐	☐	☐
9. Kuinka voit vaikuttaa yhteiskuntaan	☐	☐	☐

F5. Kuinka usein teet seuraavia asioita yhdessä äitisi kanssa?

(Jos sinulla ei ole äitiä voit siirtyä seuraavaan kysymykseen)

	Joka päivä	Joitakin kertoja viikossa	Joitakin kertoja kuukaudessa	Harvemmin	Ei koskaan
1. Syön aamiaista	☐	☐	☐	☐	☐
2. Syön päivällistä	☐	☐	☐	☐	☐
3. Teen läksyjä	☐	☐	☐	☐	☐
4. Teen kotitöitä	☐	☐	☐	☐	☐
5. Katson TV:tä	☐	☐	☐	☐	☐
6. Käyn matkoilla	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ulkoilen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Puhun tärkeistä asioista	☐	☐	☐	☐	☐
9. Käyn ostoksilla	☐	☐	☐	☐	☐

F6. Kuinka usein teet seuraavia asioita yhdessä isäsi kanssa?

(Jos sinulla ei ole isää voit siirtyä seuraavaan kysymykseen)

	Joka päivä	Joitakin kertoja viikossa	Joitakin kertoja kuukaudessa	Harvemmin	Ei koskaan
1. Syön aamiaista	☐	☐	☐	☐	☐
2. Syön päivällistä	☐	☐	☐	☐	☐
3. Teen läksyjä	☐	☐	☐	☐	☐
4. Teen kotitöitä	☐	☐	☐	☐	☐
5. Katson TV:tä	☐	☐	☐	☐	☐
6. Käyn matkoilla	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ulkoilen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Puhun tärkeistä asioista	☐	☐	☐	☐	☐
9. Käyn ostoksilla	☐	☐	☐	☐	☐

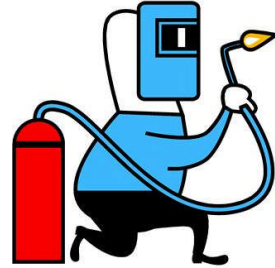

TYÖ

Seuraavassa kesätöihin ja tulevaisuuden töihin liittyviä kysymyksiä.

H1. Oliko sinulla kesätöitä kesällä 2010?

- Kyllä
- Ei, hain mutta en saanut
- En hakenut töitä

H2. Jos sinulla oli kesätyö, kuinka sait sen?

(merkitse tähän vain yksi rasti, valitse sopivin vaihtoehto)

- Minulla ei ollut kesätyötä
- Oman perheenjäsenen kautta
- Muun sukulaisen tai tuttavän kautta
- Kunnan / kaupungin kautta
- Otin itse työpaikkaan yhteyttä
- Muulla tavoin, miten? _____

H3. Onko asuinpaikallasi sinua kiinnostavia työpaikkoja?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

H4. Onko vanhemmallasi/vanhemmillasi oma yritys?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

H5. Millä tavoin haluat elättää itsesi tulevaisuudessa?

- Haluan oman yrityksen
- Haluan palkkatyötä
- Haluan elää avustuksilla
- Ei merkitystä, onko kyseessä työ vai avustus
- En tiedä

H6. Tulevaisuuden toiveammattisi?

TULEVAISUUS

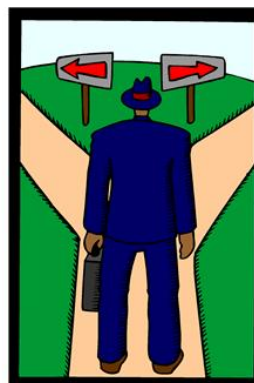
J1. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita elämässä pärjäämisen kannalta?

	Erittain tärkeä				Ei lainkaan tärkeää
	1	2	3	4	
1. Koulutus	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kielitaito	☐	☐	☐	☐	☐
3. Suvaitsevaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
4. Päätöksentekokyky	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sosiaaliset taidot	☐	☐	☐	☐	☐
6. Mediataidot	☐	☐	☐	☐	☐
7. Valmiudet yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
8. Valmiudet lähiympäristöön vaikuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ympäristötietoisuus	☐	☐	☐	☐	☐

J2. Mitä aiot tehdä peruskoulun jälkeen?

(merkitse tähän vain yksi rasti)

- Mennä lukioon
- Mennä ammattikouluun
- Mennä kansanopistoon
- Mennä töihin
- Muuta (esim. lähteä ulkomaille)
- Elää avustuksilla
- En tiedä

J3. Mitä uskot että vanhempasi toivoisivat sinun tekevän peruskoulun jälkeen?

(merkitse tähän vain yksi rasti)

- että menisin lukioon
- että menisin ammattikouluun
- että menisin kansanopistoon
- että menisin töihin
- että tekisin jotain muuta
- en tiedä

J4. Jos sinulla olisi mahdollisuus valita, missä haluaisit asua kymmenen vuoden kuluttua?

- Nykyisessä asuinpaikassani
- Suuressa kaupungissa Suomessa
- Keskisuuressa kaupungissa Suomessa
- Pienehkössä kaupungissa tai taajamassa Suomessa
- Maaseudulla Suomessa
- Ulkomaille
- En tiedä

J5. Kuinka usein ajattelet elämän tarkoitusta?

- Usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan
- En osaa sanoa

J6. Odotan elämältäni, että...

Valitse kaikki itseesi sopivat vaihtoehdot

- minulla on pysyvä työsuhde
- minulla on oma asunto
- minulla on oma perhe
- voin matkustaa ja nähdä maailmaa
- olen mukana politiikassa
- olen saavuttanut julkisuutta
- minulla on korkea koulutus
- minulla on arvostettu asema yhteiskunnassa
- minua pidetään hyvännäköisenä
- olen varakas
- olen terve
- muuta, mitä? _____

J7. Millaiseksi ajattelet tulevaisuuden omalla kohdallasi?

Vastaa alla olevan kaavan avulla!

(1=hyvin positiivinen, 5=hyvin negatiivinen)

	1	2	3	4	5
Tulevaisuus	☐	☐	☐	☐	☐

KYSELY ON VALMIS, KIITOS VASTAUKSESTA!

Ja viimeiseksi vapaa kenttä mihin voi vapaasti kirjoittaa ja antaa kommentteja kyselystä.

